

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA

2016

CAPÍTOL I. L'ECONOMIA A CATALUNYA

Consell de Treball
Econòmic i Social
de Catalunya

ÍNDEX

1.	LA CONJUNTURA ECONÒMICA.....	3
1.1.	L'ENTORN ECONÒMIC.....	3
1.2.	LA CONJUNTURA ECONÒMICA A CATALUNYA.....	10
1.3.	CATALUNYA EN EL MARC DE L'ESTRATÈGIA EUROPA 2020.....	22
2.	L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, DE LA REMUNERACIÓ DELS FACTORS I DELS PREUS A CATALUNYA.....	25
2.1.	L'EVOLUCIÓ DELS PREUS A CATALUNYA	25
2.2.	ELS COSTOS LABORALS.....	27
2.3.	PRODUCTIVITAT, RETRIBUCIÓ DELS FACTORS I FORMACIÓ DE PREUS A CATALUNYA	28
3.	LES INFRAESTRUCTURES A CATALUNYA.....	32
3.1.	LA INVERSIÓ EN INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT	32
3.2.	SERVEIS DE LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT	37
4.	EL SECTOR PÚBLIC	46
4.1.	LA DESPESA PÚBLICA A CATALUNYA.....	46
4.2.	EL SECTOR PÚBLIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA.....	48
5.	ECONOMIA SOCIAL.....	67
5.1.	DEMOGRAFIA EMPRESARIAL	67
5.2.	INDICADORS ECONÒMICS	71

1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA

1.1. L'ENTORN ECONÒMIC

1.1.1. EL CONTEXT ECONÒMIC INTERNACIONAL

Durant l'any 2016 el creixement econòmic global ha estat del 3,1%, una taxa lleugerament inferior a la de l'any anterior.¹ Tot i això, l'economia mundial ha mostrat símptomes d'una recuperació cíclica del comerç, la inversió i la manufactura que feia temps que s'esperava.² L'evolució econòmica ha millorat a partir del darrer semestre. Aquesta recuperació global durant la segona meitat de l'any ha estat el resultat de diversos factors combinats, entre els quals cal destacar la recuperació de la inversió a la Xina, l'alleugeriment de l'efecte llast de la caiguda de preus de les matèries primeres, i finalment del canvi de tendència del cycle d'existències als EUA.³

El comerç internacional, tot i que en termes anuals ha estat inferior a l'any anterior,⁴ s'ha recuperat progressivament a mesura que avançava l'any. Aquest, molt lligat a l'evolució de la inversió, ha mostrat una recuperació a partir del segon semestre, després d'una etapa de certa atonia. Tot sembla indicar que la recuperació dels preus de les matèries primeres podria allargar aquesta evolució positiva del comerç,⁵ tot i que també hi ha factors estructurals que apunten a una dificultat d'expansió dels intercanvis en el futur.⁶

Des del mes d'agost, la recuperació progressiva dels preus de les primeres matèries ha contribuït a fer repuntar la inflació internacional i ha trencat les perspectives deflacionistes. Tot i això, la forta capacitat d'estalvi encara n'ha llastat el creixement. A més, en termes interanuals, els preus energètics encara s'han mantingut a la baixa, cosa que també ha tret pressió al creixement global dels preus.⁷ Amb tot, la inflació per al conjunt de països de l'OCDE per al 2016 s'ha situat en l'1,1%, per sobre del 0,6% de l'any anterior, i la inflació subjacent ha pujat fins a l'1,8%.⁸

L'evolució dels preus energètics, que ha repuntat a meitat d'any, ha tornat a jugar un paper determinant en l'evolució econòmica global. Ha afectat positivament els països exportadors i ha permès trencar les perspectives deflacionistes.

Les economies avançades han continuat creixent durant l'any 2016, tot i que a una taxa anual mitjana menor a la de l'any anterior. Aquest creixement s'ha sustentat en una política monetària acomodaticia i en una millora progressiva dels mercats laborals, bàsicament de la taxa d'ocupació. En les economies emergents, el creixement també ha estat més modest i ha vingut determinat per la suau desacceleració del creixement de l'economia xinesa, immersa en una reorientació del model de creixement, i per les condicions dels països exportadors de primeres matèries, que han experimentat una millora durant la segona meitat de l'any.⁹

¹ ECB (2017), Anual Report 2016, Abril, p. 6.

² FMI (2017) *World economic outlook: Perspectivas de la economía mundial: ¿Está cobrando impulso?* Washington abril, p. 1. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/pdf/text.pdf>

³ *Ibidem*, p. 1-2.

⁴ ECB (2017) p.

⁵ *Ibidem*, p. 4-5.

⁶ ECB (2017) p. 7 Es tracta de la frenada en l'abaratiment dels costos de transport, els processos de liberalització comercial, l'aprofundiment de les cadenes de producció globals i l'expansió del finançament.

⁷ ECB (2017) *Anual Report*, p. 8.

⁸ *Ibidem*.

⁹ ECB (2017) p. 7.

Als EUA, tot i que el creixement fou modest durant el primer semestre es va accelerar en la segona meitat de l'any.¹⁰ Durant la primera meitat de l'any, l'abaratiment dels preus del petroli va llastar el sector energètic, i l'enfortiment del dòlar ha anat restant creixement a les exportacions.¹¹ En conjunt, el creixement global de l'any s'explica sobretot per la despesa en consum, els guanys en ocupació i la millora de la situació financera de les famílies. Tot i això, el creixement mitjà anual del PIB ha passat del 2,6% que havia experimentat l'any 2015 a l'1,6% del 2016, si bé l'atur ha baixat novament fins al 4,7% i la inflació s'ha mantingut al en el 2,1% (2,2% la inflació subjacent). Tot i que la política monetària ha restringit el finançament apujant lleugerament els tipus d'interès, la política fiscal ha estat lleugerament expansiva, en la mesura en què ha mantingut un dèficit del 3,2% del PIB.¹²

Al Japó el PIB va créixer de mitjana l'1% l'any 2016.¹³ Tot i l'enfortiment del ien i la disminució de la inversió productiva, durant els primers tres trimestres de l'any l'economia japonesa va créixer gràcies a l'augment del consum privat. Un dels factors que han facilitat aquesta millora ha estat el creixement moderat dels salaris, juntament amb l'abaratiment dels preus energètics.¹⁴ En aquest context, l'atur va baixar fins al 3,1% i la inflació mitjana del conjunt de l'any encara es va situar en termes negatius (-0,1%). Tot i això, la inflació subjacent va ser del 0,6%, lleugerament més baixa que la de l'any anterior, però positiva.¹⁵

El creixement de l'economia anglesa s'ha mantingut, amb un increment del PIB del 2% segons les primeres estimacions, basat en un bon comportament del consum intern. L'única resposta al resultat del referèndum del juny va ser una profunda depreciació de la lliura esterlina, que va estimular un repunt de la inflació, que es trobava en nivells molt baixos.¹⁶ A redós d'aquesta evolució del tipus de canvi, el sector exterior ha impulsat l'economia, amb un creixement de les exportacions i una caiguda de les importacions.¹⁷ En aquest context d'inestabilitat, la política monetària s'ha mantingut expansiva, amb una retallada dels tipus de referència de 0,25 punts percentuals i una ampliació del programa de compres d'actius per part del Banc d'Anglaterra.¹⁸ Gràcies a aquestes facilitats monetàries, la demanda domèstica s'ha mantingut, tot i que la situació d'incertesa ha debilitat la inversió productiva.

A la Xina el creixement s'ha mantingut, i ha baixat només lleugerament des del 6,9% del 2015 al 6,7% del 2016. Tot i que la inversió productiva interna s'ha mostrat dèbil, la inversió s'ha mantingut gràcies a la remuntada de la inversió immobiliària.¹⁹ El consum s'ha mantingut, amb un creixement molt intens de les vendes digitals i una evolució molt favorable del turisme.²⁰ En un context de política fiscal expansiva, la política monetària s'ha mostrat també relativament laxa. Bona part de la nova liquiditat del sistema ha derivat en un increment, tal com s'anunciava, de les inversions immobiliàries;²¹ tot i això, la inflació s'ha mantingut al voltant del 2%.²²

Les perspectives de canvi en l'orientació política als EUA i la incertesa sobre l'evolució econòmica a la Xina han condicionat l'evolució econòmica global.

¹⁰ *Ibidem*, p. 9.

¹¹ OCDE (2016), *OCDE Economic Outlook*, Novembre 2016, p. 253.

¹² ECB (2017), p. 9.

¹³ *Ibidem*, p. 9.

¹⁴ OCDE (2016), p. 188-189.

¹⁵ ECB (2017), p. 9.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ OCDE (2016), p. 249.

¹⁸ ECB (2017), p. 9.

¹⁹ ECB (2016), p. 10.

²⁰ OCDE (2016), p. 128.

²¹ *Ibidem*.

²² ECB (2016), p. 10.

1.1.2. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A LA ZONA EURO

La zona euro ha crescut l'1,8% l'any 2016, una taxa de creixement lleugerament inferior a l'estimada per al 2015. En general, el perfil trimestral de creixements interanuals mostra un comportament molt estable al llarg de l'any, tot i que en termes interanuals els creixements han estat lleugerament més intensos en la segona meitat.

TAULA I.1.T1 Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Zona euro, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			ITR	IITR	IIITR	IVTR
PIB	2,0	1,8	1,7	1,6	1,8	1,8
Despesa pública	1,3	1,9	2,0	2,1	1,7	1,6
Consum de les llars	1,8	2,0	2,0	1,9	1,8	1,9
Formació bruta de capital (FBC)	2,5	3,1	2,5	3,6	2,2	5,0
Exportacions de béns i serveis	6,5	2,9	2,4	2,5	2,7	3,8
Importacions de béns i serveis	6,5	4,0	3,4	4,1	2,9	5,5

Unitats: taxes de creixement interanual. EU(19).

Font: Eurostat

Tot i la lleugera desacceleració, l'any 2016 el creixement s'ha produït gràcies a l'augment de tots els components de la demanda domèstica. La formació bruta de capital ha tornat a ser la partida que s'ha incrementat més, amb un augment del 3,1%. No obstant això, el consum de les llars i la despesa pública també han crescut lleugerament per sobre de la mitjana de l'economia, amb taxes del 2% i de l'1,9% respectivament.

El bon comportament del consum domèstic, que ha registrat creixements similars als de l'any anterior, ha estat possible gràcies a diversos factors. Primerament, els efectes d'uns preus energètics encara baixos han generat un efecte renda positiu a la resta de mercats. En segon lloc la millora de l'ocupació ha estat un dels factors que ha contribuït més a la recuperació de les rendes del treball en termes agregats. Finalment, el context de tipus d'interessos baixos ha facilitat també el consum, especialment d'aquelles despeses susceptibles de ser realitzades a crèdit.²³

En aquest context, el sector exterior ha acabat fent una lleugera aportació negativa al creixement interanual.²⁴ Els efectes retardats de la depreciació de l'euro, que encara s'haurien deixat notar l'any 2016, no han permès compensar el debilitament del context econòmic internacional. D'aquesta manera, les exportacions des de la zona euro als EUA i al conjunt d'economies asiàtiques (tret de la Xina), pràcticament no haurien millorat, mentre que les exportacions a la resta d'economies europees i a la República Xina haurien augmentat lleugerament.²⁵

La zona euro ha experimentat un creixement de l'1,8%, centrat únicament en l'augment de la demanda domèstica. L'abaratiment en termes interanuals de l'energia ha permès guanyar poder adquisitiu i els baixos tipus d'interès han estimulat el consum i la inversió.

Tot i que els preus energètics no s'han encarit gaire, l'any 2016 el preu del cru ha registrat una evolució positiva des de finals del primer trimestre, i això no ha permès millorar tampoc la relació real d'intercanvi

²³ ECB (2017), p. 19.

²⁴ De manera implícita, segons les aportacions estimades per Eurostat, hauria estat una contribució negativa de 0,32 punts percentuals. Eurostat Database.

²⁵ ECB (2017) Op. cit, p. 19.

entre les exportacions i les importacions de la Unió Europea (vegeu gràfic I.1.A.G3 de l'annex). En general, aquesta situació ha deteriorat lleugerament el saldo de la balança per compte corrent, principalment per l'empitjorament del saldo comercial, del de serveis (que ha passat a ser negatiu en el darrer trimestre), i també per al de transferències (vegeu gràfic I.1.A.G2 de l'annex). El canvi de situació es visualitza perfectament a partir de l'evolució mensual del saldo per compte corrent.

Sectorialment, només el sector de l'agricultura, la ramaderia, la pesca i la silvicultura mostra un descens de l'activitat. En general, els sectors que més han aportat al creixement del VAB han estat el del comerç a l'engròs i al detall, transport, emmagatzematge, hoteleria i restauració, que explica al voltant dels 0,4 punts percentuals (pp) de creixement, el de la indústria (0,3 pp), i el de les activitats professionals, científiques i tècniques; activitats administratives i serveis auxiliars (també 0,3 pp).²⁶ Entre aquests tres sectors expliquen dues terceres parts del creixement del VAB. De totes les branques d'activitat, aquesta darrera, juntament amb el sector de la Informació i comunicació, han estat les que ha experimentat els creixements del VAB més intensos (del 3% i el 3,3% respectivament). També han crescut per sobre de la mitjana la majoria de la resta de sectors, i només trobem tres sectors que ho hagin fet per sota, que són els d'activitats immobiliàries, Administració pública, defensa, educació, sanitat i serveis socials i activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment; altres serveis; activitats de les llars i organismes extrateritorials, que pràcticament no ha variat el seu VAB (vegeu taula I.1.A.T1 a l'annex).

En aquest context de debilitament del creixement la inflació s'ha mantingut baixa i s'ha situat de mitjana anual en el 0,2%, lleugerament més alta que l'any anterior. Tot i això, l'evolució a la baixa dels preus energètics a principis d'any ha marcat una evolució decreixent que només s'ha capgirat a partir de la segona meitat de l'any. Aquesta evolució de l'índex general de preus, descendent durant la primavera i després ascendent, no s'ha reproduït amb els preus generals sense alimentació i energia, que s'han mantingut estables al llarg de l'any.²⁷

En un context d'inflació encara baixa la política monetària del BCE ha persistit en la seva línia expansiva i el creixement de la massa monetària s'ha mantingut, fet que ha propiciat una continuïtat en la recuperació del crèdit. En aquest context, ha calgut recórrer novament a l'ús de mesures no convencionals.²⁸ A partir del març, s'han introduït mesures expansives, com ara una nova reducció dels tipus d'interès de referència, un augment dels programes de compres d'actius des dels 60 milers de milions per mes als 80, la compra de bons corporatius per primer cop i el llançament de noves operacions de refinançament a partir de les TLTRO.²⁹ A redós d'aquests estímuls, el tipus d'interès interbancari s'ha reduït progressivament fins a situar-se en termes negatius, fet que evidencia també un progressiu debilitament dels marges comercials de la banca europea (vegeu gràfic I.1.A.G5 de l'annex).

1.1.3. EVOLUCIÓ GENERAL DE L'ECONOMIA DE L'EUROREGIÓ PIRINEUS-MEDITERRÀNIA

L'any 2016 la represa econòmica, almenys en termes d'ocupació, s'ha fet clarament palesa tant a una banda com a l'altra dels Pirineus. Tot i que en el cas de la regió francesa d'Occitània no tenim estimacions del PIB que permetin corroborar-ho, aquesta és la imatge que ens traslladen els indicadors avançats per a la regió així com els indicadors laborals.³⁰

De totes les regions que inicialment conformen l'Euroregió Pirineus-Mediterrània,³¹ i de les quals tenim dades sobre creixement del PIB, l'economia de les Illes Balears ha estat la que més ha crescut. Naturalment, l'asseveració només és possible sense tenir en compte les dades de creixement d'Occitània, per

²⁶ Eurostat.

²⁷ ECB (2017), p. 24.

²⁸ BCE (2017), p. 31.

²⁹ BCE (2017), p. 4.

³⁰ Vegeu *Insée (2017) Insée Conjoncture Occitanie, Le bilan économique, Embellie de l'économie régionale en 2016*.

³¹ Inicialment al projecte s'hi van sumar els governs de l'Aragó, Balears, Catalunya, Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus, tot i que actualment el Govern d'Aragó se'n manté al marge i les dues regions franceses es van fusionar per establir la macroregió occitana. La Comunitat Valenciana no ha format mai part del projecte de cooperació, malgrat les afinitats econòmiques amb la resta de regions. Vegeu: <http://www.euroregio.eu/>.

a la qual no en tenim encara estimació. L'economia balear,³² amb un creixement del 4,1%, s'ha situat per sobre de l'evolució de l'economia catalana (3,5%)³³ i també per sobre de l'aragonesa (2,8%).³⁴

El creixement econòmic de les Illes Balears, que ha estat força més intens que el de l'any anterior,³⁵ s'ha basat en l'expansió dels serveis, a redós del sector turístic. Els resultats de la temporada turística del 2016, molt bons tant en temporada alta com en temporada baixa, han consolidat la recuperació i han enfortit la dinàmica del sector serveis. Amb tot, la represa de l'activitat constructiva finalment ha resultat més dèbil del que s'esperava, i la indústria, tot i créixer, ho ha fet a un ritme suau.³⁶ El comportament del sector primari balear ha estat positiu, tot i que la dinàmica ha estat millor per a l'activitat agrària que no pas per a les activitats pesquera i ramadera.³⁷ A més, mentre que els serveis han intensificat el creixement a mesura que avançava l'any, el perfil trimestral de creixement de la indústria ha registrat un afebliment en el darrer trimestre de l'any.³⁸

L'economia aragonesa, tot i créixer per sota de la catalana i la Balear, ha mantingut també un ritme de creixement intens, només una dècima per sota del que havia experimentat l'any anterior.³⁹ Tot i això, s'ha situat encara per sota del de l'economia espanyola, que ha crescut al ritme del 3,2%.⁴⁰ El creixement de l'economia aragonesa s'ha assolit gràcies a l'aportació positiva tant de la demanda domèstica com de la demanda exterior. En general, totes les partides de la demanda domèstica han experimentat creixements sòlids, tot i que lleugerament menys intensos que els de l'any anterior. Per contra, el sector exterior ha millorat gràcies a una desacceleració més intensa de les importacions (que havien crescut el 19% i han passat al 6,5%) que no pas de les exportacions, que finalment han crescut el 6,7% (10,7% l'any anterior).⁴¹ Sectorialment, els sectors que més han crescut han estat el sector agropecuari (4,6%) i el de la construcció (4,1%). El sector serveis, tot i créixer amb menor intensitat, encara ho ha fet per sobre de la mitjana, amb un increment del VAB del 3%. L'únic sector que ha mantingut un creixement inferior a la mitjana ha estat la indústria, que ha experimentat un increment del VAB de l'1,4%.⁴²

TAULA I.1.T2 Evolució de la taxa d'atur a les regions que conformen l'Euroregió Pirineus-Mediterrània, 2015-2016

	2015	2016	ITR	2016		
				IITR	IIITR	IVTR
Aragó	16,3	14,7	15,3	15,3	14,9	13,5
Balears	17,4	14,0	18,4	13,0	10,6	13,8
Catalunya	18,6	15,7	17,4	16,0	14,6	14,9
Llenguadoc-Rosselló	10,4	10,0	10,2	9,9	10,0	9,8
Migdia-Pirineus	14,2	13,7	13,8	13,6	13,8	13,7
Occitània	12,1	11,7	11,9	11,6	11,8	11,6
Espanya	22,1	19,6	21,0	20,0	18,9	18,6
França	10,1	9,8	9,9	9,6	9,8	9,7

Unitats: percentatges.

Font: Insee i INE.

³² Vegeu GIB (2017) *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*, Març, p. 4.

³³ Idescat, vegeu més endavant una anàlisi del perfil de creixement català a la pàgina 8.

³⁴ Vegeu GA DEIE (2017) *Boletín trimestral de coyuntura*, n. 56, març, p.12.

³⁵ GIB (2017), op. cit, p. 17. 1,1 punts percentuals més en la intensitat de creixement.

³⁶ GIB (2017), op. cit, p. 4.

³⁷ *Ibidem*, p. 5.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ GA DEIE (2017), op. cit, p. 9.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 12-13.

⁴¹ *Ibidem*, p. 13-14.

⁴² *Ibidem*, p. 14.

A la regió francesa de l'Occitània, que engloba les antigues regions del Llenguadoc-Rosselló i el Migdia-Pirineus, el creixement d'ocupació s'ha produït gràcies sobretot al sector terciari i a la indústria. El creixement en el sector serveis s'ha produït principalment en els sectors dels serveis a les empreses, l'hoteleria i en el sector de la informació i comunicacions. D'altra banda, el creixement en el sector industrial s'ha focalitzat en la branca de fabricació de materials de transport, que engloba l'activitat aeronàutica instal·lada al voltant de Toulouse. En termes de creixement de l'ocupació, la dinàmica del sector industrial occità ha estat superior a la de l'any anterior i també més intensa que la del sector industrial en el conjunt de França, una evolució diferencialment positiva que ja fa més d'un quinquenni que es repeteix.⁴³ Pel que fa a la construcció, tot i que la represa de nous projectes assenyala una recuperació del sector, aquesta dinàmica no ha permès incrementar l'ocupació, tot i que sí que n'ha permès frenar la davallada. Finalment, el sector agropecuari, que resulta important en alguns departaments, ha estat immers en una crisi del sector ramader. A més, la producció agrària, o bé ha estat minsa, com en el cas de la vinya, o bé ha estat marcada per un abaratiment excessiu dels preus, cas dels cereals.⁴⁴

Tot i això, l'ocupació ha mostrat una evolució favorable en el conjunt de la regió occitana. En general, la recuperació de l'ocupació ha estat un fet tant a una banda com a l'altra dels Pirineus. La reducció de l'atur, tal com mostra la taula anterior, ha estat lleugerament més intensa a les regions occitanes que en el conjunt de França. En el cas de les economies d'aquesta banda del Pirineu, totes han mostrat també una reducció significativa de la taxa d'atur, una disminució que s'ha situat clarament per sobre de la mitjana espanyola en els casos de Catalunya i les Balears.

1.1.4. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A ESPANYA

L'any 2015, el creixement econòmic espanyol ha tornat a ser del 3,2%, una taxa de creixement que es manté molt per sobre de la del conjunt de la zona euro. Tot i això, el perfil trimestral d'evolució del PIB mostra que els creixements interanuals han perdut dinamisme a mesura que avançava l'any. En general, totes les partides de la demanda interna han mostrat un perfil similar. D'aquesta manera, mentre que el consum de les llars experimentava un creixement interanual del 3,6% en el primer trimestre, aquest registre ha baixat fins al 3% en el darrer. La partida que s'ha desacelerat més ha estat la de la inversió, mentre que la formació bruta de capital, que havia crescut en el 5,3% interanual en el primer trimestre, només ho ha fet en el 2,5% en el darrer.

TAULA I.1.T3 Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Espanya, 2015-2016

			2015			
	2015	2016	I	II	III	IV
PIB	3,2	3,2	3,4	3,4	3,2	3,0
Demanda interna	3,4	2,9	3,6	3,0	2,6	2,3
Consum llars	2,8	3,2	3,6	3,4	3,0	3,0
Consum adm. públiques	2,1	0,9	1,8	0,8	0,9	0,2
FBC (1)	6,5	3,8	5,3	4,2	3,2	2,5
Saldo exterior (2)	-0,1	0,5	-0,1	0,5	0,7	0,8

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum) i aportacions al creixement total del PIB en punts percentuals.(1) Inclou variació d'existències.

(2) Aportació al creixement del PIB.

Font: Idescat (vegeu la versió ampliada a l'annex, taula I.1.T3 de l'annex).

L'economia espanyola ha tornat a créixer de manera intensa, tot i que aquest cop ho ha fet de manera més equilibrada, amb aportacions positives tant de la demanda domèstica com de l'exterior.

⁴³ Insée (2017) Op. Cit, p. 4.

⁴⁴ Ibídem.

A diferència dels anys anteriors, el creixement econòmic espanyol del 2016 s'ha produït gràcies a una aportació positiva del saldo exterior, que ha sumat 0,5 punts percentuals als 2,7 que ha aportat la demanda interna (vegeu la taula anterior).

En el conjunt de l'any, el creixement del PIB s'ha assolit gràcies sobretot a l'aportació de la partida de consum de les llars, que ha crescut el 3,2%. Aquest creixement del consum de les llars s'ha basat sobretot en una sòlida i sostinguda recuperació de l'ocupació, juntament amb una major facilitat d'accés al crèdit per part de les famílies.⁴⁵ Tot i això, la inversió encara ha experimentat un creixement fins i tot superior, del 3,8%. El consum de les administracions públiques ha estat una de les partides que menys ha crescut, amb un increment del 0,9%, menys de la meitat del que havia augmentat l'any anterior.

La inversió s'ha mantingut sobretot gràcies a la inversió en béns d'equipament, que han augmentat el 4,3% en termes reals, ja que el creixement de la inversió en béns de construcció s'ha situat en l'1,9%, per sota de l'increment de l'FBC (vegeu la taula I.1.3 completa a l'annex).

Pel que fa al saldo exterior, que ha passat d'una aportació lleugerament negativa l'any 2015 a una de positiva el 2016, la millora s'ha produït com a conseqüència d'un replegament més gran de les importacions que de les exportacions. Mentre que el total de les exportacions ha passat de créixer en termes reals del 4,9% l'any 2015 al 4,4% l'any 2016, les importacions han passat d'una taxa del 5,6% a una altra del 3,3% en el mateix període (vegeu la taula I.1.3 a l'annex).

Sectorialment, el sector que més ha crescut i que més ha aportat al creixement del VAB ha estat el dels serveis, que ha crescut a una taxa real del 3,4%. L'agricultura, amb un pes menor dins del conjunt del VAB, també ha augmentat amb la mateixa intensitat (3,4%). El sector de la construcció ha crescut a un ritme del 2,5%, pràcticament el mateix en què ha crescut la indústria (2,4%).

L'augment del 3,2% del PIB espanyol s'ha generat en un context de recuperació dels preus de les matèries primeres, d'un manteniment de la política monetària expansiva vinculat també a un euro a la baixa i a redós encara de la reforma fiscal que es va dur a terme l'any passat. El creixement del PIB s'ha combinat amb un increment de l'ocupació i una disminució dels preus. L'ocupació ha crescut el 2,7% gràcies sobretot al creixement dels ocupats al sector serveis, que expliquen més del 80% de l'augment. La resta del creixement s'explica per l'augment de l'ocupació als sectors de l'agricultura i la indústria, ambdós amb aportacions similars al creixement de l'ocupació.⁴⁶

En el mercat del crèdit, els tipus d'interès s'han mantingut baixos. Això ha fet augmentar el volum d'operacions. No obstant això, el saldo d'endeutament viu de les empreses i famílies ha continuat disminuint, a un ritme menor en el cas de les famílies, però a un ritme lleugerament superior en el cas de les empreses (vegeu la taula I.1.A.T5 de l'annex). Aquesta evolució dels passius, juntament amb l'augment del PIB, s'ha traduït en una lleugera disminució de la càrrega financera a partir del segon semestre.⁴⁷

⁴⁵ BE (2016) Boletín Económico, 12/2016, p. 4.

⁴⁶ Dades extretes de l'estimació que ofereix l'EPA per al conjunt d'Espanya. Parlem en aquest cas d'una aportació al creixement del 84%, per part dels serveis, i del 8% de l'agricultura i la indústria. Per a una anàlisi més aprofundida sobre l'evolució de l'ocupació tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya vegeu el capítol 3.

⁴⁷ BE (2016), op. cit., p. 39.

1.2. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A CATALUNYA

L'any 2016 el PIB català ha tornat a créixer el 3,5%. Es tracta d'un creixement positiu i intens, superior al creixement registrat al conjunt de l'economia espanyola i al del conjunt de la zona euro. El perfil trimestral dels creixements interanuals, tal com es pot veure a la taula següent, ha mostrat una lleu desacceleració a mesura que avançava l'any.

El creixement econòmic català s'ha tornat a situar per sobre de l'espanyol i del de la zona euro. Ha estat un creixement basat en la demanda interna, però també amb una aportació positiva del sector exterior.

El creixement s'ha produït pel fort dinamisme de la demanda interna, que ha fet una aportació del 2,9%, tot i que també s'explica en part per una aportació de 0,6 punts percentuals del sector exterior. L'aportació de la demanda domèstica al creixement ha estat enguany menys intensa que la de l'any anterior. Això es deu a una frenada en el creixement del consum de les llars, que essent el principal component, ha crescut el 2,7%, 0,6 punts percentuals menys que l'any anterior. Tot i que el consum ha estat la partida més determinant a l'hora d'explicar la desacceleració, la resta de components també han experimentat una moderació en les taxes de creixement. La partida que més s'ha desaccelerat ha estat el consum de les administracions públiques que, havent crescut el 4,7% l'any 2015, l'any 2016 ho ha fet només en el 2,7% (vegeu la taula següent).

A diferència de l'any anterior, l'any 2016 el sector exterior ha efectuat una aportació netament positiva al creixement real. Aquesta aportació positiva es produeix gràcies al bon comportament dels intercanvis amb la resta d'Espanya, atès que el saldo amb l'estranger ha restat creixement, amb una aportació lleugerament negativa de -0,3 punts percentuals. El lleuger deteriorament del saldo amb l'estranger es produeix per un augment real més intens de les importacions (5,8%), que han accelerat el dinamisme respecte de l'any anterior, que de les exportacions (4,1%), que han crescut a un ritme lleugerament menor. Tot i això, les exportacions encara s'han mostrat molt dinàmiques, i el perfil trimestral de creixements interanuals mostra una dinàmica creixent de les exportacions catalanes. Entre els factors que expliquen aquest bon comportament de les exportacions cal destacar l'evolució de l'euro i la millora del dinamisme del comerç global a mesura que avançava l'any.⁴⁸ També convé destacar l'evolució positiva dels costos laborals unitaris que ha experimentat l'economia catalana en els darrers anys, que l'ha situat en una posició més competitiva, juntament amb els esforços de les empreses catalanes per diversificar mercats.⁴⁹

⁴⁸ DVEH (2017) NCE, abril, p. 94.

⁴⁹ DVEH (2017) NCE, gener, p. 23.

TAULA I.1.T4 Evolució del producte interior brut i dels seus components de demanda. Catalunya, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			I	II	III	IV
PIB	3,5	3,5	3,8	3,8	3,4	2,8
Demanda interna	4,0	3,2	3,7	3,7	2,8	2,7
Consum llars	3,3	2,7	2,8	3,3	2,1	2,5
Consum adm. públiques (1)	4,7	2,7	4,4	2,8	2,2	1,4
FBC (2)	5,6	5,2	5,7	5,7	5,2	4,4
Béns equipament	5,9	4,5	4,9	5,0	4,5	3,5
Construcció	3,9	4,6	5,3	4,6	4,3	4,1
Saldo exterior (3) (4)	0,0	0,6	0,5	0,6	1,0	0,5
Saldo amb estranger (4)	0,9	-0,3	-1,0	-0,3	0,3	-0,3
Exportacions totals	5,5	4,1	3,2	3,7	3,7	5,7
Exportacions béns i serveis	6,2	4,2	3,4	3,7	3,4	6,2
Consum estrangers al territori	1,1	3,7	2,0	4,1	6,1	2,5
Importacions totals	3,7	5,8	6,8	5,3	3,5	7,6
Importacions béns i serveis	3,7	5,3	6,4	4,7	3,0	7,3
Consum residents a l'estranger	2,9	17,2	17,4	19,4	16,9	15,3

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum) i aportacions al creixement total del PIB en punts percentuals.

(1) Inclou la despesa en consum de les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars.

(2) Inclou variació d'existències.

(3) Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya.

(4) Aportació al creixement del PIB.

Font: Idescat.

Sectorialment, tots els grans sectors mostren un creixement més intens que el de l'any anterior tret del dels serveis, que, tot i créixer per sobre del 3%, ho fa a un ritme lleugerament inferior al del 2015. El perfil trimestral dels creixements interanuals evidencia també aquest debilitament progressiu del sector terciari. Tot i aquesta desaceleració del sector, que s'explica a partir d'un debilitament del consum de les llars, no totes les branques d'activitat terciàries han experimentat aquesta mateixa evolució.⁵⁰ Mentre que l'agregat dels serveis de comerç, transport i hotelaria han experimentat una reducció de la taxa de creixement del VAB de 2,5 punts percentuals, altres agregats com ara el d'activitats immobiliàries professionals i altres o fins i tot els serveis de no mercat han incrementat amb més intensitat el valor afegit.⁵¹

TAULA I.1.T5 Evolució del producte interior brut i dels VAB sectorials. Catalunya, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			I	II	III	IV
PIB	3,5	3,5	3,8	3,8	3,4	2,8
Agricultura	-1,4	10,1	8,2	11,2	11,8	9,2
Indústria	3,7	4,0	4,0	4,1	4,2	3,9
Construcció	-0,1	3,2	1,8	2,7	3,3	5,0
Serveis	3,3	3,1	3,6	3,6	3,0	2,3
Impostos nets s/productes	6,9	4,3	5,5	4,7	3,9	2,9

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum).

Font: Idescat (vegeu la versió ampliada a l'annex, taula I.1.T3).

⁵⁰ Ibídem, p. 19.

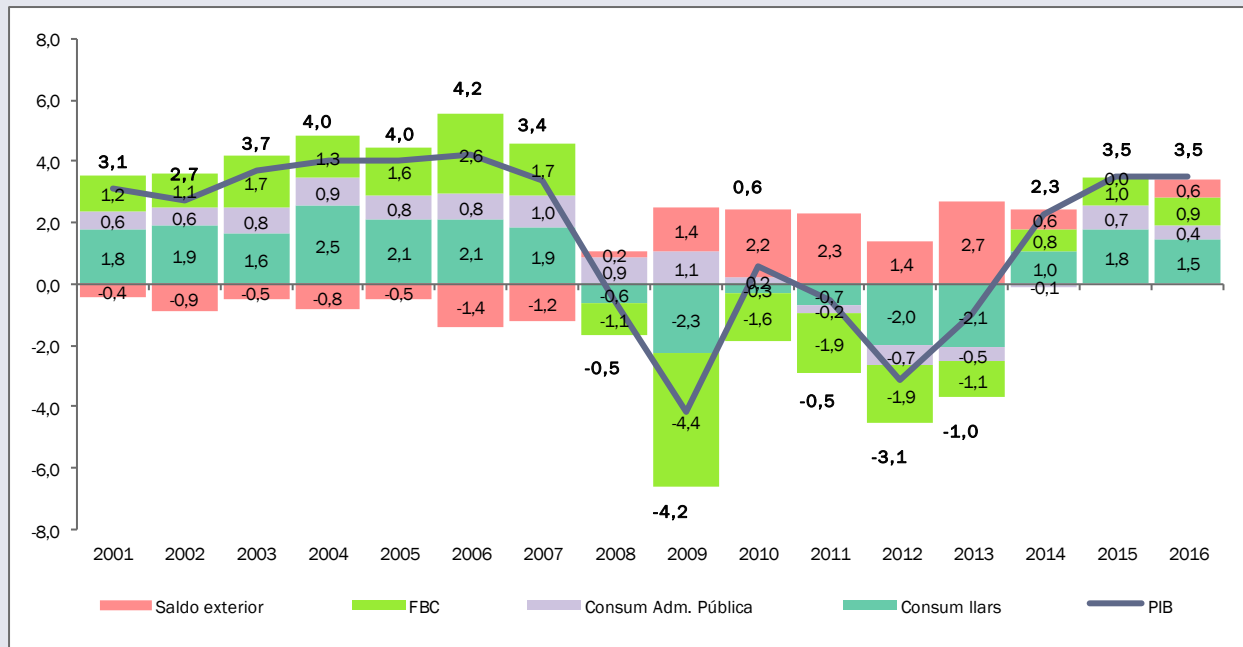
⁵¹ Concretament parlàrem d'1,4 punts percentuals més per als serveis immobiliaris i professionals i 0,2 punts per als serveis públics. Dades d'elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Mentre que els serveis han frenat la taxa de creixement del VAB, el sector industrial, el segon més important de Catalunya en termes de VAB, ha accelerat lleugerament la seva taxa de creixement fins a situar-se en el 4%. Es tracta en aquest cas d'un creixement destacable, en la mesura en què el sector es mostra altament vinculat amb el sector exterior (per la seva capacitat exportadora) així com també per la seva capacitat d'incorporar guanys en productivitat. A més, la dinàmica del sector industrial català ha triplicat amb intensitat el de la zona euro i ha estat clarament superior al creixement en termes de producte industrial que han experimentat economies com la italiana, l'alemanya o la francesa.⁵²

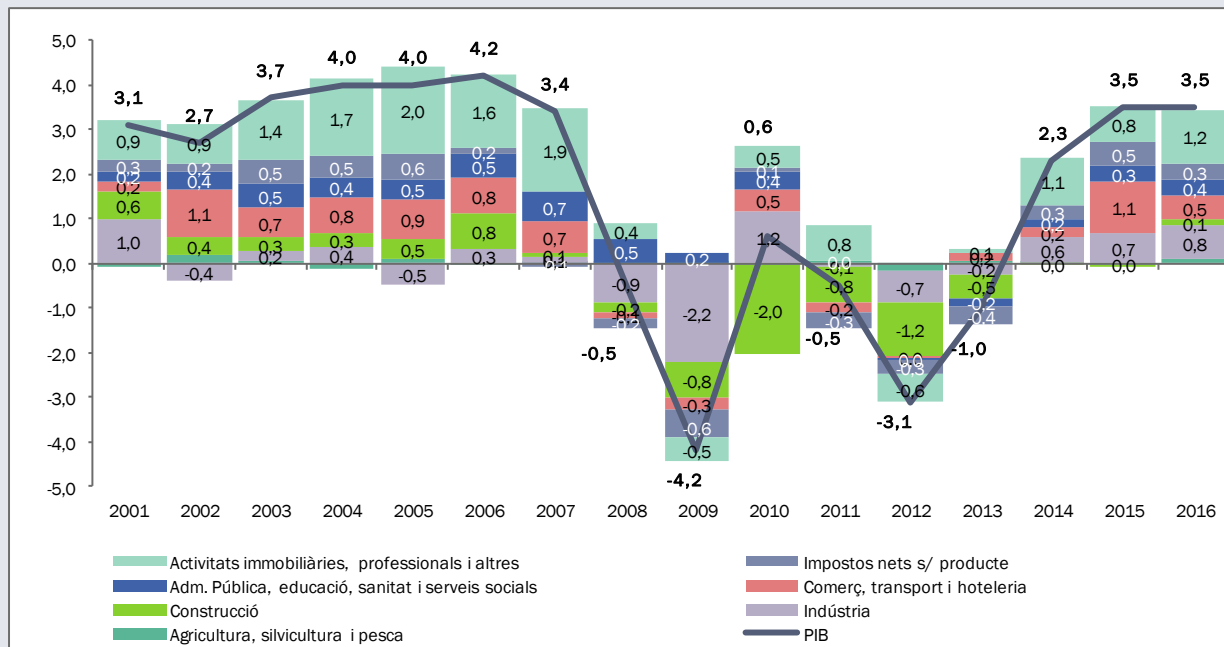
⁵² DVEH (2017) NCE, abril, p. 16.

GRÀFIC I.1.G1 Composició del creixement del PIB a Catalunya, 2001-2016

Aportació al creixement dels diferents components de demanda. Catalunya, 2001-2016

Aportació al creixement dels diferents components sectorials d'oferta. Catalunya, 2001-2016

Unitats: punts percentuals (components) i taxes de creixement interanuals (PIB).
Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

També ha resultat molt intensa la dinàmica en termes reals del sector primari a Catalunya. No obstant això, i tot i que la producció agrària ha augmentat amb intensitat en termes de volum, l'evolució dels preus ha restat dinàmica al sector en termes de valor nominal. Tot i que la producció agrària ha estat intensa, especialment pel que fa a hortalisses i cereals, la producció ramadera ha romàs estable.⁵³

Tots els sectors han mostrat una evolució molt favorable del VAB. Tot i això, resulta molt destacable l'intens creixement que ha experimentat el sector industrial, motor de creixement indiscutible des de fa tres anys.

Aquesta bona evolució econòmica s'ha tornat a traduir en una millora en l'ocupació. La població ocupada s'ha incrementat un 3,4%, amb un increment en termes absoluts d'uns 106 milers de persones respecte de l'any anterior. Aquest creixement de la població ocupada ha estat més intens que el de l'any 2015, en què havia augmentat l'1,5%.⁵⁴

El principal sector en termes d'aportació al creixement de l'ocupació ha estat el dels serveis, que ha experimentat una taxa de creixement del nombre de persones ocupades molt alta, del 4,4%. També ha estat molt alta la taxa de creixement de l'ocupació a l'agricultura, on ha estat del 6,3%. En canvi, tant al sector industrial com al de la construcció, on la taxa de creixement del VAB ha estat relativament alta, els creixements en termes d'ocupació han estat més modestos, del 0,2% i del 0,9% respectivament.⁵⁵ Tot i això, el creixement de l'ocupació, com en el cas del VAB, també ha afectat de manera general tots els sectors de l'economia, evidenciant ja un creixement més equilibrat d'aquesta taxa.

Tal com mostren els gràfics anteriors, el creixement que ha experimentat l'economia catalana l'any 2016 resulta fins i tot més equilibrat que el de l'any anterior. Des de la perspectiva de la demanda, l'aportació del sector exterior és positiva, i s'allunya dels creixements que s'havien desenvolupat amb anterioritat a l'any 2008. A més, i de la mateixa manera que l'any anterior, tots els components de la demanda domèstica han fet aportacions positives al creixement.

Des de la perspectiva de l'oferta, les principals aportacions venen de la indústria i de l'aglomerat que conformen els serveis professionals i immobiliaris, mentre que l'aportació de l'activitat comercial, que havia estat molt important l'any 2015, s'ha tornat a moderar sense deixar de ser positiva. A més, per primer cop en molt de temps el sector de la construcció apareix amb una aportació positiva que, tot i ser modesta, trenca amb la rècula d'anys de caiguda del sector d'ençà de l'esclat de la crisi.

El sector industrial, que explica el 23% del creixement real del 2016, ha encadenat tres anys consecutius fent aportacions positives al creixement molt per sobre del pes que suposa en el conjunt del VAB català.⁵⁶ No obstant això, el gràfic següent ens permet veure que, mentre que l'any 2015 el creixement més important en termes de producció es va produir en la producció de béns intermedis, l'any 2016 s'ha produït en els béns de consum. De fet, en general s'ha produït un increment més intens de la producció per a totes les tipologies de productes tret dels béns intermedis. També han accelerat el ritme de creixement de la producció els sectors productors de béns d'equipament.

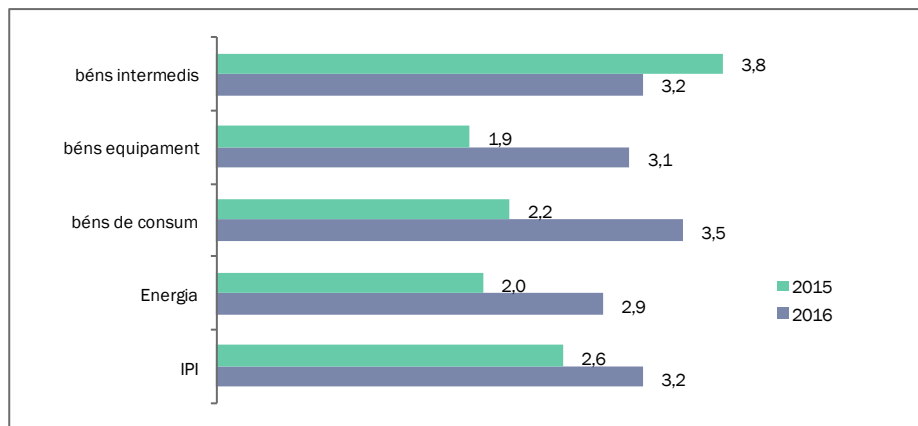
⁵³ DVEH (2017), NCE, gener, p. 20.

⁵⁴ Dades EPA, INE. Taxes de creixement calculades en base a la població de 16 anys i més.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Parlem d'un pes que se situa lleugerament per sobre del 20%. D'aquesta manera, explicant només una cinquena part del producte, el sector ha encadenat unes aportacions al creixement del 43%, 51% i 23% respectivament per als anys 2014, 2015 i 2016 (càlculs elaborats a partir de les estimacions d'Idescat).

GRÀFIC I.1.G2 Índex de producció industrial segons destí econòmic dels béns produïts. Catalunya, 2015-2016

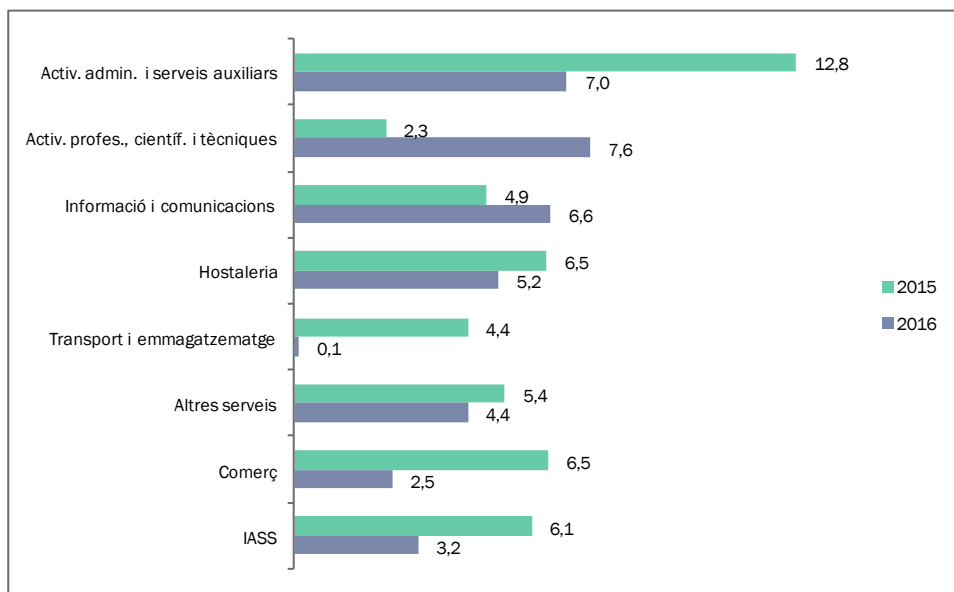
Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

En general, totes les branques d'activitat han experimentat una evolució positiva en termes de producció. Només en trobem quatre que mostrin un retraïment de l'índex de producció industrial de l'any 2016 respecte del de l'any 2015. Parlem en aquests casos del ram de la fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics, del de les indústries extractives, del de les altres indústries manufactureres (totes elles amb caigudes inferiors a l'1%) i, finalment, de la branca de producció de paper, arts gràfiques i suports enregistrats, que amb una disminució del -2,3% ha estat la que més ha reulat en termes de producció anual (vegeu la taula i el gràfic I1AG6 de l'annex).

Entre la resta de sectors, que són majoritaris, destaquen les branques d'activitat del tèxtil, confecció, cuir i calçat (amb un creixement del 15,7%), la fabricació de maquinària i equips mecànics (10,7%), el subministrament d'aigua (8,1%), la metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics (5,9%), fabricació de productes farmacèutics (5,7%) i productes derivats del cautxú i matèries plàstiques (5,1%). (Vegeu el gràfic I1AG6 de l'annex).

GRÀFIC I.1.G3 Índex d'activitat del sector serveis (IASS) del conjunt de l'economia i per sectors. Catalunya, 2015-2016

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).
Font: elaboració pròpia a partir de Idescat.

Mentre que el sector indústria s'ha mostrat fins i tot més dinàmic l'any 2016 que l'anterior, això no ha succeït en el cas del sector serveis, que ha mostrat una evolució lleugerament més modesta. L'índex d'activitat del sector serveis (IASS) recull precisament aquesta desacceleració en el creixement del sector. Mentre que l'any 2015 havia experimentat un creixement intens del 6,1%, enguany ha crescut a un ritme més baix, del 3,2% (vegeu el gràfic anterior).

No totes les branques d'activitat terciàries han registrat el mateix comportament. Tot i que trobem alguns serveis molt importants com l'activitat comercial, l'activitat administrativa i els serveis auxiliars o els transports que han experimentat una forta frenada en el creixement, en trobem d'altres com ara les activitats professionals, científiques i tècniques, o el sector de la informació i la comunicació que han incrementat amb major intensitat la seva activitat. Amb tot, les activitats administratives i els serveis auxiliars han continuat al capdavant en termes d'intensitat de creixement.

Les activitats professionals, científiques i tècniques, el sector de la informació i la comunicació i les activitats administratives i els serveis auxiliars i administratius han estat les que han augmentat l'activitat de manera més intensa el 2016.

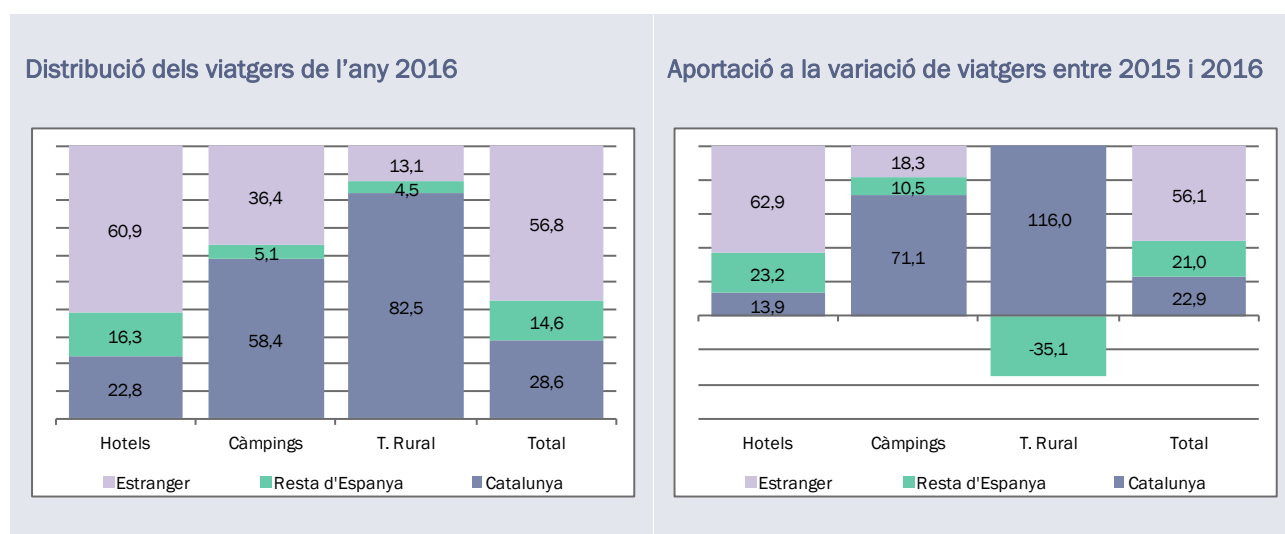
En general, el sector serveis s'ha nodrit sobretot del bon comportament de la demanda domèstica, però també del de l'estrangera a través del turisme. L'evolució del nombre de viatgers ha estat positiva per a totes les procedències. A diferència de l'any anterior, el creixement de viatgers estrangers s'ha situat per sobre del dels de procedència domèstica. El nombre de viatgers catalans que han pernoctat a Catalunya ha estat el 6,4% més alt, el dels procedents d'altres indrets d'Espanya el 12,2%, i els de l'estranger el 8,0% (vegeu la taula I.1.T7 a l'annex).

Al sector turístic, enguany ha augmentat més l'afluència d'estrangers i de turistes d'altres indrets d'Espanya que no pas la de catalans. Fruit d'aquesta dinàmica, els allotjaments de turisme rural són els que menys han augmentat el nombre de viatgers.

A diferència de l'any anterior, els establiments de turisme rural són els que menys han augmentat el nombre de viatgers, amb un increment del 2,4%. En canvi, els càmpings han experimentat un increment

del nombre de viatgers del 9,1% i els hotels, del 8,1%.⁵⁷ Tal com mostren els gràfics següents, l'augment dels viatgers en hotels ha vingut de la mà del turisme estranger, atès que els estrangers expliquen gairebé el 63% de l'increment de viatgers que pernocten en aquests establiments. En canvi, en el cas dels càmpings el 71% de l'augment s'explica pels turistes catalans, fet que vincula el creixement dels càmpings bàsicament al turisme domèstic. Pel que fa al turisme de la resta de l'Estat, també explica bona part del creixement dels viatgers allotjats en hotels, si bé en el cas dels establiments de turisme rural s'ha produït una disminució del nombre de viatgers d'aquesta procedència que s'ha més que compensat amb l'augment de turistes catalans.

GRÀFIC I.1.G4 Distribució i variació del nombre de viatgers a Catalunya segons procedència i tipus d'establiment

Unitats: percentatges sobre el total de cada categoria.

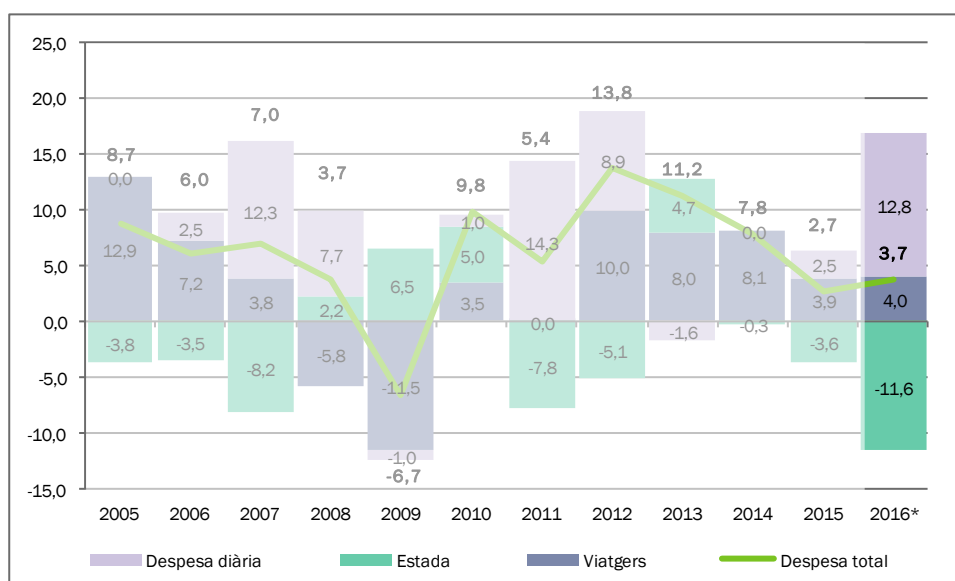
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la taula I.1.A.T3 de l'annex.

Fruit d'aquesta conjuntura, els ingressos procedents de l'arribada de turistes estrangers han augmentat lleugerament respecte dels de l'any anterior. En consonància amb l'evolució que hauria experimentat la despesa dels turistes l'any 2015, les aportacions positives al creixement haurien vingut de la mà del nombre de viatgers, que hauria augmentat el 4%, i sobretot per la despesa diària per viatger, que ho hauria fet en un 12,8%. Per contra, la durada de l'estada per cada viatger hauria disminuït l'11,6% (vegeu el gràfic següent).

De la mateixa manera que l'any anterior, la despesa turística dels estrangers a Catalunya ha augmentat per l'augment de viatgers i de la despesa diària, ja que s'ha tornat a produir una reducció de la mitjana dels dies d'estada.

⁵⁷ Idescat Vegeu la taula I.1.T7 de l'annex.

GRÀFIC I.1.G5 Evolució de la despesa turística a Catalunya segons components, 2005-2016

Unitats: variació en percentatge.

(*) Les dades de creixement per a l'any 2016 presenten un trencament de sèrie respecte de les recollides per als anys anteriors.

Font: Idescat i elaboració pròpia.

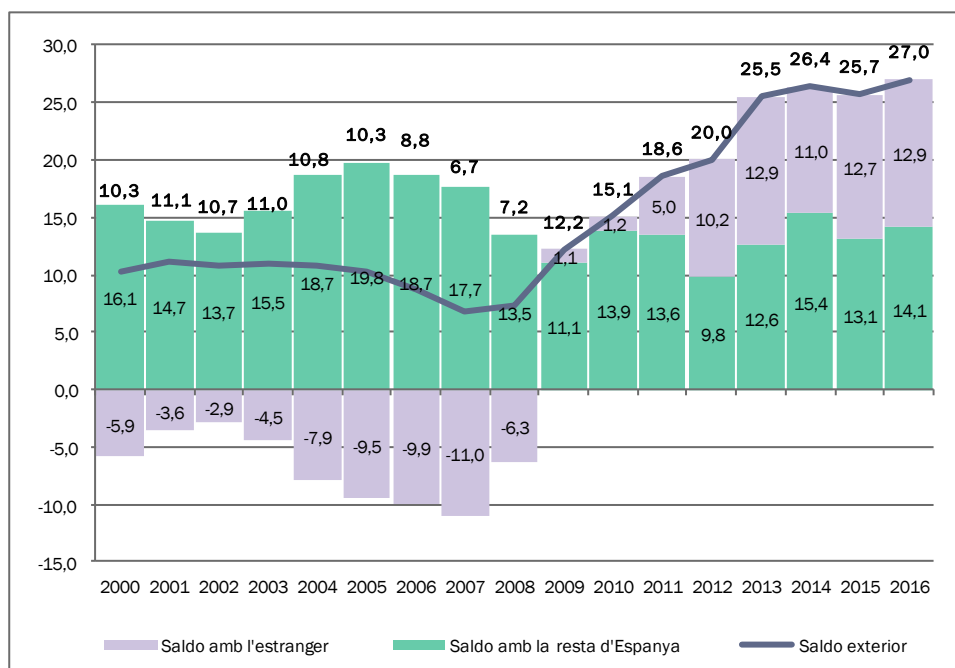
Aquesta disminució de la durada de l'estada es podria haver produït també en el turisme domèstic. Mentre que els viatgers estrangers haurien disminuït el nombre de pernотacions en establiments d'hostatgeria en l'1,5%, els viatgers de la resta d'Espanya i de Catalunya ho haurien fet en el 1,9% i el 2,5% respectivament (vegeu el gràfic I1AG7 de l'annex).

1.2.1. EL SECTOR EXTERIOR A CATALUNYA

La millora dels intercanvis amb l'exterior s'ha notat en el balanç del sector exterior català. La partida que ha ajudat més a millorar el saldo exterior català en termes nominals ha estat el saldo dels intercanvis de béns i serveis. Parlem en aquest cas d'una millora en el superàvit de 258 milions d'euros, que s'ha produït gràcies a un increment del 3,3% del saldo nominal de les exportacions contra un 3,1% de creixement del saldo nominal de les importacions. Per contra, el saldo de les despeses dels estrangers al territori respecte del de les despeses dels catalans a l'estranger ha disminuït lleugerament en 7 milions, cosa que no ha impedit que el saldo exterior català hagi millorat en termes globals en 251 milions d'euros.

S'ha mantingut incrementat lleugerament el saldo positiu dels intercanvis de béns i serveis amb l'exterior. Això ha estat possible gràcies a un augment en termes nominals tant del saldo amb l'estranger com amb la resta d'Espanya.

GRÀFIC I.1.G6 Evolució del saldo exterior, el saldo amb l'estranger i el saldo amb la resta d'Espanya. Catalunya, 2000-2016

Unitats: milers de milions.

Font: Idescat. Estimacions en base 2010.

D'aquesta manera, el saldo exterior català hauria crescut des dels 25,7 milers de milions als 27 milers de milions en el decurs del darrer any. A més, aquesta millora s'hauria produït gràcies a un augment del saldo nominal tant pel que fa als intercanvis amb l'estranger com amb la resta de l'Estat. Mentre que el saldo amb l'estranger hauria augmentat des dels 12,7 milers de milions als 12,9, el saldo amb la resta d'Espanya hauria passat d'un superàvit de 13,1 a un de 14,1 milions d'euros. Per tant, doncs, tot i que en termes reals els intercanvis amb l'estranger no haurien permès millorar el saldo, sí que ho haurien fet en termes nominals, cosa que ha facilitat una millora substancial del saldo exterior català.

Tot i que les exportacions de béns han augmentat el 2%, una taxa lleugerament superior a la de l'increment de les importacions, això no ha estat suficient per millorar el saldo estrictament comercial. L'any 2016 el dèficit comercial s'ha ampliat lleugerament en el 0,8%. Aquesta evolució s'ha produït en un context on les importacions en termes nominals de matèries primeres, especialment les energètiques, encara han perdut valor per l'evolució dels preus en el context internacional respecte de la mitjana de l'any anterior. Això explica en part que en la categoria de béns de consum intermedi les importacions hagin disminuït, mentre que a la resta de categories, béns d'equipament i de consum, aquestes hagin augmentat. En general, les exportacions s'han incrementat en totes les categories de béns, tot i que en el cas dels béns de consum ho han fet a una taxa inferior a la de les importacions (vegeu el gràfic I.1.A.G8 de l'annex).

Tot i que el saldo exterior global ha millorat, el saldo estrictament comercial s'ha deteriorat, i el dèficit ha augmentat el 0,8%.

No obstant això, tot i que les importacions de béns energètics i industrials han disminuït lleugerament (-1,1%), també ho han fet a una intensitat fins i tot més gran les de productes agraris, ramaders, silvícoles i pesquers, que han experimentat una caiguda del 8,8% en aquesta partida. D'altra banda, mentre que les exportacions han augmentat en termes generals en totes les categories de béns, especialment a la

de materials de transport i altres béns de capital, han disminuït lleugerament en les de béns primaris i també en la de béns de consum (vegeu gràfic I.1.A.G9 de l'annex).

Sectorialment, només els productes de les categories d'agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca, els de sector de l'energia, extracció i refinament de petroli, els del ram de la metallúrgia i els productes metàl·lics, i els de la categoria residual de no classificats han experimentat una disminució del valor total de les exportacions. En tota la resta de sectors l'evolució de les exportacions ha estat positiva. Pel que fa a les importacions, només han disminuït en els sectors de l'agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca, en el de producció d'energia, extracció i refinament de petroli, indústries químiques, metallúrgia i productes metàl·lics i maquinària d'oficina, de precisió i òptica. Aquests mateixos sectors, han estat els únics que han millorat el saldo d'intercanvi, mentre que la resta l'han empitjorat (vegeu el gràfic I.1.A.G10 de l'annex).

Els únics sectors que han ajudat a millorar el saldo han estat l'agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca, el de producció d'energia, extracció i refinament de petroli, indústries químiques, metallúrgia i productes metàl·lics i maquinària d'oficina, de precisió i òptica.

Tant en el cas de les relacions bilaterals amb la Unió Europea dels 28 com amb les d'Amèrica del Nord les exportacions han estat en general més dinàmiques que les importacions. En el cas d'Amèrica central i del sud, tot i que les exportacions bilaterals amb Catalunya han disminuït clarament, ho han fet a una intensitat inferior a la de les importacions. Això també ha succeït, tot i que amb taxes molt més modestes, amb el conjunt d'economies agrupades en la categoria de resta del món, que inclou la major part d'economies asiàtiques. En canvi, la categoria de resta d'Europa, que inclou Rússia, ha mostrat una evolució molt més intensa de les importacions que no pas de les exportacions (vegeu el gràfic I.1.A.G11 de l'annex).

Tot i que les exportacions de productes industrials han augmentat a una intensitat superior a la del conjunt d'exportacions, les importacions encara han crescut amb més intensitat. El millor comportament s'ha produït en els intercanvis de productes de nivell tecnològic alt i mitjà-baix.

Les exportacions de productes estrictament industrials han augmentat amb més intensitat que les del conjunt de productes exportats. Tot i això, les importacions de productes industrials han augmentat el 4%, clarament per sobre del que ho han fet les exportacions (2,5%). El millor comportament s'ha produït en la categoria de productes de nivell tecnològic alt, on les exportacions han augmentat (8,5%) amb una intensitat clarament superior a la de les importacions (3,9%). Això ha permès als intercanvis d'aquesta categoria disminuir el dèficit. També ha millorat el saldo en el cas dels intercanvis de productes de nivell tecnològic mitjà-baix, tot i que en aquesta ocasió la millora s'ha derivat d'una disminució menys intensa de les exportacions (-1,7%) que de les importacions (-3,9%). La resta de categories han experimentat un increment més intens de les importacions que de les exportacions (vegeu gràfic I.1.A.G12 de l'annex). Dins de la categoria de nivell tecnològic alt destaca el comportament dels productes informàtics, electrònics i òptics, on les exportacions han millorat més que les importacions. En la categoria de productes de nivell mitjà alt, destaca també pel bon comportament el sector químic, i també el metallúrgic en la de nivell mitjà-baix. Finalment, entre les categories de nivell tecnològic baix destaca el bon comportament de la categoria que agrupa productes dels sectors agroalimentari, tèxtil, cuir, calçat fusta i paper (vegeu el gràfic I.1.A.G13 de l'annex).

1.2.2. EL SECTOR FINANCER A CATALUNYA

Durant l'any 2016 el crèdit nou concedit sembla que ha tornat a augmentar, tot i que a una taxa inferior a la de l'any precedent. Aquest augment del nou crèdit hauria anat destinat sobretot a finançar el consum i la inversió familiar, ja que el crèdit a les empreses no ha crescut. El creixement més intens d'aquest

nou crèdit s'ha produït en el finançament del consum, mentre que el crèdit hipotecari, tot i augmentar amb intensitat, ho ha fet per sota.⁵⁸

Tot i el creixement dels nous crèdits, el saldo viu del crèdit sostingut per les entitats de dipòsit ha continuat baixant en el context de despallanquejament persistent en què es desenvolupa l'activitat econòmica tant espanyola com catalana. De fet, el volum de crèdit sostingut per les entitats de dipòsit catalanes ha disminuït l'any 2016 en el 10,7%, una taxa molt més intensa que la de l'any precedent, trencant d'aquesta manera l'evolució a la moderació de la caiguda que havia experimentat en anys precedents.

El procés de despallanquejament ha trencat la tendència a la desacceleració i el crèdit viu ha disminuït en el 10,7%, molt per sobre del 4,7% de l'any anterior.

TAULA I.1.T6 Creixement del crèdit i dels dipòsits a les entitats de dipòsit. Catalunya, 2014-2016

Catalunya	Crèdit			Dipòsits		
	Total	AAPP	Privat	Total	AAPP	Privat
IV TR 2014	-6,4	15,6	-7,6	-1,9	27,4	-2,8
IV TR 2015	-4,7	-10,8	-4,3	-1,9	-4,0	-1,8
IV TR 2016	-10,7	-16,4	-10,4	-5,6	3,1	-6,0

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir de les dades publicades pel Banc d'Espanya.

En el cas del conjunt d'Espanya, en canvi, les dades mostren que aquesta desacceleració del ritme de despallanquejament ha persistit, i la taxa de disminució del crèdit viu ha passat del 4,4% l'any 2015 al 4% l'any 2016. La majoria d'activitats productives han experimentat un descens del crèdit viu que tenien concedit. Només l'agricultura ha registrat un lleuger augment de l'endeutament a crèdit, mentre que a la indústria ha disminuït el 2,4%, a la construcció el 9,2% i als serveis sense els serveis immobiliaris el 5,7%, atès que en aquests darrers la taxa de retrocés ha estat superior al 10%. Pel que fa al crèdit personal, el crèdit viu destinat a compra i reparació d'habitatge ha disminuït (-3%), mentre que el crèdit al consum ha augmentat (5,3%), deixant el crèdit viu per a usos personals un 1,6% més baix (vegeu la taula I.1.A.T5 de l'annex).

Juntament amb la disminució més intensa del crèdit viu, a Catalunya també han disminuït els dipòsits de les entitats catalanes (-5,6%). Aquest és un fenomen que també ha succeït per al conjunt d'Espanya si bé a una taxa inferior (-1,5%). Tot i que per al conjunt d'Espanya els dipòsits privats han augmentat lleugerament (vegeu la taula I.1.A.T4 de l'annex), a Catalunya han disminuït encara el 6% (vegeu la taula anterior). En conjunt, els dipòsits s'han vist afectats per la política de laxitud monetària del BCE, que n'ha fet baixar molt els rendiments.⁵⁹

Tant el crèdit viu com els dipòsits han disminuït més intensament a les institucions catalanes que en el conjunt de les institucions espanyoles.

Amb tot, la taxa de morositat ha baixat, tant en el cas de les activitats productives, on s'ha situat en el 13,1%, com en el cas dels crèdits personals, on ha baixat lleugerament fins a situar-se en el 5,5% (vegeu taula I.1.A.T6 de l'annex).

Els mercats financers van començar l'any relativament volàtils, com a conseqüència de les incerteses sobre l'evolució econòmica xinesa i també sobre el resultat del Brexit. No obstant això, durant la segona meitat de l'any la majoria dels índex borsaris europeus s'han recuperat fins a cotitzar per sobre del valor

⁵⁸ DVEH (2017) NCE, gener, p. 47 (Dades relatives al període gener-novembre).

⁵⁹ DVEH (2017) NCE, abril, p. 52

de l'any anterior. Entre els índex que més han guanyat en cotització trobem l'FTSE 100 del Regne Unit (14,4%) i el Dow Jones nord-americà (13,4%); a més distància hi trobem també, amb guanys de cotització més baixos, el Dax Xetra alemany (6,9%) i el CAC 40 francès (4,9%). L'Euro Stoxx 50, que recull la cotització de les 50 principals empreses europees, ha finalitzat l'any també amb una lleugera cotització a l'alça (0,7%). Tot i això, l'IBEX 35 i el FTSE MIB, principals índexs espanyol i italià respectivament han registrat una caiguda del valor de cotització del 2% en el primer cas i del 10,2% en el segon (vegeu la taula I.1.A.T7 de l'annex).

Tot i que la majoria d'índexs borsaris europeus han finalitzat l'any amb cotitzacions a l'alça, això no ha succeït en el cas de l'IBEX35 i de l'FTSE MIB (italià), que han perdut punts de cotització en el global de l'any.

Aquesta disminució de la cotització mitjana recollida per l'IBEX 35 no s'ha reproduït exactament a tots els índexs borsaris espanyols. El Barcelona Global 100 ha estat un dels que han experimentat millora en termes de cotització. També ha succeït el mateix amb el de les principals empreses que cotitzen a la borsa de València. No obstant això, els índexs de les borses de Madrid i de Bilbao han experimentat un retrocés en les seves cotitzacions mitjanes (vegeu la taula I.1.A.T8 de l'annex).

TAULA I.1.T7 Volum efectiu de contractació a la Borsa de Barcelona, 2016

	Milions d'euros el 31/12/2016	Variació interanual a 31/12/2016
Efectes públics	3716,5	-83,6
Obligacions	591,0	267,5
Accions	142045,9	-22,3
Fons cotitzats	485,9	-49,9
Warrants	179,2	-8,0
Drets	1335,1	-55,9
Segon mercat	0,4	548,8
Total	148354,0	-29,3

Unitats: milions d'euros i taxes interanuals de creixement (percentatges).

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Vicepresidència, Economia i Hisenda.

El volum d'efectes negociats a la borsa de Barcelona l'any 2016 ha disminuït el 29,3% respecte de l'any 2015. Els únics efectes que no han disminuït el volum de contractació han estat les obligacions, que han augmentat el 267%, i les transaccions negociades en el segon mercat. El valor de les accions contractades al mercat continu de la borsa de Barcelona, que són l'instrument amb el volum més gran de contractació, han disminuït en el 22,3%.

Pel que fa als índex sectorials de la Borsa de Barcelona, els rendiments més alts s'han obtingut en els sectors metal·lúrgic (47,6%) i el químic (27%). Tot i que en general tots els sectors han mantingut una evolució positiva de les cotitzacions, l'índex de la banca, el de les elèctriques, el dels serveis diversos i el dels serveis immobiliaris han experimentat un retrocés de les cotitzacions mitjanes.⁶⁰

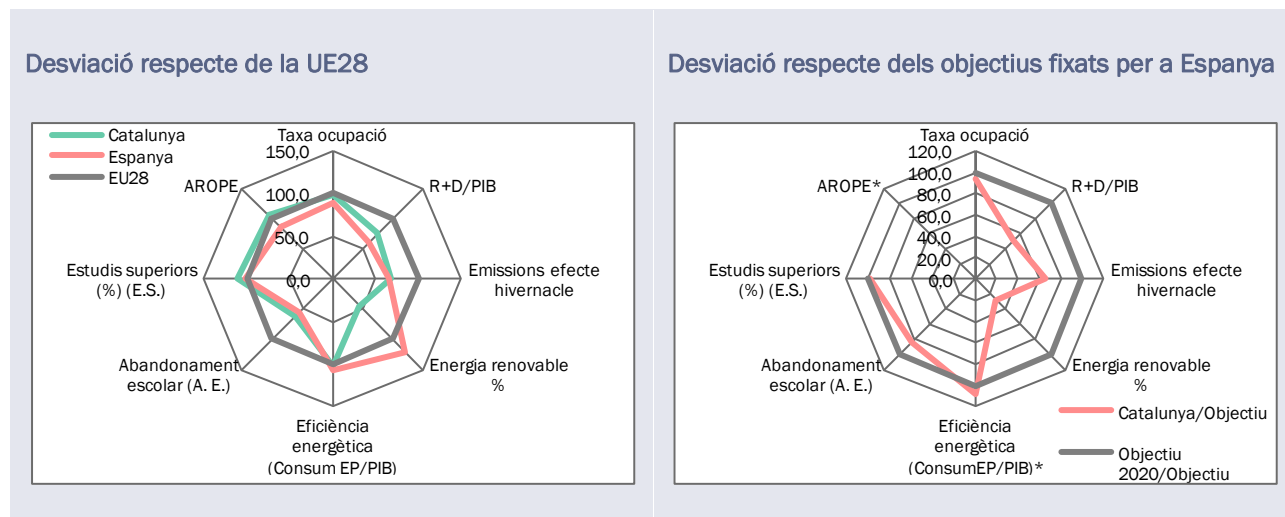
1.3. CATALUNYA EN EL MARC DE L'ESTRATÈGIA EUROPA 2020

Amb l'Estratègia Europa 2020 la Unió Europea estableix l'estratègia de creixement per a la dècada actual. L'objectiu és assolir, abans del 2020, una societat més preparada, sostenible i inclusiva, fet que passa per mantenir alts nivells d'ocupació, productivitat i cohesió social dins de la UE28. L'estratègia estableix els objectius en el marc de l'ocupació, la innovació, l'educació, la inclusió social i la sostenibilitat

⁶⁰ DEIH (2017) NCE, p. 55

mediambiental. La taula I.1.A.T9 de l'annex recull els indicadors agregats de l'Estratègia 2020, els objectius establerts a la finalització de la dècada per a cadascun d'ells i la situació actualitzada de Catalunya, Espanya i UE28 en cada àmbit. El gràfic següent resumeix aquesta informació.

GRÀFIC I.1.G7 Desviació dels principals indicadors establerts a l'Estratègia Europa 2020 respecte de la mitjana de la UE i respecte dels objectius establerts

Unitats: Índex sobre la mitjana UE28 (UE28=100) o sobre els objectius (O2020=100). En aquells casos en què l'objectiu marqui una fita inferior, el gràfic en recull la inversa.

Font: elaboració a partir de les dades de la taula I.1.A.T9 de l'annex.

El primer dels gràfics anteriors ens mostra la situació catalana i espanyola en relació amb la mitjana de la UE28 i ho fa per a cadascun dels vuit indicadors agregats. El segon recull la situació relativa de Catalunya respecte dels objectius establerts. Per interpretar correctament el gràfic cal tenir en compte que un valor per sobre la mitjana suposa sempre una situació millor. De la mateixa manera, un valor inferior reflecteix una situació pitjor.⁶¹

Dels àmbits analitzats en trobem alguns que registren a Catalunya un comportament similar o fins i tot superior al de la mitjana europea. Un dels indicadors en què Catalunya supera la UE28 és en el pes de l'educació superior. Tot i això, el percentatge de titulats superiors encara es troba lleugerament per sota de l'objectiu fixat per a Espanya, si bé supera la mitjana espanyola i també a bastament la mitjana europea.⁶² La recuperació econòmica també ha permès millorar els registres de pobresa relativa, que tot i ser encara elevats, a Catalunya enguany han estat també lleugerament millors que en el conjunt d'Europa. La pobresa relativa, sintetitzada a partir de l'indicador AROPE, s'ha situat en la darrera enquesta en el 22,5% a Catalunya. D'aquesta manera i malgrat que resulta complicat compararlo amb l'objectiu -establert per al conjunt de la UE i en termes absoluts-, Catalunya ha tornat a millorar el registre després d'un període llarg en què el va empitjorar durant els anys posteriors a la crisi.⁶³ L'únic àmbit mediambiental en què Catalunya es manté per sobre la mitjana i per sobre de l'objectiu és el de l'eficiència energètica. En aquest àmbit, l'economia catalana encara es trobaria per sobre de la millora del 13,5% que globalment s'hauria establert per al conjunt d'Europa entre 2005 i 2020 ⁶⁴ (vegeu el gràfic anterior).

D'altra banda, també cal tenir en compte que Catalunya es troba per sota de la mitjana de la UE28 en part dels indicadors. Els àmbits en què Catalunya encara està lluny dels objectius són els de la despesa

⁶¹ Això s'ha aconseguit invertint el valor de l'indicador en aquells casos en què un indicador més baix suposa una millora.

⁶² Per a una anàlisi més detallada de la situació en l'àmbit educatiu vegeu l'apartat 3 del capítol IV.

⁶³ Vegeu una anàlisi de l'exclusió social a Catalunya a l'epígraf 5, del capítol IV.

⁶⁴ Es tracta d'un percentatge de millora establert sobre els nivells de 2005. Enguany la revisió de les sèries ha comportat també un canvi de base que ja s'ha incorporat a les taules. Vegeu el capítol V.

en recerca i desenvolupament (R+D/PIB),⁶⁵ les emissions efecte hivernacle, el percentatge d'energia renovable sobre el total i en la taxa d'abandonament escolar. En el cas de les emissions, a més, gràcies a l'actualització de la sèrie fins al 2014, s'observa que durant la recessió els registres van millorar i que per al darrer any aquesta evolució s'ha interromput.⁶⁶

Finalment, pel que fa a la taxa d'ocupació, tot i que Catalunya també s'ha situat lleugerament per sota de la mitjana de la UE28, en termes quantitius els registres han tornat a millorar. En aquest cas, a més, Catalunya s'ha situat per sobre del conjunt d'Espanya, en un context en què la taxa d'ocupació ha tornat a millorar pels efectes de l'augment de la contractació en la conjuntura actual de recuperació econòmica.

⁶⁵ En aquest àmbit, tot i que no s'ha allunyat de la mitjana europea, l'economia catalana tampoc ha experimentat cap millora destacable respecte de l'any anterior. Vegeu una anàlisi més aprofundida a l'epígraf 1 del capítol II.

⁶⁶ Fins a l'any passat, la darrera actualització de les dades d'eficiència energètica i de percentatge d'energia renovable per a Catalunya era per a 2009. Enguany, la publicació de la sèrie actualitzada a 2014 ha permès visualitzar els efectes de la crisi i posterior recuperació. Vegeu una anàlisi més aprofundida a l'epígraf 2 del capítol V.

2. L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, DE LA REMUNERACIÓ DELS FACTORS I DELS PREUS A CATALUNYA

2.1. L'EVOLUCIÓ DELS PREUS A CATALUNYA

En general l'evolució dels preus ha tornat a ser molt modesta. En el decurs de l'any, l'índex de preus de consum ha augmentat el 0,1% a Catalunya. Aquest comportament dels preus ha estat diferent del que ha experimentat el conjunt de l'economia espanyola, que s'ha situat encara en un registre mitjà anual lleugerament negatiu (-0,2%). En el conjunt de la zona euro la inflació s'ha situat lleugerament per sobre, en el 0,2% anual.

TAULA I.2.T1 Inflació comparada, Catalunya, Espanya i zona euro, 2015-2016

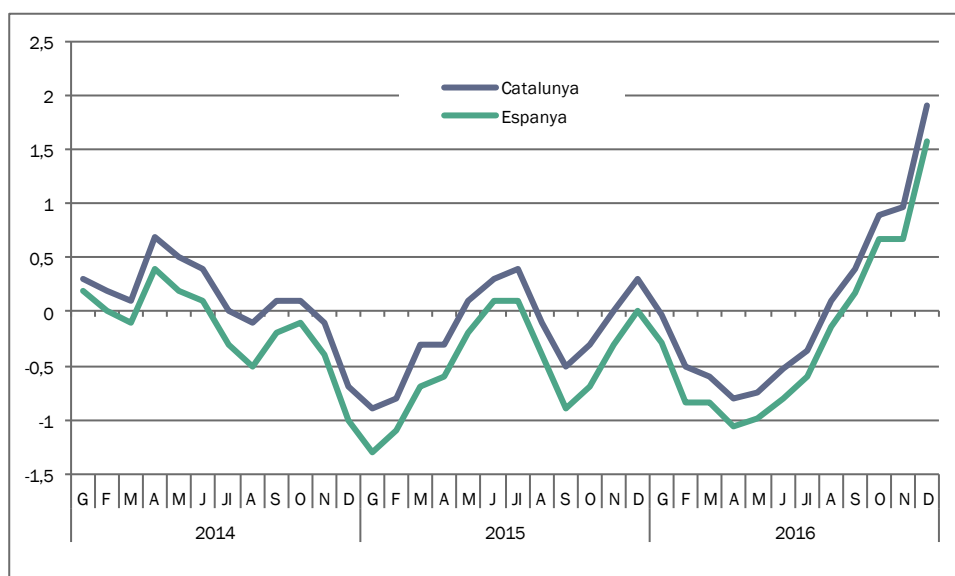
	2015	2016
Catalunya	-0,2	0,1
Espanya	-0,5	-0,2
Zona euro	0,0	0,2
Diferència Catalunya-Espanya	0,3	0,3
Diferència Catalunya-zona euro	-0,2	-0,2

Unitats: percentatges.

Font: INE (IPC) i Eurostat (IPCH).

El diferencial de variació dels preus de l'economia catalana amb el conjunt de l'economia espanyola s'ha tornat a mantenir al voltant dels 0,3 punts percentuals. En general, les sèries històriques mostren una diferencial inflacionista persistent de Catalunya amb relació al conjunt d'Espanya, un diferencial que només s'ha reduït puntualment en etapes de fortes correccions de les variacions de preus.⁶⁷

GRÀFIC I.2.G1 Evolució mensual de la inflació interanual. Catalunya i Espanya, 2014-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

⁶⁷ Aquest darrer any, les rúbriques que més han fet augmentar el diferencial han estat les de mobles i revestiments del terra, habitatge de lloguer, conservació de l'habitatge, serveis mèdics i similars, i transport personal.

La inflació catalana s'ha situat en el 0,1%. Amb aquest registre, la inflació es torna a col·locar per sobre de l'espanyola, i manté el diferencial d'inflació en 0,3 punts percentuals.

Tot i que les pressions deflacionistes en els mercats internacionals de productes energètics i de primeres matèries van condicionar a la baixa l'evolució general dels preus en els primers mesos de l'any, això va canviar a mesura que avançava l'any. L'evolució del preu del cru va començar a ser positiva en termes de creixement mensual ja a partir del mes de febrer.⁶⁸ Tot i això, l'evolució descendent del preu del barril de l'any 2015 ha fet que en termes interanuals l'evolució del preu de petroli no hagi estat positiva fins a partir del més d'octubre.

Això implica que aquesta repuntada del preu del petroli no hagi quedat reflectida encara en l'evolució mitjana anual, que encara ha experimentat una evolució deflacionista del preu del cru respecte de l'any anterior. Per tant, en el conjunt de l'any aquest canvi en l'evolució del preu del cru encara no es reflecteix en el preu de la cistella de consum quan s'analitza per rúbriques. De fet, les dues principals rúbriques relacionades amb el preu del cru, com són les de transport personal i subministraments diversos, encara han fet una aportació netament negativa sobre el creixement de 0,7 punts percentuals. A més, aquestes dues rúbriques, juntament amb el transport públic interurbà, han estat de les que han mostrat una evolució més negativa dels preus.⁶⁹ Les taxes més elevades han recaigut sobre productes alimentaris. En ordre ascendent, les rúbriques més inflacionistes han estat les de patates i llurs preparats, olis i greixos, peix fresc i congelat, fruites fresques, crustacis, molluscs i preparats de peix i aigua mineral, refrescos i sucs.

Tot i que l'evolució mensual del preu del cru ha repuntat des de principis d'any, en termes anuals encara no s'ha deixat notar i això ha condicionat l'evolució de la inflació. La inflació subjacent s'ha situat en l'1,1% i els productes industrials s'han abaratit el 3,6%.

Tot i el creixement dels preus del 0,1%, la inflació subjacent s'ha enfilat a Catalunya fins a l'1,1%, per sobre dels registres experimentats per al conjunt de l'economia espanyola i la de la zona euro. Per grups específics de productes s'observa que la partida més inflacionista ha estat la dels aliments sense elaboració que, no obstant això, no ha compensat la davallada que encara han experimentat el grup de productes energètics. Aquest factor és el que explica la divergència entre la inflació general i la subjacent.⁷⁰ Amb tot, l'evolució dels preus de les partides de serveis i de les d'aliments amb elaboració s'han situat molt pròximes al creixement de la inflació subjacent i, fins i tot, lleugerament per sobre.⁷¹

TAULA I.2.T2 Inflació subjacent (IPC) i inflació dels productes industrials (IPRI), 2015-2016

	Inflació subjacent		Inflació IPRI	
	2015	2016	2015	2016
Catalunya	0,9	1,1	-2,7	-3,6
Espanya	0,6	0,8	-2,1	-3,1
Zona euro	0,8	0,8	-2,0	-2,0

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'IPC de l'INE, per a Espanya i Catalunya, IPCH de l'Eurostat (per a la zona euro); i de les dades de Índex de preus industrials (IPRI) de l'INE, per a Catalunya i Espanya, i d'Eurostat per a la zona euro.

Pel que fa als productes industrials, Catalunya ha tornat a experimentar una baixada de preus més intensa que la de la zona euro i la del conjunt d'Espanya, amb una davallada del 3,6%. Aquesta rebaixa respon sobretot a la forta reducció dels preus dels béns intermedis (-13,9%), i també dels productes

⁶⁸ Càlculs d'elaboració pròpia a partir d'OPEC, *Basket prices*. En el decurs de l'any el preu del barril Brent en euros s'ha doblat.

⁶⁹ Deixant a banda l'evolució del preu dels objectes recreatius i de la llet. Vegeu la taula I.2.A.T1 de l'annex.

⁷⁰ Vegeu la taula I.2.A.T.2 de l'annex.

⁷¹ *Ibidem*.

energètics (-1,8%), atès que els preus de la resta de partides no han baixat.⁷² De la mateixa manera que al conjunt d'Espanya, però no de la zona euro, a Catalunya la disminució dels preus industrials ha estat més intensa que la de l'any anterior.

2.2. ELS COSTOS LABORALS

A Catalunya els costos laborals han registrat un creixement tant en termes mensuals com per hora treballada. Tot i això, el creixement del cost laboral mensual per treballador i mes ha estat molt reduït i clarament per sota del de l'any passat, mentre que el del cost per hora treballada s'ha situat lleugerament per sobre del de 2015.

Amb tot, el comportament dels costos laborals a Catalunya s'ha desvinculat de l'evolució registrada en el conjunt de l'economia espanyola. Mentre que per al conjunt d'Espanya els costos laborals han disminuït, tant per hora com per persona, això no ha succeït a Catalunya.

TAULA I.2.T3 Evolució del cost laboral total per treballador. Catalunya 2014-2016

Cost laboral total mensual	2014	2015	2016
Catalunya	-1,7	0,7	0,1
Espanya	-0,3	0,6	-0,4
Cost laboral total per hora	2014	2015	2016
Catalunya	-1,7	0,4	0,5
Espanya	0,1	0,6	-0,1

Unitats: taxes de creixement (%).

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta trimestral del cost laboral, INE.

Els costos laborals per hora treballada enguany han augmentat el 0,5%. Aquest augment no s'ha reproduït per al conjunt d'Espanya. A Catalunya l'increment ha estat més intens en el cas del cost per hora treballada.

El cost mitjà per treballador i mes a Catalunya ha estat de 2.691 euros.⁷³ Les activitats industrials són les que mostren la mitjana més elevada, el 24,3% per sobre de la mitjana del conjunt de Catalunya. El sector de la construcció, tot i mostrar uns costos també per sobre de la mitjana, el superen només en el 4,9%. El sector serveis és el que manté uns costos laborals per treballador i mes més baixos, un 5,6% per sota de la mitjana (vegeu la taula I.2.A.T4 de l'annex).

El sector de la construcció ha estat el que més ha augmentat el cost laboral mensual mitjà, amb un creixement del 2,5%. La indústria, amb els costos més elevats, l'ha disminuït en el 0,3%, mentre que el sector serveis l'ha augmentat lleugerament, en un 0,1% (vegeu la taula I.2.A.T5 de l'annex).

Per hora treballada, la mitjana dels costos laborals de les activitats incloses en el còmput de l'ETCL (Enquesta trimestral del cost laboral) se situa en els 21 euros. Per sectors, només el sector industrial es troba per sobre d'aquesta mitjana, concretament el 13,3%, mentre que la resta es troben per sota; un 3% en el cas de la construcció, i el 3,1% en el cas dels serveis. En termes de creixement, el comportament dels costos laborals hora no difereix gaire del que han experimentat els costos per treballador i mes en cadascun dels sectors (vegeu la taula I.2.A.T6 de l'annex).

⁷² Vegeu el comportament per tipus de productes a l'annex estadístic i a la taula I.2.A.T2 de l'annex.

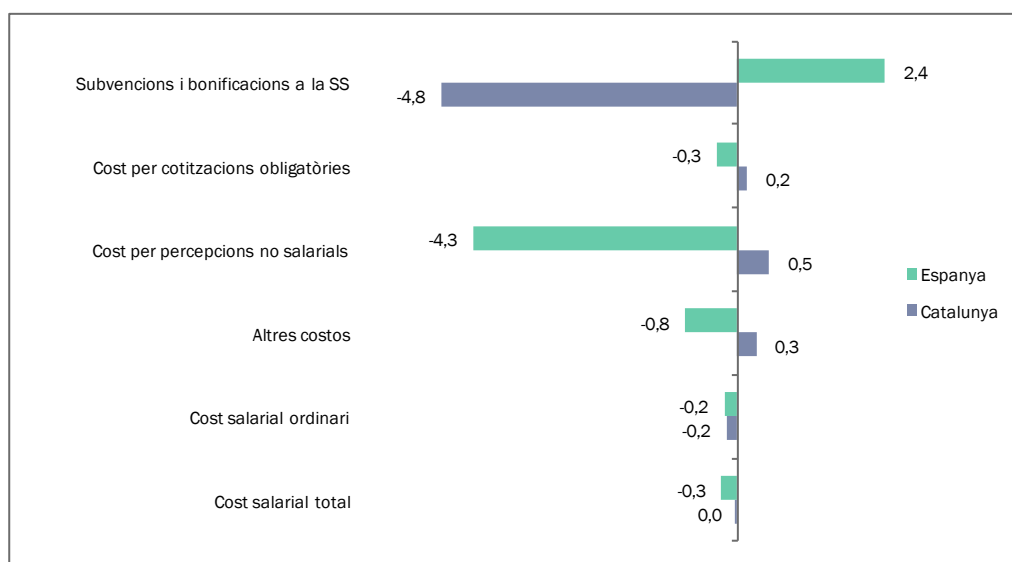
⁷³ L'Enquesta trimestral dels costos laborals només recull les despeses laborals d'activitats industrials, de serveis i de la construcció, exclouent part important de les activitats primàries.

Mentre que el sector de la construcció és on han crescut més (4,2%), en el sector de la indústria és on han crescut menys (0,1%). Tot i això, mentre els costos laborals industrials per treballador han disminuït, això no ha passat en el cas dels costos laborals per hora efectivament treballada (vegeu la taula I.2.A.T7 de l'annex).

L'augment dels costos laborals s'ha produït per l'augment dels costos salarials extraordinaris i per al conjunt de partides no salarials.

Per components del cost, l'augment es deu principalment al creixement de tots els tipus de costos tret dels costos salarials ordinaris, que han disminuït el 0,2%. A Catalunya, els costos salarials extraordinaris han augmentat l'1,1%, i això ha compensat la davallada dels costos salarials ordinaris, fet pel qual els costos salarials totals no han variat. La resta de components no salarials del cost han mostrat creixements de poca intensitat, que van des del 0,2% de les cotitzacions obligatòries al 0,5% de les percepcions no salarials. La disminució de les subvencions (-4,8%) també ha contribuït a encarir el cost laboral total.

GRÀFIC I.2.G2 Creixement del cost laboral per treballador i mes per components, Catalunya 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta trimestral del cost laboral, INE.

Tal com mostra el gràfic anterior, la contribució dels diferents components al creixement global del cost laboral per treballador i mes ha diferit entre Catalunya i el conjunt d'Espanya. Mentre que a Espanya totes les partides han contribuït a disminuir el cost laboral total, a Catalunya aquest paper només l'han jugat els costos salarials ordinaris (vegeu una anàlisi de les aportacions al gràfic I.1.2.G2 de l'annex).

2.3. PRODUCTIVITAT, RETRIBUCIÓ DELS FACTORS I FORMACIÓ DE PREUS A CATALUNYA

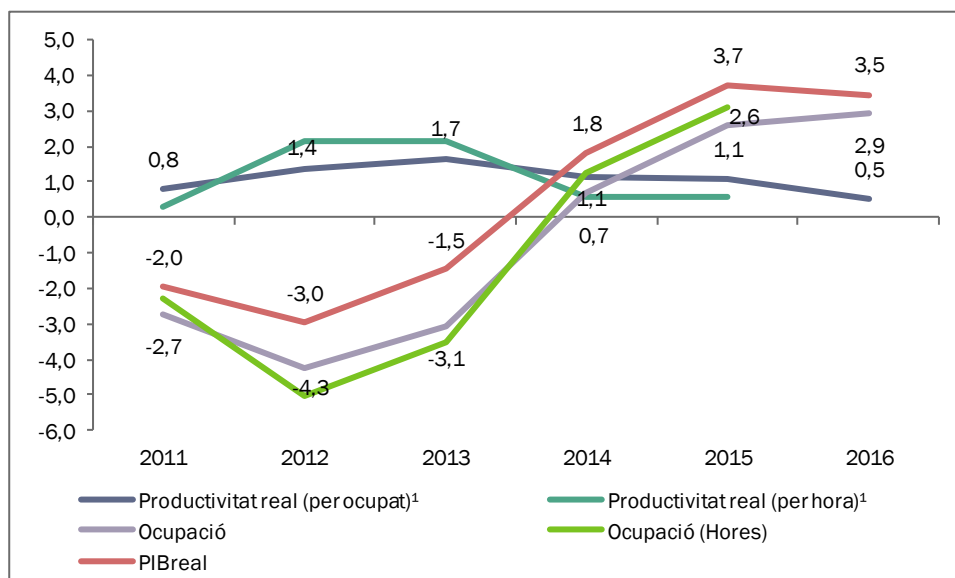
Segons les primeres estimacions, la productivitat aparent del treball hauria crescut lleugerament l'any 2016 a Catalunya. Tot i que l'increment d'enguany ha tornat a ser modest -només del 0,5%-, aquesta evolució s'ha tornat a produir en un context de creixement de l'ocupació.

Tal com s'observa en el gràfic següent, l'any 2016 el lleuger creixement de la productivitat aparent del treball es combina amb un augment de l'ocupació. El creixement de la productivitat estimada per al 2016 se situa lleugerament per sota de la del 2015 pel fet que el creixement real ha estat lleugerament inferior mentre que el creixement de l'ocupació ha estat lleugerament més intens entre aquests dos anys.

Aquest creixement s'ha desenvolupat en un context d'una evolució dels preus molt modesta. El deflactor implícit del PIB ha crescut el 0,3%, mentre que els preus dels béns de consum (IPC) han experimentat una evolució fins i tot més modesta (0,1%).

Les primeres estimacions del PIB recullen un lleuger augment de la productivitat., que combina encara una evolució positiva tant de l'ocupació com del PIB.

GRÀFIC I.2.G3 Evolució de la productivitat, l'ocupació i el PIB a Catalunya, 2011-2016

Unitats: percentatges.

(1) No hi ha dada d'ocupació en hores per al 2015.

Font: elaboració pròpia a partir de la Comptabilitat regional d'Espanya (CRE) de l'INE.

Els darrers anys, tal com mostra la taula següent, el creixement dels costos laborals unitaris nominals (RO/PIB real) ha estat negatiu. Tot i això, aquesta tendència ja es va frenar l'any 2015, i caldrà veure quina en serà la seva evolució a partir de l'any 2016. Fins a l'any 2015, la combinació d'un creixement de la productivitat real amb un abaratiment dels costos laborals havia afavorit aquesta situació.

De manera inversa, la retribució del capital, que inicialment havia mostrat un creixement clarament per sobre del de la producció real, ja va mostrar per al 2015 una evolució negativa, creixent per sota del que ho va fer la producció en termes reals.

Tot sembla indicar que l'aportació negativa dels costos laborals al creixement de preus cada han estat menys negatives, mentre que les del capital han evolucionat de manera inversa.

TAULA I.2.T4 Evolució del deflactor, de les retribucions relatives dels factors i de la productivitat, Catalunya 2010-2016

	Catalunya			Espanya		
	2010-14*	2015	2016	2010-14	2015	2016
Deflactor del PIB	0,3	0,1	0,3	0,0	0,5	0,3
EBE / PIB real	1,7	-0,3		0,8	-0,5	
RO / PIB real	-1,1	0,0		-1,3	0,6	
Impostos / PIB real	2,0	3,3	-0,2	1,7	3,8	-0,2
RO per ocupat	0,1	1,0		-0,3	1,2	
Productivitat real	1,2	1,1	0,0	1,1	0,7	

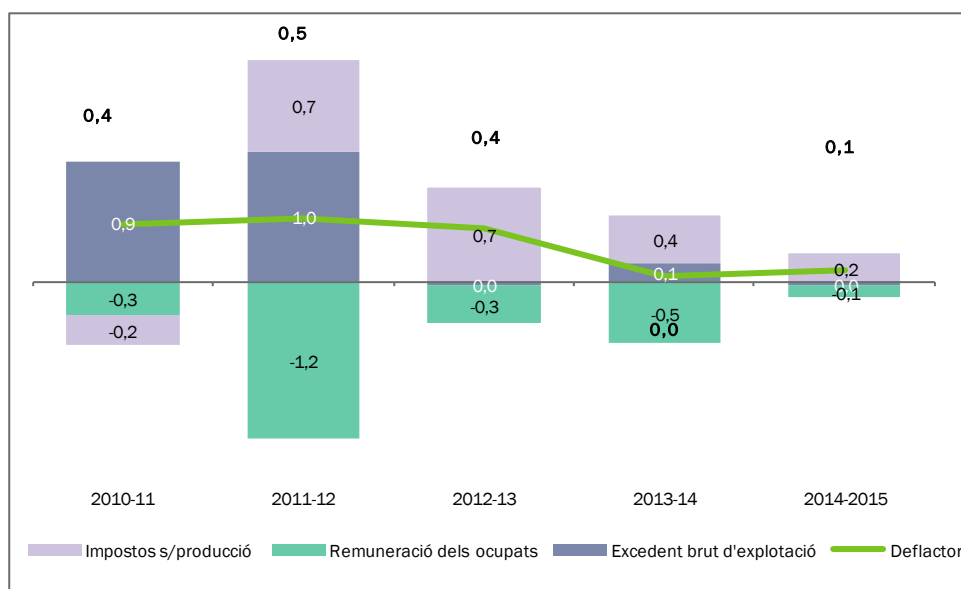
Unitats: percentatges (taxes anuals de creixement i taxes anuals acumulatives).

Font: elaboració pròpia a partir de la Comptabilitat regional d'Espanya (CRE) de l'INE.

D'aquesta manera, tal com mostra el gràfic següent, amb les darreres estimacions, des de l'any 2013 l'evolució del deflactor s'hauria vist condicionada per les pressions deflacionistes de les retribucions del treball. Paral·lelament, les retribucions del capital haurien mantingut aportacions positives cada cop més petites fins a l'any 2014, i no hauria estat fins l'any 2015 en què ambdós factors de producció haurien contribuït negativament al creixement dels preus. D'altra banda, també es percep, tot i que de manera molt irregular, una reducció de les aportacions negatives dels costos laborals al deflactor del PIB.

Tot i disminuir la seva aportació positiva, la dels impostos indirectes sobre el producte hauria estat l'única partida inflacionista l'any 2015. Caldrà veure quina serà doncs l'evolució a partir de l'any 2016. Aquest perfil d'aportacions que es constata per a Catalunya no difereix gaire del que s'observa per al conjunt de l'economia espanyola, tot i que en general les aportacions de les retribucions del capital han estat més negatives al conjunt de l'economia espanyola ja des del 2013 (vegeu el gràfic I.2.A.G1 de l'annex).

GRÀFIC I.2.G4 Aportació dels factors interns al creixement del deflactor del PIB segons productivitat calculada per hores treballades. Catalunya, 2010-2015

Unitats: punts percentuals.

Font: elaboració pròpia a partir de la Comptabilitat regional d'Espanya, INE. Treball comptabilitzat en hores.

Malgrat que encara desconeixem l'evolució que seguiran finalment les retribucions dels factors de producció en el marc de la comptabilitat regional, sí que tenim altres aproximacions que ens permeten veure quina podria ser finalment l'aportació de cadascun dels factors al creixement del deflactor.

Així, tot i que per a l'any 2016 no disposem de totes les dades necessàries per conèixer les aportacions al creixement del deflactor de cadascun dels factors, coneixem l'evolució de la productivitat aparent del treball, que ha augmentat lleugerament, en el 0,5%. Els costos laborals per treballador i mes a Catalunya també haurien crescut, segons les estimacions de l'ETCL, en el 0,1% de mitjana en el conjunt de l'any (0,5% els costos laborals per hora). Tal com recull la taula següent, a partir d'aquesta informació és possible aproximar l'evolució dels costos laborals unitaris en termes nominals, que haurien disminuït aproximadament el 0,4%. Aquesta disminució dels costos laborals, de confirmar-se amb les properes estimacions de la CRE (Comptabilitat regional d'Espanya), tornaria a suposar una aportació clarament negativa al creixement del deflactor del PIB.

Per altra banda, la part dels impostos sobre la producció i les importacions que ja s'han estimat haurien crescut el 3,2%. La contribució d'aquesta partida al creixement del deflactor, tot i ser positiva, sembla que serà reduïda, atès que suposa només el 9,2% del valor del producte. Per tant, si l'aportació del treball resulta negativa i l'aportació dels impostos no és prou intensa per compensar la del treball en termes absoluts, tot apunta a què, per definir un creixement de la inflació del 0,3%, l'aportació de l'excedent brut d'explotació també haurà de ser positiva en el conjunt de l'any 2016.

Les darreres dades per a l'any 2016 sembla que apunten a una nova davallada dels costos laborals unitaris, tant en termes nominals com en termes reals.

TAULA I.2.T5 Productivitat, costos laborals i preus. Catalunya, 2011-2016

	2011- 12	2012- 13	2013- 14	2014- 15	2015- 16
Productivitat real (per ocupat) ¹	1,4	1,7	1,1	1,1	0,5
Productivitat nominal (per ocupat) ¹	1,9	2,1	1,2	1,2	0,8
Productivitat real (per hora) ¹	2,2	2,2	0,6	0,6	
Productivitat nominal (per hora) ¹	2,7	2,6	0,6	0,7	
Cost laboral nominal per assalariat	-0,8	0,8	0,4	1,0	
Cost laboral nominal per hora (assalariats)	0,1	1,6	-0,3	0,4	
Cost laboral per treballador i mes ²	-0,3	-0,2	-1,7	0,7	0,1
Cost laboral hora ²	0,2	0,3	-1,7	0,4	0,5
Cost salarial ²	0,7	0,7	-1,8	1,1	0,0
Deflactor del PIB	0,5	0,4	0,0	0,1	0,3
CLU nominals ³	-2,1	-0,5	-0,8	-0,2	
	-2,6	-0,9	-0,9	-0,3	
	-2,2	-0,8	-0,7	0,0	-0,4
	-2,6	-1,2	-0,7	-0,1	-0,8

Unitats: percentatges, taxes de creixement.

(1) Calculat a partir del PIB.

(2) Calculat a partir de les dades de l'ETCL, INE

(3) La darrera dada, corresponent a l'any 2014, ha estat calculada amb les dades de costos laborals de l'ETCL.

(4) Calculats a partir del cost laboral i la productivitat per hora efectivament treballada.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades estimades de la CRE, de l'ETCL i l'IPC de l'INE (les darreres dades són en alguns casos primeres estimacions). (Dades elaborades a partir de les estimacions de la CRE en base 2010).

3. LES INFRAESTRUCTURES A CATALUNYA

L'any 2016 s'ha tramitat el Pla de transport de viatgers de Catalunya 2020, dictaminat pel CTEC (Dic-tamen 12/2016), que defineix les directrius per millorar el transport públic interurbà. El pla preveu la millora de l'oferta ferroviària (assumint la gestió de rodalies, connectant les línies d'FGC de l'Anoia i el Vallès pel centre de Barcelona, per exemple) i viària (finalitzant la implantació de la xarxa de busos ex-prés.cat). Un altre aspecte destacat del pla és la implantació de la T-Mobilitat, un sistema tarifari integrat per a tot el territori català.

3.1. LA INVERSIÓ EN INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

S'observa un descens en la inversió pressupostada centrada en la inversió ferroviària.

La inversió pressupostada⁷⁴ en infraestructures de transport ha disminuït el 14,0% l'any 2016. Aquest descens s'explica per la reducció en la inversió pressupostada en ferrocarrils (-20,7%), aeroports (-43,2%) i carreteres (-4,0%). En canvi, la despesa en ports (+20,6%) ha augmentat. Així, el pes del ferrocarril en la distribució d'aquesta inversió ha disminuït en 4,9pp, tot i que segueix representant el 57,8% de la inversió pressupostada.

TAULA I.3.T1 Inversió pressupostada, segons organisme inversor i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2015-2016

Estat	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Carreteres*	174	18,3	197	19,5	12,9	1,2
Ferrocarrils	563	59,3	599	59,5	6,4	0,3
Ports	140	14,7	169	16,8	21,1	2,1
Aeroports	72	7,6	41	4,1	-43,3	-3,5
Total	950	62,6	1.006	77,1	6,0	14,5
Generalitat ⁽¹⁾	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Carreteres	172	30,4	136	45,6	-21,1	15,2
Ferrocarrils	388	68,4	155	51,8	-60,1	-16,5
Ports	7	1,1	7	2,4	10,8	1,3
Aeroports	1	0,1	1	0,2	-37,5	0,0
Total	568	37,4	299	22,9	-47,4	-14,5
Estat i Generalitat ⁽¹⁾	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Carreteres	347	22,8	333	25,5	-4,0	2,7
Ferrocarrils	951	62,7	754	57,8	-20,7	-4,9
Ports	146	9,6	177	13,5	20,6	3,9
Aeroports	73	4,8	42	3,2	-43,2	-1,6
Total	1.518	100,0	1.305	100,0	-14,0	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

(*) Segons la memòria explicativa dels pressupostos de la Generalitat per al 2016, l'import pressupostat en carreteres per part de l'Estat l'any 2015 pujaria fins a 181 milions d'euros.

(1) Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2016 no es van arribar a aprovar.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016 i Memòria explicativa dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2016.

⁷⁴ Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2016 no es van arribar a aprovar. Això implica que es van prorrogar els pressupostos de l'any 2015. Tot i això, s'ha considerat oportú incloure la inversió del Projecte de pressupostos en la mesura que indiquen on es concentra la voluntat inversora del Govern de la Generalitat. Així mateix, el fet que l'import pressupostat disminueixi de forma notable en un context d'increment dels ingressos hauria de permetre executar les infraestructures pressupostades inicialment.

La inversió pressupostada per l'Estat s'ha incrementat un 6,0% respecte al 2015. Aquest augment s'explica tant pel creixement de la inversió en ferrocarrils (+6,4%) com en carreteres (+12,9%) i ports (+21,1%), mentre que en aeroports hi ha un descens important (-43,3%). Així, la inversió ferroviària ha concentrat el 59,5% de la pressupostada, 0,3pp més que l'any 2015.

La inversió de la Generalitat de Catalunya⁷⁵ ha disminuït un 47,4% fruit del descens de la inversió en ferrocarrils (-60,1%) i carreteres (-21,1%). Això ha incrementat el pes de la inversió viària fins al 45,6%, 15,2pp més que l'any 2015, mentre que el de la inversió ferroviària ha retrocedit 16,5pp fins al 51,8%. Així, el pes de la inversió en infraestructures de la Generalitat sobre el total retrocedeix fins al 22,9% (14,5pp menys que l'any 2015). Val a dir que la Generalitat ha d'afrontar esforços pressupostaris per pagar les infraestructures finançades amb mecanismes estructurats d'anys anteriors, fet que dificulta la inversió en noves infraestructures o en manteniment de les ja existents.

Es constata un increment de la inversió liquidada l'any 2015.

Segons dades de la Intervenció general de l'administració de l'Estat (IGAE) recollides a l'Informe econòmic i financer dels Pressupostos de la Generalitat de Catalunya de l'any 2017, la inversió liquidada de l'Estat a Catalunya va augmentar un 15,6% entre 2014 i 2015. Aquest increment s'explica per l'augment de la inversió liquidada en carreteres i ferrocarrils⁷⁶ (+34,2%) i en menor mesura en ports (+9,3%). Pel que fa a la inversió liquidada per part de la Generalitat de Catalunya l'any 2015, aquesta va augmentar un 30,8% respecte al 2014. Aquest creixement es va produir fruit de l'increment de la inversió en ferrocarrils (+44,1%) i carreteres (+10,0%). Això fa que el pes de la inversió ferroviària sobre la inversió liquidada augmenti (+6,5pp), en detriment del pes de la inversió viària (-5,6pp). Així doncs, la inversió liquidada conjunta d'Estat i Generalitat va augmentar un 22,4%.

⁷⁵ Com s'ha comentat anteriorment, els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per l'any 2016 no es van arribar a aprovar, motiu pel qual l'anàlisi que es du a terme es fa sobre la base d'una voluntat inversora.

⁷⁶ Les dades agregades de SEITTSA no permeten desagregar entre inversió en carreteres i ferrocarrils.

TAULA I.3.T2 Inversió liquidada, segons organisme inversor i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2014-2015

Estat	2014	Pes (%)	2015	Pes (%)	Var. 2014-2015 (%)	Var. 2014-2015 (pp)
Carreteres i Ferrocarrils	363	75,5	487	87,6	34,2	12,1
Ports	54	11,2	59	10,6	9,3	-0,6
Aeroports	64	13,3	10	1,8	-84,4	-11,5
Total	481	55,3	556	52,3	15,6	-3,1
Generalitat	2014	Pes (%)	2015	Pes (%)	Var. 2014-2015 (%)	Var. 2014-2015 (pp)
Carreteres	136	35,0	150	29,5	10,0	-5,6
Ferrocarrils	246	63,4	354	69,8	44,1	6,5
Ports	5	1,4	3	0,6	-47,7	-0,8
Aeroports	1	0,2	1	0,1	-16,6	-0,1
Total	388	44,7	508	47,7	30,8	3,1
Estat i Generalitat	2014	Pes (%)	2015	Pes (%)	Var. 2014-2015 (%)	Var. 2014-2015 (pp)
Carreteres i Ferrocarrils	745	85,7	991	93,2	33,0	7,5
Ports	59	6,8	62	5,8	4,1	-1,0
Aeroports	65	7,5	11	1,0	-83,5	-6,5
Total	869	100,0	1.064	100,0	22,4	0,0

Unitats: milions d'euros i percentatges.

Font: informe econòmic i financer dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya 2017.

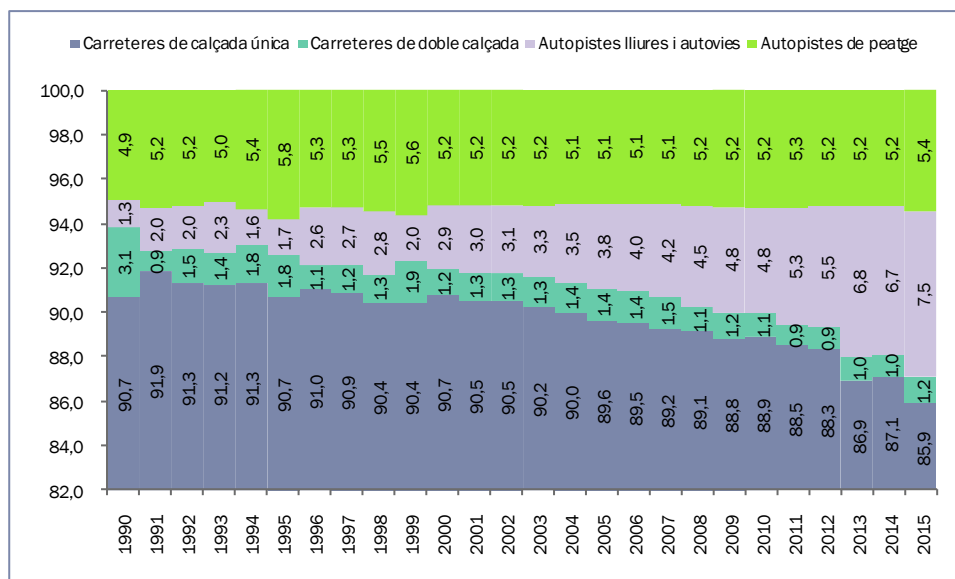
L'any 2016, la inversió executada per part de l'Estat a Catalunya en infraestructures de transport ha estat de 522 milions d'euros, un 6,0% menys que l'any 2015. Aquesta es distribueix en 464 milions d'euros en carreteres i ferrocarrils (un 4,5% menys que l'any 2015), 38 milions d'euros en ports (el 36,3% menys que l'any anterior) i 20 milions en aeroports (el doble que l'any 2015)⁷⁷.

3.1.1. CARRETERES

La longitud de la xarxa viària catalana ha oscil·lat al voltant dels 12.000 quilòmetres des de finals de la dècada de 1990, sense increments importants a la xarxa. Des de llavors, el fet més destacat ha estat la substitució de carreteres de calçada única per autopistes lliures i autovies. Així, aquestes últimes han passat de representar 372 quilòmetres l'any 2002 (3,1% del total) a 904 l'any 2015 (7,5%). Val a dir, però, que una part important d'aquestes s'ha finançat amb mètodes específics que repercuteixen al contribuent a través dels pressupostos.

⁷⁷ Durant l'elaboració d'aquesta memòria no es disposa de la inversió executada per la Generalitat de Catalunya en infraestructures de transport.

GRÀFIC I.3.G1 Quilòmetres de carreteres, segons tipologia. Catalunya, 1990-2015

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Territori i Sostenibilitat.

L'Estat ha pressupostat 197 milions d'euros en inversions en carreteres l'any 2016, un 12,9% més que l'any 2015. D'aquests, 81 milions s'han destinat a noves carreteres (6,4% menys que l'any anterior), 42 a conservació de carreteres ja existents (+23,0%) i 46 a SEITSA⁷⁸ (+40,5%). Així doncs, la conservació ha guanyat pes en detriment de les noves construccions.

TAULA I.3.T3 Inversió pressupostada per l'Estat en carreteres. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
DGC-Noves carreteres	87	49,9	81	41,4	-6,4	-8,5
DGC-Conservació	42	24,0	51	26,1	23,0	2,1
SEITSA	46	26,1	64	32,5	40,5	6,4
Total	174	100,0	197	100,0	12,9	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

Entre els principals projectes pressupostats per l'Estat destaquen la variant de la N-340 a Vallirana (18,0 M€), el tram de l'A-14 entre Lleida i Rosselló (17,5 M€), el tram de la B-40 entre Olesa de Montserrat i Viladecavalls (12,1 M€) o l'accés al Port de Barcelona des del cinturó litoral (10,0 M€). També són de certa importància algunes obres pressupostades a l'A-2 en diferents trams (44,7 M€ en total), així com el tram del Morell i la variant de Valls a l'A-27 (10,6 M€).

Pel que fa a la Generalitat de Catalunya en matèria viària les principals inversions corresponen a actuacions de conservació i millora.

⁷⁸ Societat Estatal d'Infraestructures de Transport Terrestre.

3.1.2. FERROCARRILS

La longitud de la xarxa ferroviària catalana era de 2.009 quilòmetres l'any 2015, dels quals 1.612 pertanyien a ADIF (374 d'alta velocitat), 294 a FGC i 103 a TMB.

La inversió pressupostada en infraestructures per l'Estat ha estat un 6,4% superior a l'any anterior, amb 599 milions d'euros. Aquest increment s'explica per l'augment de la inversió de RENFE-Operadora (+23,9%), però especialment de SEITSA (+333,8%). En canvi, la inversió d'ADIF decreix (-19,7%).

TAULA I.3.T4 Inversió pressupostada per l'Estat en ferrocarrils. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
DGF	1	0,2	1	0,2	3,7	0,0
ADIF	419	74,5	336	56,1	-19,7	-18,3
SEITSA	27	4,9	119	19,8	333,8	14,9
RENFE-Operadora	115	20,4	143	23,8	23,9	3,4
Total	563	100,0	599	100,0	6,4	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

Entre les principals inversions ferroviàries pressupostades per l'Estat sobresurt el tram d'alta velocitat de Vandellós a Tarragona (124,8 M€) juntament amb l'adaptació d'ample internacional del Corredor Mediterrani (49,8 M€ a la província de Tarragona i 32,2 M€ a la província de Barcelona) per part d'ADIF. La mateixa ADIF també ha pressupostat 94,0 M€ en projectes finalitzats. SEITSA n'ha pressupostat 86,3 M€ en els accessos a la T-1 de l'aeroport de Barcelona i 32,3 M€ en el conveni ADIF de xarxa de titularitat estatal de Catalunya. Per altra banda, RENFE-Operadora n'ha pressupostat 46,9 M€ en el pla d'estacions de rodalies de Catalunya.

La Generalitat també ha pressupostat obres destacades, com ara el perllongament de la línia d'FGC a Sabadell (40,4 M€) o les inversions de la línia 9 del metro de Barcelona (27,3 M€). Destaca també la millora de la infraestructura de les estacions d'FGC (22,8 M€).

3.1.3. PORTS

El sistema portuari català compta amb dos dels ports més grans de la península (Barcelona i Tarragona) orgànicament dependents de *Puertos del Estado*, tot i que gestionats amb certa autonomia, i un conjunt de ports gestionats per Ports de la Generalitat. L'augment en inversió pressupostada en infraestructures portuàries per part de l'Estat (+21,1%) ha estat intens al port de Barcelona (+27,9%), mentre que al de Tarragona pràcticament no ha augmentat (+0,5%). Així el port de Barcelona concentra el 79,5% de la inversió pressupostada per l'Estat.

TAULA I.3.T5 Inversió pressupostada per l'Estat en ports. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
BCN	105	75,3	135	79,5	27,9	4,2
TGN	35	24,7	35	20,5	0,5	-4,2
Total	140	100,0	169	100,0	21,1	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

La part més important de la inversió al port de Barcelona se l'emporta l'ampliació de molls i obres d'atraçament (35,0 M€) i l'ampliació sud (26,3 M€), mentre que a Tarragona la inversió més destacada es concentra en les actuacions d'accessibilitat ferroviària (13,2 M€).

3.1.4. AEROPORTS

El sistema aeroportuari català consta d'un gran aeroport continental (Barcelona-El Prat) i tres aeroports comercials. Els aeroports de Barcelona-El Prat, Girona i Reus són gestionats per AENA⁷⁹, que també n'és la propietària i Lleida-Alguaire el gestiona la propietària de l'aeroport: Aeroports de Catalunya.

La inversió aeroportuària ha disminuït el 43,3% l'any 2016 a causa del descens de la inversió a tots els aeroports. Així, a l'aeroport de Barcelona la inversió ha disminuït també un 43,3% (l'aeroport ha concentrat el 91,7% de la inversió de l'Estat⁸⁰). A Girona la inversió ha retrocedit un 52,5%, mentre que a Reus ha disminuït un 21,5%, tot i que en ambdós casos es tracta d'importos baixos en comparació a la inversió a l'aeroport de Barcelona.

TAULA I.3.T6 Inversió pressupostada per l'Estat en aeroports. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
BCN ⁽¹⁾	66	91,7	38	91,7	-43,3	0,0
GIR	4	5,9	2	5,0	-52,5	-1,0
REUS	2	2,4	1	3,4	-21,5	0,9
Total	72	100,0	41	100,0	-43,3	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

(1) Inclou inversió pressupostada a Sabadell.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

La principal actuació a l'aeroport de Barcelona ha estat en operació i gestió del centre de control aeri (6,8 M€) i les comunicacions (5,1 M€), sense que hi hagi inversions destacades a Girona i Reus.

3.2. SERVEIS DE LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

3.2.1. CARRETERES

L'ús de les autopistes de peatge gestionades per l'Estat a Catalunya,⁸¹ mesurades amb la intensitat mitjana diària (IMD)⁸² de circulació de vehicles, ha augmentat el 5,5% durant l'any 2016. Aquest increment consolida el dels darrers dos anys, després d'un període de 6 anys de descensos (2008-2013) i és similar al registrat al conjunt d'Espanya (+5,3%).

L'augment a Catalunya ha estat més intens entre els vehicles lleugers (+6,1%) que entre els vehicles pesants (+3,0%). Així, els vehicles pesants representen el 19,8% del trànsit a les autopistes de peatge (0,5pp menys que l'any 2015), un pes lleugerament inferior al que registrava abans de la crisi econòmica però molt superior al que es registra a Espanya (13,8%).

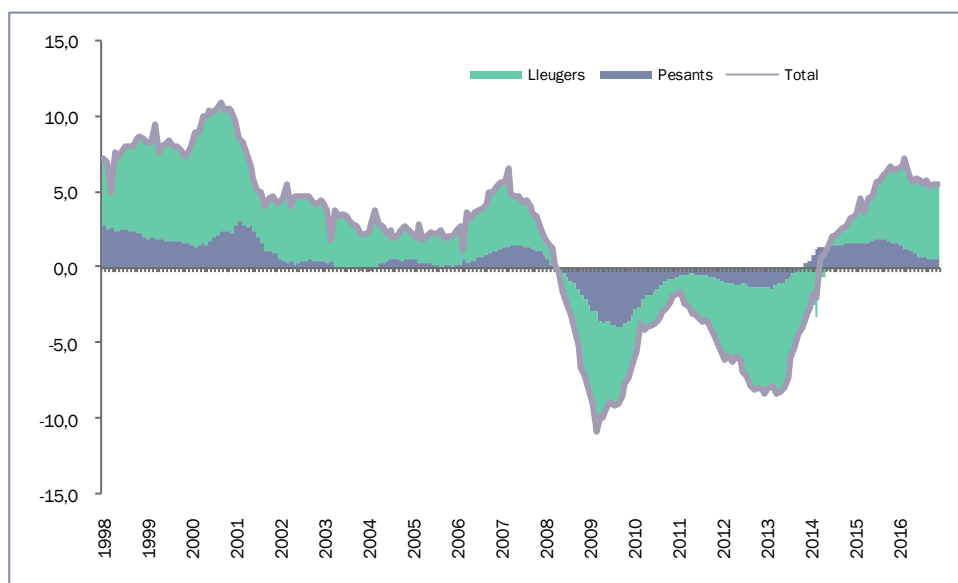
⁷⁹ AENA és propietat d'ENAIRE en un 51,0%.

⁸⁰ La inversió d'ENAIRE a la província de Barcelona inclou algunes actuacions a Sabadell.

⁸¹ D'aquestes, n'hi ha algunes que circulen de forma íntegra per territori català, mentre que d'altres només ho fan parcialment. És el cas de l'AP-7 entre València i Tarragona, que inclou un tram de 135 km entre València i els límits de Catalunya, o l'AP-2 entre Saragossa i La Bisbal del Penedès, que inclou un tram de 80km entre Saragossa i el perímetre de Catalunya.

⁸² Vehicles al dia.

GRÀFIC I.3.G2 Intensitat mitjana diària (IMD) de les autopistes de peatge AP-2 i AP-7. Variació anual i aportacions al creixement. Catalunya, 1998-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí Estadístic* del Ministeri de Foment.

Per trams, on més ha augmentat la IMD ha estat al de València a Tarragona (+7,3%) i de Saragossa al peatge del Mediterrani (+7,5%). El tram de Tarragona a Barcelona ha crescut força (+5,3%), mentre que els trams que han registrat uns increments menors són el de Montmeló a la Jonquera (+4,3%) i el de Montmeló al Papiol (+4,4%).

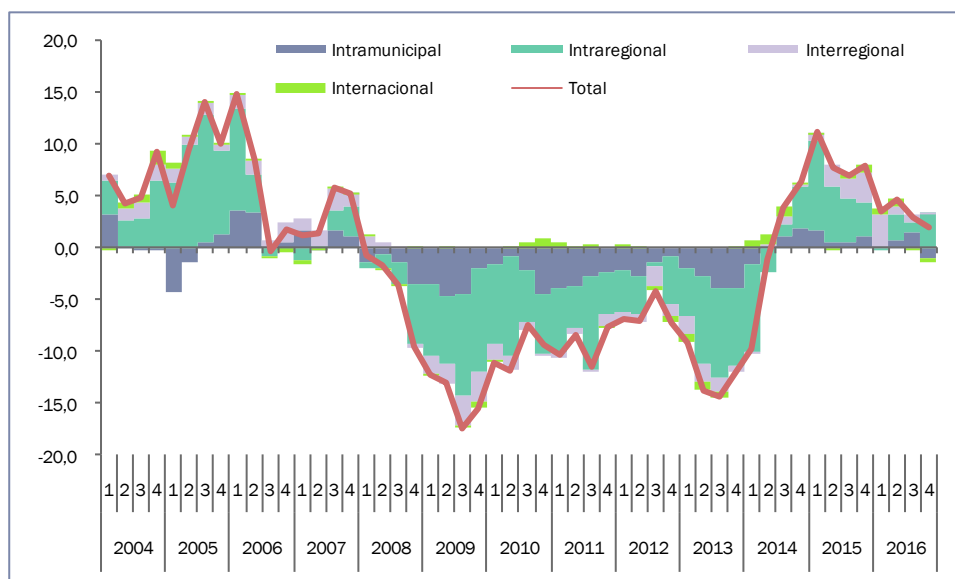
Augmenta l'ús de les carreteres catalanes, tant en nombre d'usuaris com en volum de mercaderies transportades.

Així mateix, el transport col·lectiu per carretera s'ha incrementat un 4,0% fins als 356,5 milions d'usuaris l'any 2016 a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB) segons dades de l'Autoritat del Transport Metropolità (ATM).

El transport de mercaderies per carretera a Catalunya ha augmentat un 1,9% l'any 2016 i ha consolidat la tendència creixent observada durant els últims dos anys, tot i que a un ritme desaccelerat. Així, s'han transportat 242,2 milions de tones,⁸³ amb un increment de les tones transportades en desplaçaments intraregionals (+5,9%) i interregionals (+0,2%). En canvi, ha descendit el volum transportat en desplaçaments intramunicipals (-10,9%) i internacionals (-4,4%).

⁸³ No s'hi inclou el trànsit de pas.

GRÀFIC I.3.G3 Transport interior de mercaderies (tones) per carretera,⁽¹⁾ per tipus de desplaçament. Variació anual. Catalunya 2004-2016

Unitats: percentatges.

(1) Només inclou camions amb capacitat de càrrega superior a 3,5 tones.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

Aquest creixement és inferior al que es produeix a Espanya (+2,1%), on Catalunya concentra el 18,8% de les mercaderies transportades (0,1pp menys que l'any 2015).

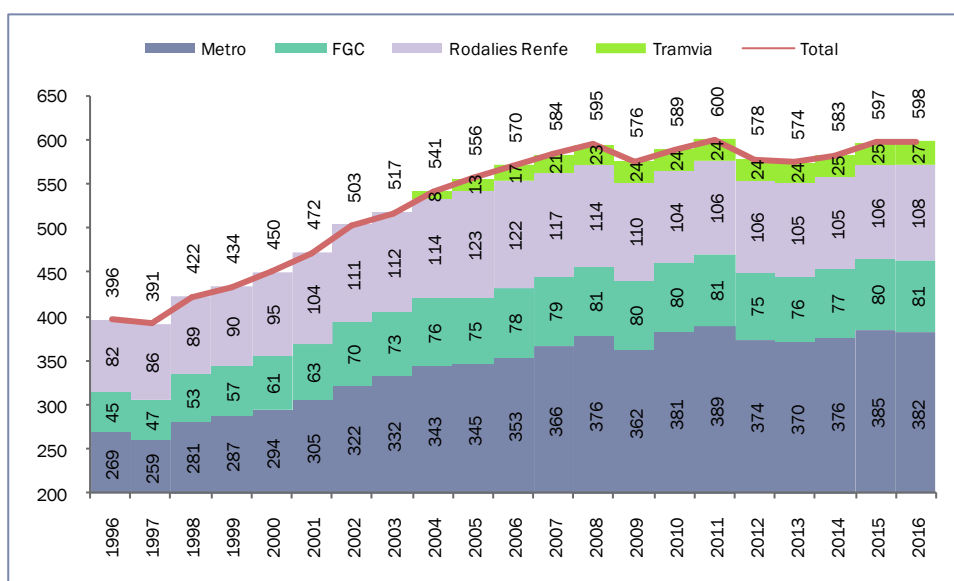
3.2.2. FERROCARRILS

El gruix de desplaçaments en mode ferroviari que es duen a terme a Catalunya té lloc a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB). Després d'uns anys de fort creixement en l'ús del transport ferroviari a l'RMB, aquest es va estancar al voltant dels 600 milions de desplaçaments l'any 2008. En aquest sentit, l'any 2016 s'han assolit els 597,9 milions de viatges (0,2% més que l'any anterior). Així, el volum de desplaçaments ha augmentat en tots els modes menys al metro: un 1,7% a rodalies RENFE fins als 108,2 milions de viatges, un 2,1% als Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) fins als 81,4 milions⁸⁴ i un 5,5% al tramvia fins als 26,8 milions. El descens en volum de passatgers al metro ha estat del 0,9%, amb 381,5 milions de viatges, tot i l'obertura de la línia 9 sud, que ha aportat 6,9 milions de passatgers al suburbà⁸⁵.

⁸⁴ L'increment es produeix exclusivament a la línia Barcelona-Vallès on han entrat en funcionament noves estacions a Terrassa (l'any 2015) i Sabadell (l'any 2016).

⁸⁵ El nombre d'usuaris del metro disminueix a totes les línies, amb l'excepció de la línia 9 sud (inaugurada al febrer de l'any 2016) i la línia 9 nord/línia 10, on el nombre d'usuaris s'incrementa un 1,5%.

GRÀFIC I.3.G4 Desplaçaments en ferrocarril, segons companyia. Regió Metropolitana de Barcelona, 1996-2016

Unitats: milions d'usuaris.

Font: elaboració pròpia a partir de TransMet Xifres (ATM).

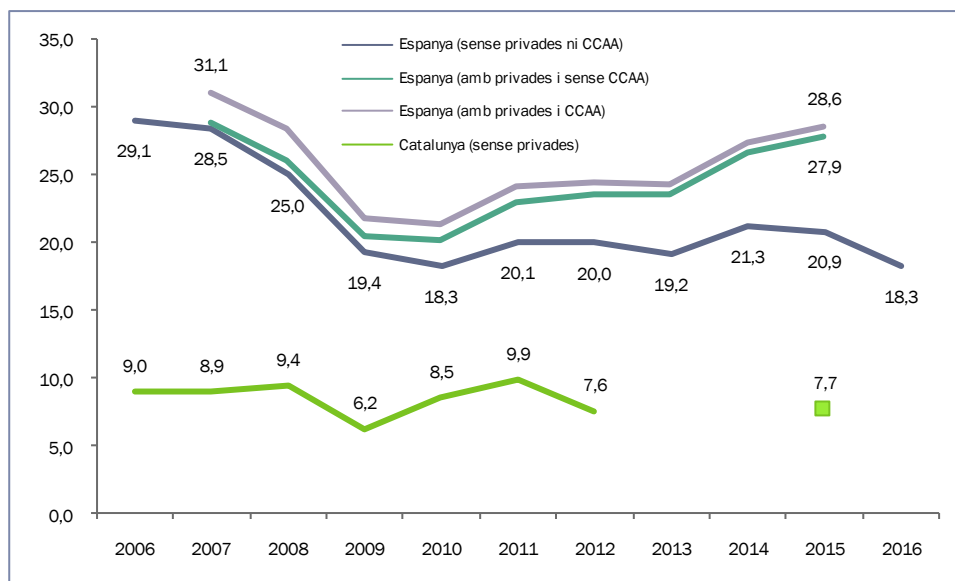
Així mateix, l'any 2015 el nombre de passatgers en trens regionals es va situar en 9,2 milions, i en trens AVANT 1,1 milions. Pel que fa a l'alta velocitat, 3,9 milions de passatgers van utilitzar-la per viatjar entre Barcelona i Madrid l'any 2016 (el 62,4% del total de passatgers que van viatjar entre Madrid i Barcelona amb tren d'alta velocitat o amb avió)⁸⁶.

L'ús del ferrocarril per al transport de persones varia poc respecte a l'any 2015. En el transport de mercaderies destaca el volum transportat per companyies privades, cada cop més gran.

El volum de mercaderies transportades per ferrocarril a Catalunya es va deixar de publicar els anys 2013 i 2014 i encara no es disposa d'informació per a l'any 2016. Així, l'any 2015 es van transportar per ferrocarril poc més de 7,7 milions de tones. Pel que fa a l'evolució a Espanya, el volum transportat per RENFE ha retrocedit respecte al de 2015, allunyant-se dels volums transportats abans de la crisi. Tot i això, el major dinamisme en el transport de mercaderies durant els darrers anys l'han experimentat les companyies privades, de les quals no es disposa d'informació per a l'any 2016.

⁸⁶ Vegeu l'annex.

GRÀFIC I.3.G5 Tones transportades en ferrocarril. Catalunya i Espanya, 2006-2016

Unitats: milions de tones.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment, l'Observatori del Ferrocarril a Espanya i l'Anuari estadístic de Catalunya (Idescat).

3.2.3. PORTS

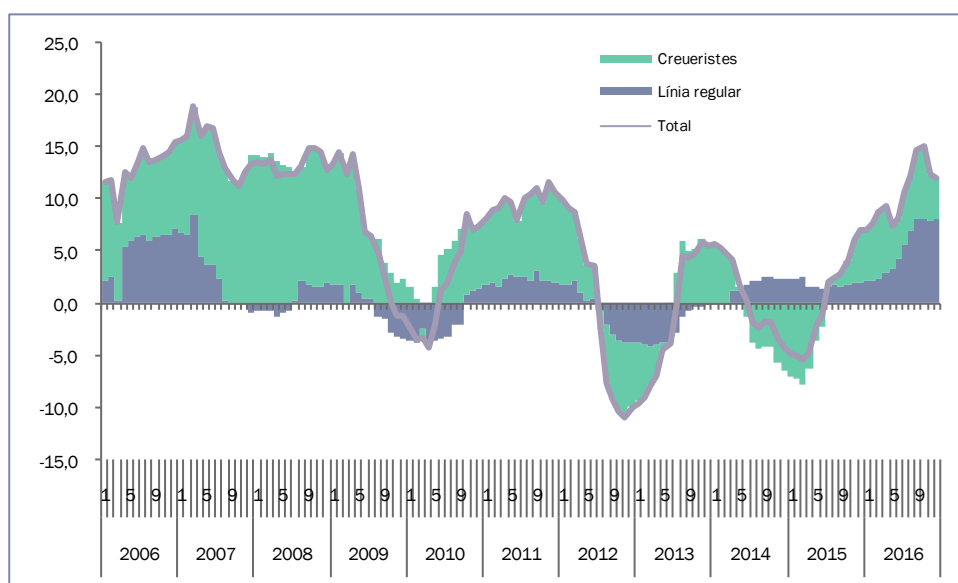
El nombre de passatgers al port de Barcelona s'ha incrementat el 12,0% l'any 2016 fins als 4,2 milions d'usuaris.⁸⁷ Aquest creixement s'ha produït tant entre els passatgers de línia regular (+25,6%)⁸⁸ com entre els creueristes (+5,8%), que s'han distribuït en un 35,2% i un 64,8%, respectivament, el que equival a 1,5⁸⁹ i 2,7 milions d'usuaris. Això fa que el port de Barcelona es mantingui com el quart port d'Espanya en transport de passatgers: el primer en nombre de creueristes i el sisè en passatgers de línia regular.⁹⁰ Així mateix, el port de Barcelona es troba entre els més importants d'Europa i del món pel que fa al nombre de creueristes.

⁸⁷ Les dades que s'han utilitzat per al conjunt de passatgers en aquest apartat fan referència al *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment. Aquestes dades mostren un increment del nombre de passatgers del 12,0% entre 2015 i 2016. Ports de l'Estat, per altra banda, publica la mateixa informació i xifra l'increment en el 6,8%. Es desconeix el motiu de les diferències entre ambdues fonts.

⁸⁸ Un +9,1% segons Ports de l'Estat.

⁸⁹ Menys d'1,3 milions segons Ports de l'Estat.

⁹⁰ Segons dades de Ports de l'Estat, el port de Barcelona concentra el 12,2% del transport de passatgers a Espanya (0,3pp més que l'any 2015), el 30,9% dels creueristes (0,7pp més que l'any anterior) i el 5,4% dels passatgers de línia regular (0,2pp més que el 2015). Així mateix, a Espanya l'any 2016 han crescut tant el nombre de creueristes (+3,4%) com el nombre de passatgers de línia regular (+4,9%), amb un increment global del 4,5%.

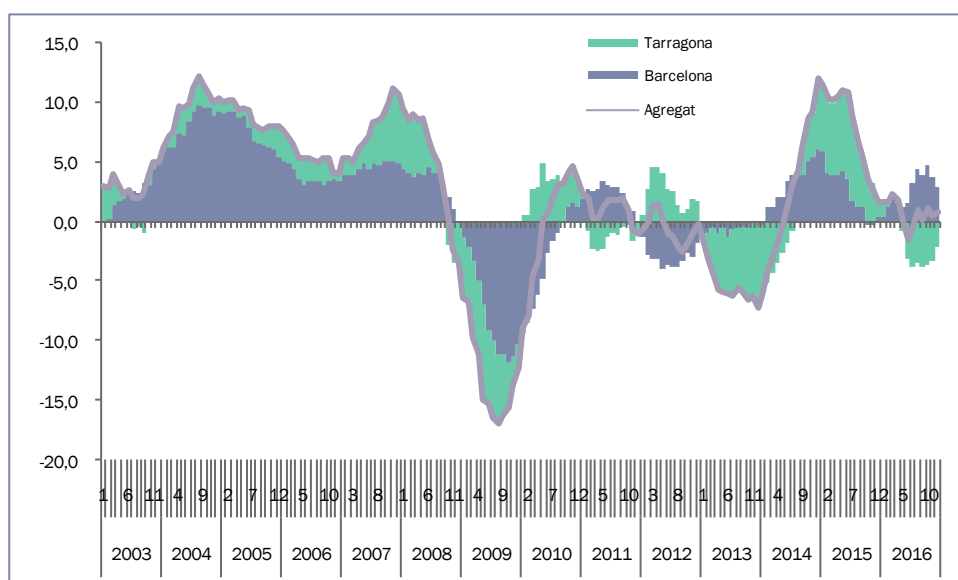
GRÀFIC I.3.G6 Passatgers transportats per via marítima. Variació anual. Port de Barcelona, 2006-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment i Ports de l'Estat.

Tant el volum de mercaderies transportades com, especialment, el nombre de passatgers registrats als ports catalans han augmentat l'any 2016.

Les mercaderies transportades als ports catalans han augmentat el 0,7%, amb un increment al port de Barcelona (+4,9%) i un descens al de Tarragona (-5,2%). Això fa que el volum transportat se situï en 79,9 milions de tones transportades: 60,8% el port de Barcelona i 39,2% el de Tarragona.

GRÀFIC I.3.G7 Tones transportades per via marítima. Variació anual. Ports de Barcelona i Tarragona, 2003-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

Al port de Barcelona, especialitzat en transport de mercaderies en general (65,1% del volum transportat l'any 2016), aquestes han augmentat un 9,3%, mentre que el transport a granel ha caigut un 2,2%. Així,

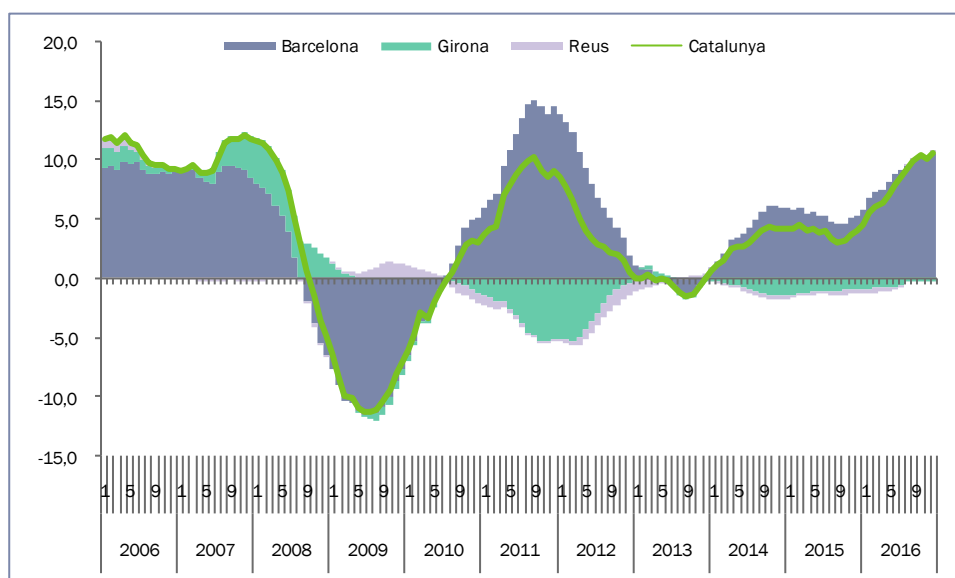
entre les primeres, ha crescut tant el transport de mercaderies en contenidors (+13,6%) com per via convencional (+1,7%), mentre que entre les segones el descens s'ha produït tant en granel líquid (-2,8%) com sòlid (-0,7%).

En canvi, al port de Tarragona, molt especialitzat en el granel (93,6% del total transportat l'any 2016), aquest ha disminuït un 4,7%, mentre que el transport de mercaderies en general ha retrocedit un 11,5%. El descens del transport a granel s'ha produït exclusivament entre els líquids (-9,1%), amb un augment en el granel sòlid (+7,0%). En el transport de mercaderies en general, el descens ha estat similar al transport en contenidors (-11,1%) i el transport per via convencional (-11,8%).

3.2.4. AEROPORTS

El trànsit als aeroports catalans ha augmentat un 10,5% respecte a l'any 2015 i ha situat el nombre d'usuaris en 46,6 milions. Aquest creixement, però, ha estat desigual, amb un increment de l'11,2% a l'aeroport de Barcelona, que el situa en 44,1 milions de passatgers, un creixement del 16,0% a l'aeroport de Reus (poc més de 816.000 passatgers) i un descens del 6,3% a Girona (1,7 milions de passatgers)⁹¹.

GRÀFIC I.3.G8 Nombre de passatgers als aeroports comercials. Variació anual. Catalunya, 2006-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'AENA.

L'increment de passatgers de l'aeroport de Barcelona se situa lleugerament per sobre dels increments al conjunt d'Espanya, on el nombre de passatgers ha augmentat un 11,0%, i molt per sobre de l'augment registrat a l'aeroport de Madrid, on el nombre d'usuaris ha augmentat un 7,7% fins als 50,4 milions. Això, juntament amb l'evolució dels aeroports de Girona i Reus, fa que el pes dels aeroports catalans sobre el conjunt d'aeroports espanyols se situï al 20,3% (0,1pp menys que l'any 2015). A escala mundial el creixement de l'aeroport de Barcelona només el superen els aeroports de Seul, Delhi, Guandu i Doha entre

⁹¹ L'any 2016 l'aeroport de Barcelona ha concentrat el 94,7% dels passatgers en els tres principals aeroports de Catalunya, enfront d'un 3,6% el de Girona i un 1,8% el de Reus (l'aeroport de Lleida-Alguaire va transportar vora 33.000 passatgers l'any 2016, el que representava menys del 0,1% del total transportat a Catalunya, mentre que a Sabadell van volar-hi poc més de 4.000 persones). Així mateix, destaca que l'aeroport de Girona acumula vuit anys seguits de descensos en el transport de passatgers. Durant aquest període, ha passat de ser un aeroport amb una distribució de passatgers al llarg de l'any similar a l'aeroport de Barcelona, a ser un aeroport de temporada (amb un pic de passatgers a l'estiu), amb una distribució semblant a la de l'aeroport de Reus. Vegeu el gràfic a l'annex.

els 50 aeroports amb més passatgers del món. Això fa que l'aeroport de Barcelona se situï com el 33è aeroport amb major nombre de passatgers al món i el 6è amb més passatgers a Europa.

L'important increment del volum de passatgers transportats a l'aeroport del Prat és similar al que experimenten al conjunt d'aeroports espanyols.

Si s'analitza l'origen i destinació dels passatgers que han passat per aeroports catalans, s'observa que els que ho feien en vols intercontinentals han augmentat un 13,1%, els internacionals dins del continent europeu han crescut un 10,1% i els passatgers en vols nacionals s'han incrementat un 10,8%. Això fa que els usuaris en vols intercontinentals i nacionals guanyin pes (+0,2pp i +0,1pp) respecte dels vols al continent europeu (-0,3pp).⁹²

A escala intercontinental, els territoris més ben connectats amb l'aeroport de Barcelona han experimentat creixements de dos dígits (12,9% l'Àsia Occidental,⁹³ 17,7% l'Amèrica del Nord⁹⁴ o 29,9% l'Amèrica del Sud⁹⁵), amb l'excepció de l'Àfrica del Nord,⁹⁶ que ha registrat un creixement més modest (+4,4%), mentre que a la resta de territoris el nombre de passatgers ha augmentat poc (+1,2%).

Pel que fa al nombre de passatgers en vols europeus internacionals, destaquen els increments al Regne Unit (+18,4%) i, en menor mesura, a Holanda (+11,4%), Suïssa (+11,5%) i Portugal (+11,6%). A la resta de destinacions europees el creixement és més moderat, però positiu.

TAULA I.3.T7 Passatgers als aeroports comercials, per regió de destinació/origen. Catalunya, 2016

	Passatgers	Var. 2015-2016 (%)	Pes (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Intercontinentals	4.596	13,1	9,9	0,2
- Àsia Occidental	1.912	12,9	41,6	0,0
- Amèrica del Nord	1.120	17,7	24,4	1,0
- Àfrica del Nord	934	4,4	20,3	-1,7
- Amèrica del Sud	444	29,9	9,7	1,3
- Altres	186	1,2	4,0	-0,5
Continents internacionals	30.192	10,1	64,8	-0,3
- Regne Unit	5.746	18,4	19,0	1,3
- Itàlia	4.287	5,0	14,2	-0,7
- Alemanya	4.208	8,8	13,9	-0,2
- França	3.583	4,7	11,9	-0,6
- Holanda	1.907	11,4	6,3	0,1
- Suïssa	1.629	11,5	5,4	0,1
- Bèlgica	1.142	1,5	3,8	-0,3
- Portugal	1.075	11,6	3,6	0,0
- Rússia	933	5,6	3,1	-0,1

⁹² L'aeroport de Barcelona presenta una distribució similar a la del conjunt de Catalunya, amb un 10,3% de passatgers en vols intercontinentals, un 62,9% en vols a Europa i un 26,8% en vols a Espanya. En canvi, a Girona i Reus el 96,2% i el 99,1% del nombre de passatgers volen al continent europeu, respectivament.

⁹³ L'increment del nombre d'usuaris amb origen o destinació a l'Àsia Occidental s'explica pel creixement de passatgers als Emirats Àrabs Units (+20,7% i 533 milers de persones) i Qatar (+18,4% i 353 milers de persones), mentre que Turquia (+9,7% i 581 milers de persones) i Israel (+4,5% i 399 milers de persones) presenten increments més moderats.

⁹⁴ Fruit de l'increment del nombre de passatgers amb origen o destinació al Canadà (+20,3% i 217 mil passatgers) i als Estats Units (+17,1% i 903 mil passatgers).

⁹⁵ Aquest augment es deu principalment a l'increment del nombre de passatgers amb origen o destinació a Brasil (+128,1% i 150 mil passatgers) i, en menor mesura, a Colòmbia (+6,0% i 168 mil passatgers) i Argentina (+4,6% i 123 mil passatgers).

⁹⁶ El creixement de l'Àfrica del Nord s'explica per l'augment de passatgers del Marroc (+3,6% i 620 mil usuaris) i Algèria (+13,8% i 212 mil passatgers), mentre que disminueix el nombre de passatgers a Egipte i Tunísia.

- Resta d'Europa	5.682	12,2	18,8	0,4
Nacionals	11.837	10,8	25,4	0,1
Total	46.625	10,5	100,0	0,0

Unitats: milers de passatgers, percentatges i punts percentuals.
Font: elaboració pròpia a partir de dades d'AENA.

Si s'analitza el període 2007-2016, el nombre de passatgers als aeroports catalans ha augmentat el 19,7%⁹⁷ (a Espanya ho ha fet el 9,4%). En l'àmbit territorial, sobresurt l'increment de passatgers en vols intercontinentals, que s'ha triplicat en 9 anys (+202,9%)⁹⁸. Això contrasta amb el descens del nombre de passatgers en vols d'àmbit nacional (-23,4%), més afectats per la posada en marxa de l'AVE i la conjuntura econòmica espanyola⁹⁹. Per últim, el nombre de passatgers en vols al continent europeu ha augmentat el 37,3%¹⁰⁰.

En referència a les principals companyies que operen a l'aeroport de Barcelona, tant Vueling (+8,0% i 15,9 milions d'usuaris) com Ryanair (+19,1% i 6,8 milions de passatgers) han incrementat de forma notable el nombre de passatgers. També han augmentat considerablement els usuaris d'EasyJet (+12,7% i 3,2 milions d'usuaris) i Norwegian (+53,0% i 1,5 milions d'usuaris), tercera i cinquena companyies de l'aeroport, mentre que Lufthansa, la quarta, s'ha mantingut (+0,0% i 2,9 milions de passatgers). Això ha situat el pes de Vueling i Ryanair a Barcelona al 36,0% i 15,4%, respectivament, el que representa 1,1pp menys i 1,0pp més que l'any 2015. L'increment del nombre de passatgers de Ryanair a Barcelona ha tingut com a contrapartida el descens d'aquests a l'aeroport de Girona (-14,8%), en un descens continuat del nombre d'usuaris els darrers 7 anys. Així, el 2016 la companyia ha perdut quota tant a l'aeroport de Girona (80,2% i -8,1pp) com a Reus (38,0% i -3,5pp), tot i créixer en aquest últim.¹⁰¹

El transport de mercaderies per via aeroportuària ha augmentat un 13,2% al conjunt dels aeroports catalans, amb 132.806 tones transportades, de les quals l'aeroport de Barcelona en concentra gairebé la totalitat (99,96%). Al conjunt d'Espanya el transport de mercaderies ha augmentat un 11,2% fins a les 795.575 tones, el que situa la quota catalana al 16,7% (0,3pp més que l'any 2015).

⁹⁷ Amb un augment del 34,2% a Barcelona, i descensos del 65,7% a Girona i del 37,4% a Reus.

⁹⁸ Ha augmentat molt el nombre de passatgers amb origen o destí a l'Àsia Occidental (+450,7% amb forts creixements a Emirats Àrabs Units, Turquia, Qatar o Israel) o Amèrica del Nord (+177,0% amb forts creixements a Estats Units i Canadà).

⁹⁹ El nombre de passatgers en el trajecte entre Madrid i Barcelona entre 2007 i 2016 ha disminuït un 51,2%, molt més del que ho ha fet entre Màlaga i Barcelona (-29,5%) o entre Sevilla i Barcelona (-25,1%). En canvi, ha augmentat el nombre d'usuaris de la línia Barcelona-Eivissa (+20,3%) o Barcelona-Tenerife (+49,6%). Vegeu el gràfic a l'annex.

¹⁰⁰ Amb increments notables de passatgers procedents de França (+56,1%) i Alemanya (+41,5%) i un increment a països que aporten menys passatgers, però que han diversificat els destins disponibles des dels aeroports catalans. És el cas de Suïssa (+64,0%), Rússia (+112,4%), Polònia (+252,8%), Noruega (+113,3%), Àustria (+59,7%), etc. Vegeu la taula a l'annex.

¹⁰¹ Vegeu gràfics a l'annex.

4. EL SECTOR PÚBLIC

4.1. LA DESPESA PÚBLICA A CATALUNYA

La despesa pública atura el creixement dels dos darrers anys i es redueix l'1,8%.

L'any 2016 la despesa pública de les administracions públiques (AP) a Catalunya atura el creixement dels dos darrers anys i experimenta un petit retrocés com a conseqüència de la davallada de la despesa de la Generalitat de Catalunya i, en menor mesura, per la reducció de la despesa en prestacions d'atur del Servei Públic d'Ocupació Estatal i de la despesa de les administracions locals.

Aquests tres elements compensen l'augment de la despesa de l'Administració de la Seguretat Social, a través del sistema de pensions i prestacions, i l'increment pressupostat de la inversió real a Catalunya de l'Administració General de l'Estat.

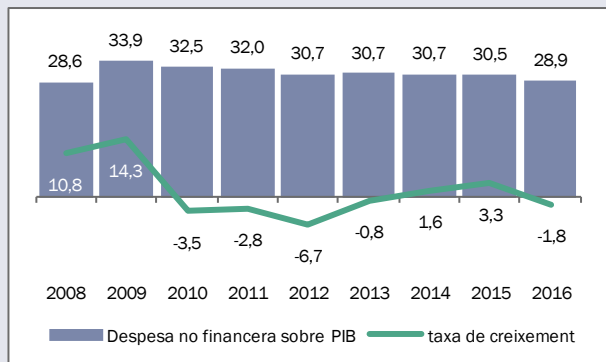
L'acció de les administracions públiques (AP) a Catalunya, ordenada en termes quantitius, l'exerceixen la Generalitat de Catalunya, l'Administració de la Seguretat Social, a través del sistema de pensions i prestacions; les administracions locals i l'Administració General de l'Estat, principalment a través de la inversió estatal, i la despesa del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

L'agregat d'aquests cinc indicadors de despesa pública es redueix l'1,8% en termes nominals, 1.134 milions d'€ menys que el 2015. L'indicador de despesa pública és un 10,6% inferior al de l'any 2009, any a partir del qual s'inicia en el conjunt d'Espanya el procés de consolidació fiscal dels seus comptes públics.

En general, el 2016 es constata una reducció tant de l'agregat de la despesa corrent -de la Generalitat, Administració de la Seguretat Social, entitats locals, i Servei Públic d'Ocupació-, amb un retrocés de l'1,4%, com de l'execució de la despesa de capital agregada de la Generalitat i entitats locals, amb una caiguda del 14,8%, que compensa l'augment de la inversió pressupostada de l'Estat a Catalunya i l'executada de l'Administració de la Seguretat Social, amb un increment del 10,3%.

GRÀFIC I.4.G1 Evolució de l'indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Catalunya, 2008-2016

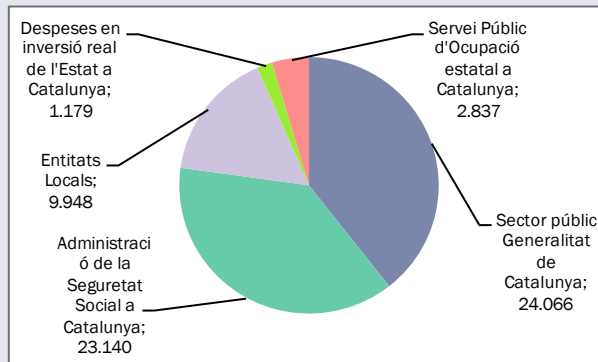
Pes sobre el PIB de l'indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Catalunya, 2008-2016

Unitats: pesos i taxes de creixement en percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; Servei Públic d'Ocupació Estatal, i CR INE.

Indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Composició. Catalunya, 2016

Unitats: milions d'€.

Font: elaboració pròpia a partir de pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; Servei Públic d'Ocupació Estatal, i CR INE.

Nota: la despesa del sector públic de la Generalitat de Catalunya es correspon amb la despesa no financera executada (obligacions reconegudes) consolidada de l'Administració general de la Generalitat, els organismes autònoms, l'Institut Català de la Salut, el Servei Català de la Salut i l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC), en ser les principals operacions que, al costat d'altres, estan incloses en els pressupostos d'algunes comunitats autònomes sense suposar estrictament despesa pròpia seva. En aquestes operacions les comunitats actuen com a meres intermediàries entre el pagador i el receptor dels fons.

La despesa de l'Administració de la Seguretat Social es correspon amb les despeses no financeres executades (obligacions reconegudes) a Catalunya.

La despesa de les entitats locals es correspon amb les despeses no financeres executades (obligacions reconegudes) del consolidat de municipis, diputacions, comarques i entitats metropolitanes. Les dades del 2016 s'obtenen aplicant a les del 2015 la taxa de creixement de la despesa executada trimestrals de les entitats locals de Catalunya publicades pel Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques.

La despesa en inversió real de l'Estat a Catalunya es correspon amb les despeses en inversió real pressupostades del sector públic administratiu (que inclou la Seguretat Social) i el sector públic empresarial estatal, regionalitzades a Catalunya. No s'inclouen les transferències de capital de l'Estat a Catalunya.

Font: pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; i Servei Públic d'Ocupació Estatal.

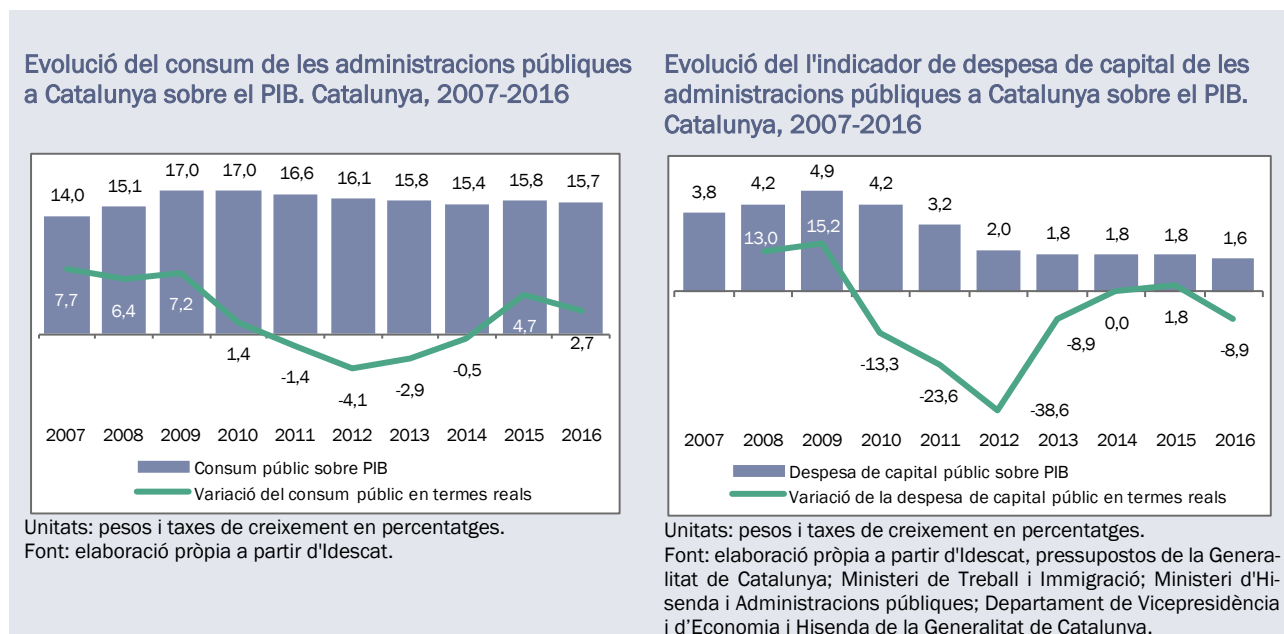
El consum públic creix més lentament i torna a caure la despesa pública de capital.

Aquest retrocés ha anat acompanyat d'un creixement del consum públic¹⁰² del conjunt de les AP a Catalunya, amb un valor de 34.998 milions d'€, si bé frena la seva evolució en termes reals, fins al 2,7%, fent una contribució positiva, de 0,43 punts percentuals, al creixement de l'economia catalana. S'estabilitza, així, el pes del consum públic sobre el PIB en el 15,7%.

Paral·lelament, l'indicador de despesa de capital de les AP a Catalunya, amb un valor de 3.497,5 milions d'€, experimenta una caiguda del 8,9% en termes reals, reduint el seu pes sobre el PIB fins a l'1,6% del PIB.

¹⁰² El consum públic recull les transferències socials en espècie que fan les administracions públiques a través de la producció pròpia, o compra al mercat, de serveis de salut, sanitat i serveis socials, fonamentalment.

GRÀFIC I.4.G2 Evolució del consum públic i l'indicador de despesa de capital de les administracions públiques a Catalunya sobre el PIB. Catalunya, 2007-2016

4.2. EL SECTOR PÚBLIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El sector públic de la Generalitat de Catalunya, per mitjà de les competències que li atribueix l'Estatut d'autonomia, executa la part més important de la despesa de les diferents administracions públiques a Catalunya.

En els següents epígrafs s'analitza l'execució dels pressupostos en l'àmbit del sector públic administratiu, on es consoliden els ingressos i les despeses de la Generalitat, el Servei Català de la Salut, l'Institut Català de la Salut, l'Institut Català d'Assistència i Serveis Social i les entitats autònomes administratives. Si bé no es consoliden els ingressos ni les despeses del sector públic empresarial de la Generalitat de Catalunya (entitats de dret públic, societats mercantils, consorcis i fundacions de la Generalitat) si que es considera el seu impacte en el càlcul del dèficit en termes SEC.

L'any 2016 el Govern prorroga els pressupostos del 2015.

El juny del 2016 el Parlament de Catalunya va rebutjar el Projecte de pressupostos de la Generalitat de Catalunya presentat pel Govern¹⁰³ i, per tant, per a aquest any és d'aplicació el Decret 252/2015,¹⁰⁴ que estableix els criteris de pròrroga dels pressupostos del 2015, que prorroga el 100% dels crèdits inicials dels capítols 2 a 9, ajustats a les previsions d'ingressos finalistes i afectats per al 2016, i estableix els límits a la tramitació de les despeses dels capítols 6, 7, i 8. A més, a través del Decret Llei 1/2016¹⁰⁵ s'estableix l'actualització retributiva, de l'1%, del personal del sector públic de la Generalitat de Catalunya i del personal dels centres públics privats concertats.¹⁰⁶

¹⁰³ Vegeu l'Informe mensual d'execució número 24, de 27 de febrer del 2017. Anàlisi de l'execució del pressupost del sector públic administratiu. Situació a 31 de desembre del 2016. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

¹⁰⁴ Vegeu el Decret 252/2015, de 15 de desembre, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la pròrroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2015, mentre no entrin en vigor els del 2016. DOGC núm. 7020, de 17.12.2015.

¹⁰⁵ Vegeu el Decret Llei 1/2016, de 19 de gener, d'aplicació de l'increment retributiu d'un u per cent per al personal del sector públic de la Generalitat de Catalunya per al 2016. DOGC núm. 7041, de 20.01.2016.

¹⁰⁶ Vegeu el Decret Llei 1/2016, de 19 de gener, d'aplicació de l'increment retributiu d'un u per cent per al personal del sector públic de la Generalitat de Catalunya per al 2016. DOGC núm. 7041, de 20.01.2016, que també estableix un increment del 0,25% per a les pensions i

L'incompliment de l'objectiu de dèficit del 2015 exigeix un esforç de consolidació fiscal de 4.395,6 milions d'€ el 2016.

Paral·lelament, i com a conseqüència de l'incompliment dels objectius d'estabilitat pressupostària, de deute públic i de la regla de la despesa l'any 2014, les finances de la Generalitat es troben sota l'actuació del Pla d'estabilitat financera 2015-2016 (PEF), aprovat el mes de juliol del 2015 pel Consell de Política Fiscal i Financera. El PEF preveia per a l'any 2016 una necessitat de finançament en termes SEC de la Generalitat de 646,9 milions d'€ i un esforç de consolidació fiscal per al conjunt dels anys 2015 i 2016 de 4.505,1 milions d'€ per acomplir amb els objectius de dèficit del 0,7% del PIB el 2015 i del 0,3% l'any 2016, fixats pel Govern central.

L'any 2015 es va tancar amb una necessitat de finançament dels comptes de la Generalitat de 5.879 milions d'€, un 2,9% del PIB, desviant-se de forma important de la previsió del PEF. Com a conseqüència, i tenint en compte el nou objectiu finalment marcat pel Consell de Ministres del 23 de desembre del 2016 del 0,7% per als comptes de les CA per al 2016, la Generalitat de Catalunya havia de fer un ajust per a finals d'anys compatible amb unes necessitats de finançament de 1.483,4 milions d'€. Això significava assumir un nou esforç de consolidació fiscal al llarg d'aquest any, en relació amb l'execució dels pressupostos del 2015, de 4.395,6 milions d'€.

El 2016 s'assoleix un ajust fiscal de 3.911 milions d'€, desviant-se només 0,2 punts percentuals de l'objectiu de dèficit.

D'acord amb les dades provisionals del Ministeri d'Hisenda, el dèficit en termes SEC de la Generalitat de Catalunya l'any 2016 ha estat de 1.968 milions d'€, el 0,93% del PIB, desviant-se només 0,23 punts percentuals de l'objectiu aprovat en el marc del PEF.

L'important ajust de consolidació fiscal assolit, de 3.911 milions d'€, respon, per una part, a l'augment en 2.153,1 milions d'€ dels ingressos no financers meritats en l'àmbit del sector públic administratiu (SPA) de la Generalitat, vinculat, fonamentalment, a l'increment dels recursos del model de finançament autònom (vegeu l'apartat 4.2.1.1). I, per una altra, a l'evolució dels ajustos SEC de comptabilitat nacional, que aporten una reducció de les necessitats de finançament de 2.310,4 milions d'€, en aquest cas com a conseqüència, principalment, de la reducció de la despesa meritada en inversions a través d'associacions publicoprivades (APP's) i, en menor mesura, de la millora dels resultats de la resta d'entitats considerades AP d'acord amb el SEC (vegeu el apartat 4.2.3).

Aquests dos elements han estat en part compensats per l'increment, en 552,5 milions d'€, de la despesa no financera meritada en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat. Evolució que respon fonamentalment a tres components: l'actualització de l'1% de les retribucions del personal del sector públic, la devolució pendent del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012 i l'augment de la tarifa dels concerts sanitaris.

Les mesures d'ingressos i despeses previstes en el PEF queden desdibuixades per l'incompliment dels objectius l'any 2015 i aporten només 117,5 milions d'€ a la consolidació fiscal del 2016.

Dins d'aquesta evolució, les mesures d'ingressos i despeses previstes inicialment per a l'any 2016 en el PEF han quedat fortament desdibuixades per l'incompliment de les previsions del 2015, i han aportat en termes agregats una reducció de les necessitats de finançament de la Generalitat de 117,5 milions d'€, quan inicialment el PEF preveia per a aquest any que les mesures d'ingressos i despeses aportarien un

assignacions passives de determinats antics alts càrrecs. Així mateix, el [Decret llei 4/2015, de 29 de desembre, de necessitats financeres del sector públic i altres mesures urgents en pròrroga pressupostària](#), DOGC núm. 7029, de 31.12.2015, regula els límits de les operacions d'endeutament.

increment del dèficit en 1.561,3 milions d'€, com a conseqüència de la reversió de l'impacte de mesures *one-off* aplicades l'any 2015 (vegeu les taules I.4.A.T1 i I.4.A.T2 de l'annex).¹⁰⁷

D'acord amb les dades provisionals del Ministeri d'Hisenda, les mesures previstes des del vessant dels ingressos han permès reduir en 134,2 milions d'€ el dèficit, a través del Pla de prevenció i reducció del frau fiscal, que ha aportat 170,03 milions d'€ més; de la posada en funcionament de l'impost sobre habitatges buits, amb una nova recaptació d'11,5 milions d'€, i de la modificació del tipus del gravamen de protecció civil, que ha aportat 0,22 milions d'€ més.

En sentit contrari, les mesures de despesa del PEF fan una aportació negativa a la correcció del dèficit per valor de 16,6 milions d'€ com a resultat de la combinació dels següents elements:

- En el capítol 1 de remuneració del personal, les mesures del PEF fan una aportació negativa a la consolidació fiscal, de 13,84 milions d'€, per l'augment de la despesa en 100,3 milions d'€ corresponent a la devolució pendent del segon tram de la paga extra del 2012, compensat, en part, per la reducció de la despesa en 86,46 milions d'€ associada a la reversió de l'impacte de la recuperació del primer tram de la paga extra del 2012 l'any 2015.
- En el capítol 2 de compra de béns i serveis, les mesures del PEF fan una aportació negativa a la consolidació fiscal, de 34,1 milions d'€, per l'augment de la despesa corresponent a la devolució pendent del segon tram de la paga extra del 2012.
- En el capítol 3 de despesa d'interessos, les mesures del PEF fan una aportació negativa a la consolidació fiscal, de 14,32 milions d'€, per l'augment de la despesa en 239,32 milions d'€ associat a la reversió de les mesures d'estalvi d'interessos l'any 2015 com a conseqüència de la rebaixa dels tipus d'interès dels préstecs del Fons de Liquiditat Autònomic, en passar de l'1% al 0%. Aquest augment s'ha compensat, en part, amb una reducció de la despesa de 225 milions d'€ derivada dels acords de Govern de no disponibilitat i retenció de crèdit d'interessos, adoptats el 26 d'abril i el 28 de juny del 2016, respectivament.
- En el capítol 4 de transferències corrents, les mesures del PEF fan una aportació positiva a la consolidació fiscal, de 45,64 milions d'€, per la reducció de la despesa en 50,06 milions d'€ associada a la reversió de l'impacte de la recuperació del primer tram de la paga extra del 2012 l'any 2015, i per la reducció de la despesa en 14,48 milions d'€ associada a l'estalvi generat per la contractació de la gestió dels serveis de transport sanitari. Aquestes reduccions han estat, en part, compensades per l'augment de la despesa en 20,9 milions d'€ corresponent a la devolució pendent del segon tram de la paga extra del 2012.

La consolidació fiscal dels darrers sis anys s'assoleix fonamentalment per un ajust de la despesa.

Des d'una perspectiva temporal més àmplia, el procés de consolidació fiscal dels comptes de la Generalitat -iniciat l'any 2010 amb el Pla econòmic i financer de reequilibri 2010-2012- aconsegueix situar per primer cop les necessitats de finançament en termes SEC de la Generalitat per sota del 1% PIB d'ençà del 2010. En aquell any les necessitats de finançament, de 9.100 milions d'€, es van disparar per l'impacte de la crisi econòmica sobre els ingressos tributaris, i per l'exigència d'incorporar en les liquidacions del pressupost l'important volum de despesa desplaçada que s'havia anat acumulant en exercicis anteriors (vegeu el gràfic I.4.G3).

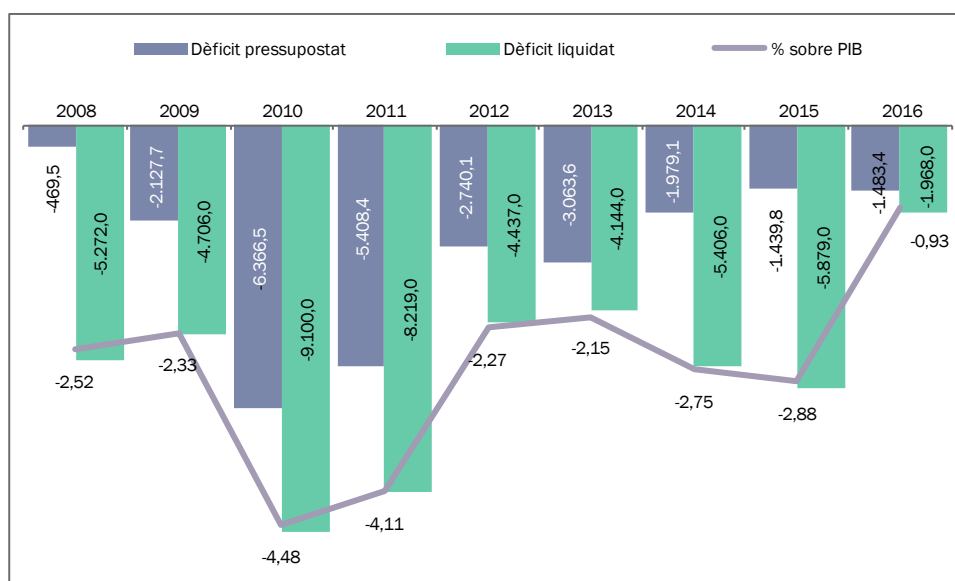
En els darrers sis anys ha tingut lloc un fort ajust de la despesa. En aquest sentit, la despesa no financera meritada de l'SPA de la Generalitat (descomptada la despesa en interessos i incorporats els efectes de

¹⁰⁷ Vegeu l'Informe de seguiment dels plans econòmic-financer. 4rt trimestre 2016. Secretaria General de Finançament Autòmic i Local. Secretaria d'Estat d'Hisenda. Ministeri de l'Estat d'Hisenda, per a una descripció de l'evolució de les mesures d'ingressos i despeses previstes i executades del PEF 2015-2016 de la CA de Catalunya.

la despesa desplaçada) s'ha reduït en 3.160,8 milions d'€, l'11,8% menys que el 2010, tant per les reduccions en la despesa de remuneració del personal, compra de béns i serveis i transferències corrents -amb una caiguda conjunta del 6,6%, 1.601,1 milions d'€ menys que el 2010-, com pel fort ajust de la despesa de capital -amb un caiguda del 61,8%, 1.559,3 milions d'€ menys que el 2010-.

Des del vessant dels ingressos, per primer any els ingressos liquidats de l'SPA de la Generalitat (depurats de les liquidacions negatives dels anys 2008 i 2009 del sistema de finançament autonòmic) se situen per sobre del valor de l'any 2010, amb un increment de 1.200,5 milions d'€, el 5,6% més que el 2010.

GRÀFIC I.4.G3 Evolució del dèficit de la Generalitat segons SEC. Catalunya, 2008-2016

Unitats: milions d'€ i percentatge sobre el PIB de Catalunya.

Nota: les dades del 2015 i 2016 són provisionals.

Font: Departament d'Economia i Coneixement, per als anys 2015 i 2016 Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, i Comptabilitat regional d'Espanya per al PIB de l'economia catalana, INE.

El Govern ha de presentar un nou Pla econòmic i financer en no assolir l'objectiu de dèficit.

Tot i així, el Govern de la Generalitat haurà de remetre un nou Pla econòmic i financer a la Secretaria del Consell de Política Fiscal i Financera abans del mes de juliol del 2017, com a conseqüència de l'incompliment de l'objectiu de dèficit, del 0,7% del PIB. Aquesta exigència es produeix malgrat que la CA de Catalunya ha complert l'any 2016 amb la regla de la despesa, que fixava un sostre de creixement de l'1,8% de la despesa computable a efectes de compliment de la regla de la despesa,¹⁰⁸ i malgrat que també ha complert amb l'objectiu final d'endeutament, amb un sostre per al deute del 35,7% del PIB.

4.2.1. ELS INGRESSOS EXECUTATS DEL SECTOR PÚBLIC ADMINISTRATIU DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

L'any 2016 la Generalitat de Catalunya, en l'àmbit institucional del sector públic administratiu (SPA), ha obtingut uns recursos de 35.838,8 milions d'€ per finançar tota la seva despesa. Un import que és el 0,9% inferior al de l'any 2015.

¹⁰⁸ Aquest sostre ve determinat per la taxa de referència de creixement del PIB a mitjà termini del 2016, calculada pel Ministeri d'Economia i Competitivitat d'acord amb la metodologia utilitzada per la Comissió Europea.

Els recursos no financers, de 26.000,6 milions d'€, han augmentat el 9,4%, i han guanyat pes dins l'estructura de finançament, fins a representar el 72,6% de tots els ingressos.

Paral·lelament, els ingressos financers s'han reduït en 2.582,4 milions d'€, el 20,8% menys que el 2015, fins a assolir la xifra de 9.832,0 milions d'€. Aquests s'utilitzen, per una part, per finançar el nou dèficit generat el 2016, de 1.682,5 milions d'€ i, per una altra, per cobrir el refinançament dels venciments del deute acumulat de la Generalitat de Catalunya. En aquest sentit, davant les dificultats d'accés al crèdit en els mercats, la Generalitat ha recorregut a les fórmules acordades per l'Administració central amb les comunitats autònomes a través, principalment, del Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA) i, en menor mesura, del Fons per al Finançament dels Pagaments a Proveïdors.

TAULA I.4.T1 Evolució dels ingressos executats de l'SPA de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013 (1)	2014	2015 (2)	2016 (2)	Variació 2015-2016
Ingressos no financers	24.162,2	22.678,5	23.314,4	23.290,8	23.526,6	23.765,5	26.006,7	9,4
Ingressos corrents	22.895,5	21.941,7	22.745,1	22.549,7	22.631,2	23.256,9	25.489,4	9,6
Cap. 1 Impostos directes	6.621,9	8.482,1	10.156,0	7.778,4	8.247,7	8.343,5	9.158,0	9,8
Cap. 2 Impostos indirectes	5.528,3	8.486,3	10.556,5	8.644,1	9.283,6	9.238,8	10.144,8	9,8
Cap. 3 Taxes, béns i altres ingressos	827,5	809,8	800,6	798,2	805,7	803,2	866,0	7,8
Cap. 4 Transferències corrents	9.902,7	4.153,6	589,5	5.279,2	4.213,8	4.774,1	5.258,5	10,1
Cap. 5 Ingressos patrimonials	15,2	9,9	642,4	49,8	80,4	97,2	62,1	-36,2
Ingressos de capital	1.266,7	736,8	569,3	741,1	895,4	508,7	517,3	1,7
Cap. 6 Alienació d'inversions reals	0,3	0,4	20,3	216,4	332,1	3,9	3,9	-0,2
Cap. 7 Transferències de capital	1.266,5	736,4	549,0	524,7	563,3	504,8	513,4	1,7
Ingressos financers	9.740,1	12.290,4	12.345,9	15.196,0	12.652,9	12.414,4	9.832,0	-20,8
Cap. 8 Variació d'actius financers	5,1	24,4	71,8	510,5	157,3	149,4	269,4	80,3
Cap. 9 Variació de passius financers	9.735,0	12.266,0	12.274,1	14.685,5	12.495,5	12.265,0	9.562,6	-22,0
Total ingressos	33.902,4	34.968,9	35.660,3	38.486,8	36.179,4	36.179,9	35.838,8	-0,9

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'ha sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat, i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

(2) L'ingrés liquidat dels totals dels capítols I, II i IV dels pressupostos del 2013 no són directament comparables amb l'estructura d'ingressos d'aquests capítols per al 2012 ja que l'any 2012 es van dur a terme les liquidacions del model de finançament del 2010 que es va aplicar segons la composició dels recursos de la nova cistella d'impostos.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

Els recursos no financers de la Generalitat augmenten el 10,6%.

Per fer una anàlisi de l'evolució dels ingressos no financers realment disponibles per la Generalitat cal, però, tenir en compte que 3.623,6 milions d'€ corresponen a ingressos sobre els quals la Generalitat només actua com a intermediària.¹⁰⁹ Un cop descomptats, els ingressos no financers disponibles augmenten el 10,6%. Això ha significat disposar de 2.153,1 milions d'€ més que l'exercici precedent, com a resultat, principalment, de l'increment dels recursos del model de finançament, i en menor mesura, pels

¹⁰⁹ 3.300,5 milions d'€ provenen de transferències corrents de l'Estat per a les entitats locals (ajuntaments i diputacions) i 323,1 milions d'€ són transferències de capital de la UE associades al Fons Europeu Agrícola de Garantia (FEAGA).

ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos. Aquesta evolució es pot agrupar en els següents elements (vegeu la taula I.4.T2):¹¹⁰

- Els recursos associats al model de finançament, 20.618,2 milions d'€, augmenten el 12,3%, aportant 2.261,7 milions d'€ més que el 2015. En els darrers anys el finançament de la Generalitat ha augmentat la seva dependència sobre aquests recursos, que signifiquen el 92,1% dels ingressos no financers l'any 2016 (vegeu el següent apartat).
- La resta de recursos no financers aporta uns ingressos de 1.764,9 milions d'€, el 5,8% menys que el 2015, amb una evolució diversa dels seus components.

Per una part, l'any 2016, la Generalitat de Catalunya redueix la capacitat recaptatòria a través d'impostos propis, que només aporten el 0,6% dels ingressos no financers, fonamentalment per l'impacte de l'anul·lació, per part del Tribunal Constitucional, de l'impost sobre la producció termonuclear d'energia elèctrica per la seva incidència en el medi ambient (que ha significat una disminució de 62,6 milions d'€ en els ingressos). S'obtenen per aquesta via uns ingressos de 133,5 milions d'€, el 28,2% menys que el 2015, a través en primer lloc, de dos noves figures tributàries: l'impost sobre habitatges buits (11,5 milions d'€)¹¹¹ i l'impost sobre emissió d'òxids de nitrogen a l'atmosfera produïda per l'aviació comercial (3,0 milions d'€). I en segon lloc, per la recaptació de cinc figures ja existents: l'impost sobre la provisió de continguts per prestadors de serveis de comunicació electrònica per al foment del sector audiovisual (18,4 milions d'€),¹¹² l'impost sobre l'emissió de gasos i partícules a l'atmosfera produïda per la indústria (0,97 milions d'€), l'impost sobre estades en establiments d'allotjament turístic (47,6 milions d'€), l'impost sobre grans establiments comercials (15,3 milions d'€), i l'impost sobre dipòsits en entitats de crèdit (68,9 milions d'€); aquest darrer ha reduït la seva recaptació.

Per una altra, augmenten el 7,6% els ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos, que aporten 642,2 milions d'€ i signifiquen el 2,9% dels recursos no financers. Aquest increment respon, principalment, a l'augment dels ingressos de la prestació de serveis d'assistència sanitària i, en menor mesura, als ingressos per reintegraments d'exercicis tancats.

En sentit contrari, l'any 2016 se segueixen reduint els recursos provinents d'ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals. La política de privatitzacions de determinades infraestructures iniciada l'any 2012 no ha tingut el rendiment previst per l'Administració i la Generalitat ha posat fre a aquesta estratègia de finançament. Aquests conceptes han aportat uns ingressos de 66,0 milions d'€, el 34,8% menys que el 2015 i signifiquen el 0,3% de tots els ingressos no financers.

A més, la Generalitat rep una sèrie de recursos via transferències corrents, generalment amb caràcter finalista, principalment de l'Estat i en menor mesura de la UE. L'any 2016 ha obtingut per aquesta via 733,0 milions d'€, el 3,7% menys que el 2015, que signifiquen el 3,3% dels ingressos no financers. Aquesta reducció respon a les menors transferències del Fons Social Europeu i del Programa d'ocupació juvenil. Mentrestant, augmenten les transferències corrents de l'Estat per a polítiques actives d'ocupació i per les beques d'estudi, que compensen la reducció de les transferències per a les prestacions per a la dependència.

Finalment, les transferències de capital aporten un recurs de 190,3 milions d'€, el 16,8% menys que el 2015, i signifiquen el 0,9% dels ingressos no financers. Aquests recursos s'han vist afectats

¹¹⁰ Vegeu l'Informe mensual d'execució, Número 24 del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda i l'Informe econòmic i financer del Projecte de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2017.

¹¹¹ Aquest impost, que havia estat suspès fins al mes de setembre, està pendent de sentència per part del Tribunal Constitucional.

¹¹² Aquest impost havia estat suspès durant el 2015 i està pendent de sentència del Tribunal Constitucional.

negativament per la reducció de les transferències de l'Estat, especialment per la reducció del Programa d'habitatge mentre que augmenten aquelles provinents de la UE, per l'augment del Programa FEDER, si bé FEADER s'ha reduït.

TAULA I.4.T2 Evolució dels ingressos no financers de l'SPA de la Generalitat depurats dels ingressos de la participació dels ens locals i FEAGA i de l'efecte de l'anul·lació de l'impost sobre dipòsits en entitats de crèdit. Catalunya, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015-2016
Ingressos no financers	21.307,7	19.587,0	20.099,3	19.828,0	19.400,6	20.230,1	22.383,1	10,6
Ingressos model de finançament	18.620,8	17.619,5	17.951,7	18.091,8	17.486,1	18.356,5	20.618,2	12,3
Ingressos no financers sense model de finançament	2.686,8	1.967,5	2.147,6	1.736,2	1.914,4	1.873,6	1.764,9	-5,8
Ingressos impostos propis (capítol 1 i 2)	14,0	15,0	15,1	51,6	60,5	185,9	133,5	-28,2
Ingressos per taxes i altres (capítol 3 sense tributs sobre el joc)	541,5	542,2	572,9	591,8	592,3	596,8	642,2	7,6
Ingressos transferències corrents sense transferències model de finançament	1.160,6	986,1	670,6	593,5	578,4	760,9	733,0	-3,7
Ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals	15,5	10,3	662,7	266,2	412,5	101,2	66,0	-34,8
Ingressos per transferències de capital	955,1	413,9	226,3	233,1	270,8	228,8	190,3	-16,8
	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015-2016
Ingressos no financers	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Ingressos model de finançament	87,4%	90,0%	89,3%	91,2%	90,1%	90,7%	92,1%	0,05
Ingressos no financers sense model de finançament	12,6%	10,0%	10,7%	8,8%	9,9%	9,3%	7,9%	-0,05
Ingressos impostos propis (capítol 1 i 2)	0,1%	0,1%	0,1%	0,3%	0,3%	0,9%	0,6%	0,01
Ingressos per taxes i altres (capítol 3 sense tributs sobre el joc)	2,5%	2,8%	2,9%	3,0%	3,1%	3,0%	2,9%	0,00
Ingressos transferències corrents sense transferències model de finançament	5,4%	5,0%	3,3%	3,0%	3,0%	3,8%	3,3%	-0,02
Ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals	0,1%	0,1%	3,3%	1,3%	2,1%	0,5%	0,3%	0,00
Ingressos per transferències de capital	4,5%	2,1%	1,1%	1,2%	1,4%	1,1%	0,9%	-0,04

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC), per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'han sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques i dels informes mensual d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

4.2.1.1. ELS INGRESSOS VINCULATS AL SISTEMA DE FINANÇAMENT AUTONÒMIC

Els recursos vinculats al sistema de finançament autonòmic augmenten el 12,3%.

Els ingressos executats vinculats al sistema de finançament autonòmic l'any 2016 han estat de 20.618,2 milions d'€, amb un augment de 2.261,7 milions d'€, el 12,3% més que el 2015.

Aquesta evolució respon tant a l'increment dels recursos vinculats als ingressos tributaris, 1.790,4 milions d'€ més que el 2015, com dels recursos derivats de les transferències associades al model de finançament, que aporten 471,3 milions d'€ més.

L'augment en els ingressos tributaris és el resultat de la combinació de tres elements:

1. Per una part, onze de les dotze figures tributàries de la cistella experimenten increments en les aportacions que fan al model de finançament, per valor de 1.810,3 milions d'€:
 - Les previsions d'una recaptació més elevada fetes pel Govern central signifiquen un increment en les bestretes dels impostos cedits parcialment del 3,8% (582,5 milions d'€ més) que es distribueix amb un augment de les bestretes de l'IRPF (334,5 milions d'€ més), de l'IVA (162,7 milions d'€ més), de l'impost sobre labors del tabac (48,7 milions d'€ més), de l'impost sobre hidrocarburs (34,0 milions d'€ més) i de l'impost sobre l'alcohol (2,7 milions d'€ més). En conjunt, l'augment de les bestretes d'aquests impostos supera l'increment de la seva recaptació que ha tingut lloc al llarg del 2016, que d'acord amb l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) ha estat del 2,4%.¹¹³
 - Així mateix, augmenta la recaptació dels següents impostos cedits totalment a la Generalitat: l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (178,4 milions d'€ més), pel repunt del mercat immobiliari; l'impost sobre el patrimoni (33,8 milions d'€); els tributs sobre el joc (17,5 milions d'€ més) per l'increment dels ingressos tributaris sobre jocs en línia; l'impost sobre determinats mitjans de transport (8,8 milions d'€ més), per l'augment de les matriculacions; el tram autonòmic de l'impost sobre hidrocarburs (2,0 milions d'€ més) que tot i l'augment del consum de productes petrolífers està afectat negativament per les devolucions per gasoils d'ús professional; i l'impost sobre energia (0,9 milions d'€ més).
2. Per una altra, es redueix l'aportació de recursos de l'impost de successions i donacions (19,9 milions d'€ menys), com a conseqüència d'unes liquidacions excepcionalment elevades l'any 2015.
3. Finalment, les liquidacions pendents dels rendiments d'exercicis precedents de l'IRPF, l'IVA i els impostos especials són més elevades que les del 2015, provocant que es compti amb 987,0 milions d'€ més.

L'evolució dels ingressos per transferències associades al model de finançament autonòmic s'explica, en primer lloc, per l'augment en 294,9 milions d'€ de les liquidacions pendents de transferències d'exercicis anteriors; en segon lloc, per l'augment en 141,2 milions d'€, de les bestretes dels fons del model de finançament (l'agregat del Fons de Suficiència i el Fons de Garantia passa a tenir un saldo negatiu més petit que el 2015); i, finalment, per l'increment, en 35,2 milions d'€ dels fons específics vinculats a la sanitat.

¹¹³ Vegeu l'Informe mensual de recaptació tributària. Desembre 2016. Agència Estatal d'Administració Tributària.

TAULA I.4.T3 Evolució i grau d'execució dels ingressos de la Generalitat de Catalunya vinculats al sistema de finançament autonòmic. Catalunya, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	Variació 2015-2016	Execució sobre projecte pressupost 2016
Total ingressos per model de finançament (A + B)	17.951,7	18.091,8	17.486,1	18.356,5	20.618,2	12,3	100,6%
Bestretes tributs cedits parcialment	13.760,2	14.404,5	14.326,9	15.161,1	15.743,5	3,8	91,0%
Liquidacions tributs cedit parcialment	4.494,7	-621,5	-213,3	-741,6	245,4	-133,1	-191,9%
Tributs cedits totalment	2.670,2	2.794,2	2.885,0	3.183,4	3.404,3	6,9	83,9%
Transferències liquidacions pendents	-3.881,2	1.330,1	528,3	886,2	1.181,1	33,3	49,0%
Transferències de fons del model de finançament (bestretes) (1)	814,6	90,8	-110,2	-219,0	-77,7	-64,5	141,8%
Fons específics vinculats a la sanitat	93,2	93,7	69,5	86,5	121,7	40,7	66,7%
	2012	2013	2014	2015	2016	Variació 2015-2016	Execució sobre projecte pressupost 2016
A. Total ingressos tributs cedits	20.925,1	16.577,2	16.998,6	17.602,8	19.393,2	10,2	100,5%
Impost sobre successions i donacions	395,3	347,2	348,8	484,4	464,6	-4,1	88,8%
Impost sobre el patrimoni	305,0	562,7	431,3	461,7	495,5	7,3	104,8%
Impost sobre transmissions patrimonials i AJD	1.091,4	1.048,1	1.275,0	1.474,2	1.652,6	12,1	99,2%
Tributs sobre el joc	227,7	206,4	213,4	206,3	223,8	8,5	107,9%
IRPF (tram autonòmic)	9.440,6	6.852,1	6.762,5	7.292,3	8.102,3	11,1	100,8%
IRPF (bestreta tram autonòmic)	7.430,7	7.338,6	7.046,1	7.418,6	7.753,1	4,5	100,0%
IRPF (liquidació tram autonòmic)	2.009,9	-486,5	-283,5	-126,2	349,2	-376,6	121,3%
IVA (participació en l'impost estatal)	6.502,2	5.047,4	5.319,7	5.258,8	5.928,9	12,7	101,5%
IVA (bestreta participació en l'impost estatal)	4.522,7	5.182,4	5.249,5	5.762,0	5.924,6	2,8	100,0%
IVA (liquidació participació en l'impost estatal)	1.979,5	-134,9	70,2	-503,2	4,3	-100,9	-5,4%
Impost sobre labors del tabac (bestreta participació en l'impost estatal)	783,5	710,1	881,9	734,1	782,7	6,6	100,0%
Impost sobre alcohol·ls (bestreta participació en l'impost estatal)	112,8	101,0	118,5	118,2	120,9	2,3	100,0%
Impost sobre hidrocarburs (bestreta participació en l'impost estatal)	910,5	1.072,3	1.030,9	1.128,2	1.162,2	3,0	100,0%
Impost sobre hidrocarburs (tram autonòmic)		222,5	218,1	211,8	213,8	1,0	97,1%
Impost sobre energia (participació en l'impost estatal)	269,8	273,8	343,9	276,3	276,7	0,1	100,0%
Impost sobre determinats mitjans de transport (participació en l'impost estatal)	72,5	50,4	54,5	68,5	77,3	12,8	108,4%
Impost sobre vendes minoristes det. hidrocarburs (participació en l'impost estatal)	113,4	27,7	-	-	-	-	-

Impost sobre vendes minoristes det. hidrocarburs (tram autonòmic)	195,1	55,4	-	-	-	-	-
Liquidacions pendents de participació en impostos cedits	505,3	0,0	0,0	-112,2	-108,1	-3,7	112,7%
B. Total ingressos per transferències	-2.973,4	1.514,6	487,6	753,7	1.225,0	62,5	102,3%
Liquidacions pendents del Fons de Suficiència	-3.289,9	-216,1	-341,2	-57,8	0,0	-100,0	-
Liquidació bestreta a compte dels recursos previstos en el sistema de finançament aprovat per Acord 6/2009 CF	-2.189,6	-60,4	-53,8	-53,8	-53,8	0,0	100,0%
Fons de Suficiència Global (bestreta)	1.753,2	809,2	638,1	626,0	747,8	19,4	45,8%
Fons de Garantia de Serveis Públics Fonamentals (bestreta)	-938,6	-718,4	-748,4	-845,0	-825,5	-2,3	100,0%
Fons de Suficiència Global (liquidació)	0,0	0,0	0,0	-74,6	93,9	-225,8	100,0%
Fons de Garantia Serveis Públics Fonamentals (liquidació)	405,1	440,1	-19,9	-120,9	-14,9	-87,7	59,0%
Fons Competitivitat (liquidació)	862,6	835,8	612,6	684,4	785,1	14,7	99,9%
Regularització model de finançament	330,7	330,7	330,7	509,0	370,8	-27,1	100,0%
Fons específics de l'acord de finançament (conveni control incapacitat temporal)	52,9	61,3	47,9	43,4	58,0	33,5	116,0%
Fons específics de l'acord de finançament (fons de cohesió sanitària)	15,4	10,1	1,3	12,1	22,3	84,5	69,5%
Acord de finançament sanitari (facturació accidents i estrangers)	24,8	22,3	20,2	31,0	41,4	33,5	187,9%

Unitats: percentatges.

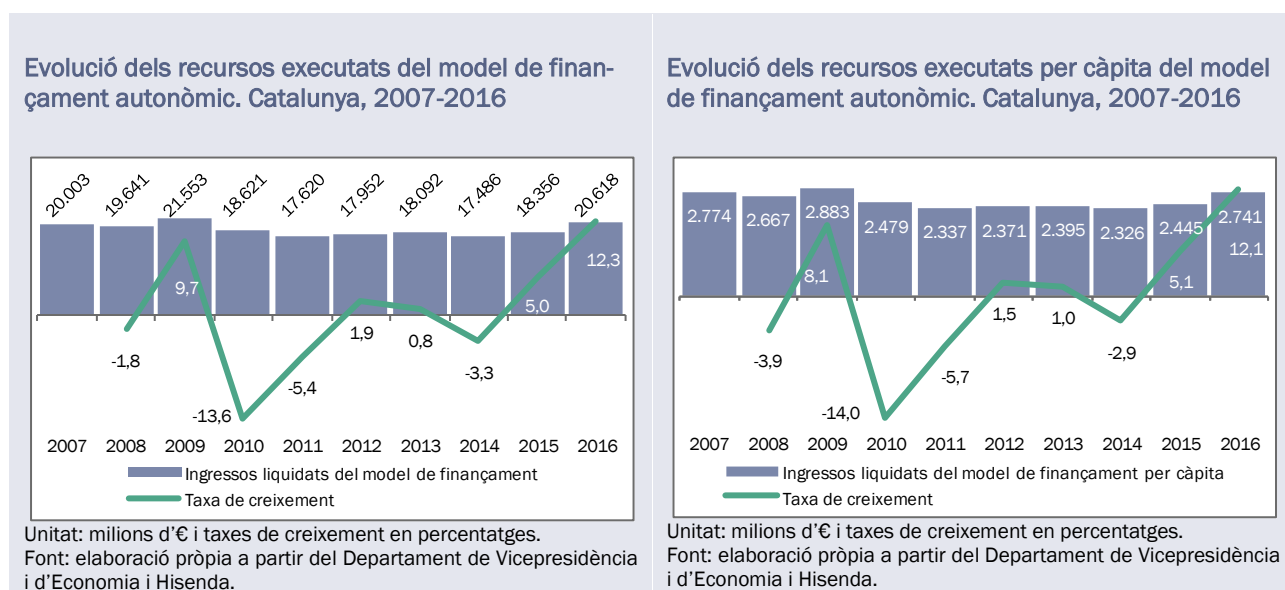
Nota: imports executats (drets liquidats) dels ingressos vinculats al model de finançament.

(1) Imports associats a les bestretes del Fons de Suficiència Global i el Fons de Garantia de Serveis Públics Fonamentals.

Font: elaboració pròpia a partir de Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Així, els recursos per càpita executats del model de finançament han passat dels 2.883 € per habitant de Catalunya l'any 2009, als 2.741 € per habitant el 2016, i han augmentat el 12,1% respecte del 2015.

GRÀFIC I.4.G4 Evolució dels recursos executats del model de finançament autonòmic. Catalunya, 2007-2016

4.2.2. LA DESPESA EXECUTADA DEL SECTOR PÚBLIC ADMINISTRATIU DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Es redueix la despesa en termes d'obligacions reconegudes i s'acompleix la regla de la despesa fixada en el marc de la legislació d'estabilitat pressupostària.

Tot i la disponibilitat d'uns ingressos no financers més elevats, el fet que les finances de la Generalitat estiguin sotmeses al PEF 2015-2016 ha limitat el creixement de la despesa meritada durant aquest any, que d'acord amb el darrer informe de seguiment del PEF del Ministeri ha augmentat el 2,1% (555,2 milions d'€ més).¹¹⁴

L'evolució de la despesa, a més de ser compatible amb l'objectiu de dèficit, també està condicionada pel sostre de creixement de l'1,8%, finalment fixat per a aquest any per a les CA, a través de la regla de despesa.¹¹⁵

D'acord amb el que disposa l'article 12 de Llei orgànica 2/2012,¹¹⁶ la despesa computable als efectes de la regla de despesa està formada per la despesa no financera en termes SEC de la Generalitat de Catalunya, exclosos els interessos del deute, la despesa no discrecional en prestacions per desocupació, la part de la despesa finançada amb fons finalistes procedents de la Unió Europea o d'altres administracions públiques i les transferències a les comunitats autònomes i a les corporacions locals vinculades als sistemes de finançament.

En l'Informe sobre el grau de compliment de l'objectiu d'estabilitat pressupostària i de deute públic i de la regla de la despesa de l'exercici 2016,¹¹⁷ s'estableix que la despesa computable a efectes del compliment de la regla de la despesa per a la CA de Catalunya ha estat de 25.210 milions d'€ amb una reducció

¹¹⁴ Vegeu Informe de seguiment dels Plans Econòmic-Financer. 4rt trimestre del 2016. Secretaria General de Finançament Autonòmic i Local. Secretaria d'Estat d'Hisenda. Ministeri d'Hisenda i Funció Pública.

¹¹⁵ Aquest sostre ve determinat per la taxa de referència de creixement del PIB a mitjà termini del 2016, calculada pel Ministeri d'Economia i Competitivitat d'acord amb la metodologia utilitzada per la Comissió Europea.

¹¹⁶ Vegeu la Llei orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera. BOE núm. 103, 30.04.2012.

¹¹⁷ Vegeu Informe sobre el grau de compliment de l'objectiu d'estabilitat pressupostària, i de deute públic i de la regla de la despesa de l'exercici 2016, de 15 d'abril del 2017. Ministeri d'Hisenda i Funció Pública.

del 6,5% respecte de l'exercici 2015, i que, per tant, els comptes de la Generalitat han complert a bastament amb aquest objectiu.

En termes d'obligacions reconegudes (OR) la despesa consolidada en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat de Catalunya durant l'any 2016 ha estat de 34.572,0 milions d'€, un 3,8% menys que el 2015.

Per una part, la despesa no financera (27.869,4 milions d'€ en termes d'OR) es redueix el 4,8%, fonamentalment perquè les OR de l'any 2015 recollien pagaments destinats a satisfer despeses compromeses d'anys anteriors i, en menor mesura, pel fet que les OR del 2016 subestimen la despesa meritada d'aquest exercici, fruit de l'aplaçament de despesa en interessos i compra de béns i serveis.

Per una altra, la despesa financera (capítols 8 i 9) es manté pràcticament estable, amb un augment del 0,6% en relació amb el 2015. Si bé disminueix el 49,9% la variació d'actius financers (capítol 8) per la reducció de préstecs i bestretes a llarg termini, tant a dins com a fora de l'àmbit del sector públic, aquesta evolució ha estat més que compensada per l'increment del 14,8% de la variació de passius financers (capítol 9). Malgrat la reducció del dèficit –que exigeix un menor endeutament que en el 2015– la variació de passius financers s'ha vist afectada per un calendari d'amortitzacions menys favorable que el de l'any precedent, augmentant les necessitats de refinançament del deute, especialment dels préstecs i altres crèdits en €.

TAULA I.4.T4 Evolució de la despesa executada de l'SPA de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015 - 2016
Despeses no financeres	29.316,0	29.476,1	26.910,3	26.493,5	27.235,8	29.099,5	27.689,4	-4,8
Despeses corrents	26.703,7	27.029,4	25.162,8	24.793,3	25.717,6	27.597,2	26.297,8	-4,7
Cap. 1 Remuneracions del personal	7.589,6	7.234,8	6.556,9	6.358,1	6.386,4	6.970,7	7.146,5	2,5
Cap. 2 Despeses de béns corrents i serveis	7.661,1	7.467,3	7.237,7	6.769,2	7.380,8	8.592,7	7.984,1	-7,1
Cap. 3 Despeses financeres	919,2	1.479,2	1.743,1	1.760,8	1.922,9	1.202,3	582,8	-51,5
Cap. 4 Transferències corrents	10.533,8	10.848,2	9.625,0	9.905,2	10.027,4	10.831,5	10.584,4	-2,3
Cap. 5 Fons de contingència	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,8
Despeses de capital	2.612,3	2.446,7	1.747,5	1.700,2	1.518,2	1.502,3	1.391,5	-7,4
Cap. 6 Inversions reals	1.173,7	902,6	717,2	679,8	563,9	447,7	460,3	2,8
Cap. 7 Transferències de capital	1.438,6	1.544,1	1.030,3	1.020,4	954,4	1.054,6	931,2	-11,7
Despeses financeres	3.183,9	5.813,9	7.457,1	11.107,5	6.904,9	6.842,6	6.882,7	0,6
Cap. 8 Variació d'actius financers	1.389,0	988,8	1.334,0	2.124,3	1.219,2	1.500,3	751,0	-49,9
Cap. 9 Variació de passius financers	1.794,8	4.825,1	6.123,1	8.983,1	5.685,7	5.342,2	6.131,7	14,8
Total despeses	32.499,8	35.290,0	34.367,4	37.601,0	34.140,6	35.942,1	34.572,0	-3,8

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'ha sumat a les dades del Ministeri l'import de les despeses executades per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import de les despeses per transferències de capital associats al FEAGA. Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

La despesa no financera meritada l'any 2016 augmenta el 2,3%.

La caiguda de la despesa no financera, en termes d'OR, encara és més accentuada un cop s'elimina, igual que hem vist amb els ingressos no financers, la despesa de 3.623,6 milions d'€ sobre la qual la Generalitat només actua com a intermediària,¹¹⁸ amb una reducció del 5,9%. Aquesta forta davallada no reflecteix, com ja s'ha comentat, l'evolució de la despesa meritada, ja que és conseqüència, principalment, de l'important volum de despesa desplaçada d'exercicis anteriors que recollien les OR de l'any 2015; i en menor mesura, al fet que les OR del 2016 subestimen la despesa meritada d'aquest exercici fruit de l'aplaçament de despesa en interessos i compra de béns i serveis.

Un cop descomptats aquests elements, la despesa no financera en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat, i meritada aquest any, augmenta el 2,3%, 552,5 milions d'€ més que el 2015 com a conseqüència, fonamentalment, de tres elements: l'actualització de l'1% de les retribucions del personal del sector públic i la devolució pendent del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012; per l'augment de la tarifa dels concerts sanitaris; i en menor mesura, per l'augment del costos d'interessos del deute. Increments que es veuen reflectits en l'evolució dels capítols 1, 2, 3 i 4 del pressupost.

TAULA I.4.T5 Evolució de la despesa no financera ajustada de l'SPA de la Generalitat de Catalunya. 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015-2016
Despeses no financeres	29.316,0	29.476,1	26.910,3	26.493,5	27.235,8	29.099,5	27.689,4	-4,8
Recursos de transferències d'entitats locals i FEAGA	2.854,5	3.091,5	3.215,1	3.462,8	3.440,3	3.535,5	3.623,6	2,5
Despeses no financeres ajustada de transferències	26.461,4	26.384,6	23.695,2	23.030,7	23.795,5	25.564,1	24.065,8	-5,9
Augment de despesa desplaçada (compte 413/409)	1.208,7	-471,1	580,5	512,9	707,9	-1.253,3	107,5	-108,6
Augment de la despesa associada a interessos del deute meritats	136,0	292,0	50,0	188,0	5,0	-480,0	210,0	-143,8
Despesa no financera ajustada de transferències i depurada del compte 413/409	27.806,1	26.205,5	24.325,6	23.731,6	24.508,4	23.830,8	24.383,3	2,3
Despesa no financera ajustada de transferències i depurada del compte 413/409 i del capítol 3	26.750,9	24.434,3	22.532,5	21.782,8	22.580,5	23.108,5	23.590,5	2,1

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes

¹¹⁸ 3.300,5 milions d'€ provenen de transferències corrents de l'Estat per a les entitats locals (ajuntaments i diputacions) i 323,1 milions d'€ són transferències de capital de la UE associades al Fons Europeu Agrícola de Garantia (FEAGA).

de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'ha sumat a les dades del Ministeri l'import de les despeses executades per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat, i l'import de les despeses per transferències de capital associats al FEAGA. Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques i dels informes mensual d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

La despesa meritada augmenta per l'evolució de les remuneracions del personal, de la tarifa del concert sanitari i els costos d'interessos del deute.

A continuació es descriuen els principals elements que expliquen l'evolució per capítols de la despesa no financera del sector públic administratiu (SPA) de la Generalitat l'any 2016:¹¹⁹

- L'increment del 2,5% de les OR de despesa de personal (capítol 1) es correspon pràcticament amb l'increment de la despesa realment meritada aquest exercici, que augmenta el 2,5% (174,9 milions d'€ més) i s'explica per la devolució pendent en el darrer trimestre del 2016 del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012 (100,3 milions d'€ més); per l'actualització global de les retribucions de l'1%; per l'augment del personal docent i la seva integració al règim general de la Seguretat Social (en els casos de reposició de jubilacions de docents); i per l'augment del cost agregat del personal d'atenció sanitària, com a conseqüència de la recuperació de la plantilla i part dels drets laborals suspesos durant el procés de consolidació fiscal -dies d'assumptes propis i dies de vacances- que fan augmentar el nombre de substitucions.
- Les OR en la despesa de compra de béns i serveis (capítol 2) es redueixen el 7,1%. Aquesta forta caiguda és el resultat, per una part, de l'important volum de despesa desplaçada d'exercicis anteriors que recollien les OR del 2015, i, per una altra, del fet que durant l'exercici 2016 torna a tenir lloc un increment de despesa desplaçada cap a exercicis futurs. En termes de despesa meritada la compra de béns i serveis augmenta el 3,79% (295,58 milions d'€ més) per l'augment de la despesa de concerts sanitaris (131 milions d'€ més); pel canvi de model en la contractació de serveis socials que passen a contractar-se a través de concerts en substitució de les subvencions (51 milions d'€ més); per l'augment derivat del canvi de criteri en la comptabilització dels honoraris dels liquidadors de districte hipotecari que es comptabilitzen com a despesa en lloc d'aplicar una compensació sobre els ingressos recaptats (16 milions d'€ més); i per la més elevada despesa en salut per tal de garantir la prestació del servei i el nou model de gestió de la Llei de la dependència (LAPAD). També té lloc un augment de la despesa hospitalària i de productes sanitaris sense recepta mèdica, en part compensat per l'aplicació d'abonaments per la revisió dels preus dels medicaments contra l'hepatitis C.
- Les OR en despesa d'interessos (capítol 3) es redueixen el 51,5% que, com en el cas anterior, és el resultat per una part de l'important volum de despesa desplaçada d'exercicis anteriors que recollien les OR del 2015, i, per una altra, del fet que durant l'exercici 2016 torna a tenir lloc un increment de despesa desplaçada cap a exercicis futurs. Descomptats aquests efectes, la despesa meritada en interessos augmenta el 9,8% (70,49 milions d'€ més) com a conseqüència, principalment, del fet que durant el 2016 deixa de tenir aplicació el tipus zero de les operacions de l'FLA. Part d'aquest increment no queda recollit en les OR del 2016, atès el calendari del seu abonament efectiu, com a resultat de l'aplicació de les retencions de crèdit per import de 225 milions d'€ recollides en els acords de Govern de 26 d'abril i 28 de juny del 2016.
- Les OR en transferències corrents (capítol 4) es redueixen el 2,3%. Descomptat l'impacte de les transferències corrents a les administracions locals, les OR es redueixen el 3,8%. Aquesta caiguda també respon, per una part, a l'important volum de despesa desplaçada que incorporaven les OR en transferències de l'any 2015, i per una altra, a l'augment de la despesa desplaçada en transferències

¹¹⁹ Vegeu l'Informe mensual d'execució, número 12 del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda i l'Informe econòmic i financer del Projecte de pressupostos per al 2016.

corrents. Descomptats aquests elements, la despesa meritada en transferències corrents s'incrementa el 3,1% (217,78 milions d'€ més). Aquesta evolució respon, principalment, a l'augment de les transferències al Consorci de l'Autoritat Metropolitana del Transport per l'entrada en funcionament dels nous trams i estacions de l'L9 (82 milions d'€ més); a l'increment de transferències del Servei d'Ocupació de Catalunya pels recursos més elevats procedents de la Conferència Sectorial del Treball (56 milions d'€ més); a l'actualització de l'1% de les retribucions del personal de l'escola concertada (30,6 milions d'€ més), de les universitats públiques (9 milions d'€ més), i de la resta d'entitats del sector públic de la Generalitat que es financen amb transferències; a l'increment de la despesa farmacèutica per la variació del cost per recepta i del nombre de receptes (6,6 milions d'€ més); a la introducció en el calendari de vacunació de 2 noves vacunes (13 milions d'€ més); a l'augment de les beques universitàries procedents del Ministeri d'Educació (19 milions d'€ més); i a l'augment del cost del peatge a l'ombra degut a l'increment del tràfic (12 milions d'€ més). Part d'aquests increments es veuen compensats per la reducció de les transferències corrents vinculades a la Llei de la dependència (LAPAD), que com ja s'ha comentat passen de convocatòria d'ajuts a concert (despesa del capítol 2), i per l'enduriment dels barems per valorar els graus de dependència i la reducció de les prestacions econòmiques per l'impacte diferit del Real decret llei 20/2012.¹²⁰

- Les OR en inversions reals (capítol 6) augmenten el 2,8%, que es correspon, pràcticament, amb l'increment del 3,8% de la despesa realment meritada aquest exercici (15,8 milions d'€ més) i s'explica, bàsicament, per l'augment de les aportacions a Infraestructures de Catalunya per a la inversió en edificis.
- Finalment, les OR en transferències de capital (capítol 7) es redueixen l'11,7%; descomptades les transferències de capital vinculades al Fons Europeu Agrícola de Garantia (FEAGA), la reducció és del 21,9%. Aquesta davallada encara és més accentuada en termes de despesa meritada ja que les OR recullen despesa meritada en exercicis anteriors. Descomptats aquests elements la despesa meritada en transferències de capital es redueix el 30,19% (222,1 milions d'€ menys) com a conseqüència de la finalització de les transferències associades a la construcció d'infraestructures com l'Eix transversal o el Trambaix, i la reducció d'ingressos finalistes d'altres administracions, com la reducció de les transferències del Programa d'habitatge de l'Estat o dels fons europeus agrícoles de desenvolupament rural (FEADER).

4.2.3. EL DÈFICIT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Es redueix el dèficit de la Generalitat per la millora dels recursos transferits a través del model de finançament autonòmic.

L'evolució dels ingressos i les despeses liquidades en l'exercici 2016 ha tingut com a conseqüència una important reducció, del 66,5%, del dèficit de la Generalitat (mesurat en termes SEC), des dels 5.879,0 milions d'€ l'any 2015 als 1.968,0 milions d'€ del 2016, que se situa en el 0,93% del PIB, superant en només en 0,2 punts percentuals l'objectiu final fixat en el marc del Programa d'estabilitat financera.

L'esforç de consolidació fiscal ha estat de 3.911,0 milions d'€, amb una aportació de consolidació de 1.600,6 milions d'€ en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat i una aportació de 2.310,4 milions d'€ en la resta d'ajustos de comptabilitat nacional (vegeu la taula I.4.T7).¹²¹

¹²⁰ Vegeu el [Real Decret-Llei 20/2012, de 13 de juliol, de mesures per garantir l'estabilitat pressupostària i el foment de la competitivitat](#). BOE núm. 168, 14.07.2012.

¹²¹ Vegeu, també, la taula IV.4.A.T2 de l'annex on s'obté la necessitat de finançament de la Generalitat de Catalunya en termes SEC a partir de dels ingressos i despeses en termes d'obligacions reconegudes en l'àmbit de l'SPA i els diferents ajustos SEC.

En l'àmbit de l'SPA de la Generalitat els ingressos no financers meritats el 2016 augmenten en 2.153,1 milions d'€ (fonamentalment per la millora dels recursos del sistema de finançament autonòmic), compensant l'augment en 552,2 milions d'€ de la despesa no financera meritada i permetent un esforç de consolidació fiscal en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat de 1.600,6 milions d'€.

La resta d'ajustos SEC han significa un esforç de consolidació de 2.310,4 milions d'€ que s'explica per:

- L'important reducció de la despesa meritada en inversions a través d'associacions publicoprivades (APP's) que no computen com a OR de la despesa. Aquestes operacions van significar un important volum de despesa l'any 2015 de 1.536,0 milions d'€, que en el 2016 passen a significar només 16,0 milions d'€ i que, per tant, aporten un esforç de consolidació fiscal de 1.552,0 milions d'€.
- Millora dels resultats econòmics del sector públic empresarial SEC, en passar de 149,0 milions d'€ a 670,0 milions d'€ i aportant un esforç de consolidació de 521,0 milions d'€.
- L'ajust per transferències de la UE passa de -129,0 milions d'€ a 15,0 milions d'€, aportant un esforç de consolidació de 144 milions d'€.
- La resta d'ajustos SEC passen de -140,1 milions d'€ a -7,7 milions d'€, aportant un esforç de consolidació de 132,4 milions d'€.
- Mentre que l'augment de la recaptació fa augmentar la recaptació incerta d'impostos, de -146,0 milions d'€ a -183,0 milions d'€, empitjorant els ingressos, i per tant, aportant un esforç negatiu de consolidació fiscal de 37,0 milions d'€.
- Finalment, les aportacions de capital que fa la Generalitat a altres entitats augmenta la despesa, passant de 601,0 milions d'€ a 603,0 milions d'€, fent una aportació negativa a la consolidació fiscal de 2,0 milions d'€.

TAULA I.4.T6 Evolució de la capacitat/necessitat de finançament de la Generalitat sense sector empresarial (1) i en termes SEC. Catalunya, 2010-2016

	2010	2014	2015 (2)	2016 (2)	Variació 2015-2016	Variació 2015-2016
Total ingressos no financers (OR)	21.307,7	20.086,2	20.230,1	22.383,1	2.153,1	10,6
Liquidacions negatives dels anys 2008 i 2009 del sistema de finançament autonòmic	0,0	303,0	124,8	124,8	0,0	0,0
Total ingressos no financers meritats	21.307,7	20.389,2	20.354,9	22.507,9	2.153,1	10,6
Despesa no financera meritada (3)	27.806,1	24.508,4	23.830,8	24.383,3	552,5	2,3
Despesa no financera meritada menys Capítol 3 de despesa financera (3)	26.750,9	22.580,5	23.108,5	23.590,5	482,0	2,1
Capacitat/Necessitat de finançament meritada de l'SPA de la Generalitat	-6.498,4	-4.119,2	-3.475,9	-1.875,4	1.600,6	-46,0
Total resta ajustos de CN (SEC)	-2.602,3	-1.286,9	-2.403,1	-92,6	2.310,4	-96,1
Recaptació incerta	-215,0	-843,0	-146,0	-183,0	-37,0	25,3
Aportacions de capital	-1.127,0	-511,0	-601,0	-603,0	-2,0	0,3

Transferències de la UE	38,0	25,0	-129,0	15,0	144,0	-111,6
Resultat sector públic empresarial SEC	-648,0	266,0	149,0	670,0	521,0	349,7
Altres ajustos	-650,3	-223,9	-1.676,1	8,4	1.684,4	-100,5
Inversions Associacions públic privades (APP's)	-	-276,0	-1.536,0	16,0	1.552,0	-101,0
Altres ajustos	-	52,1	-140,1	-7,6	132,4	-94,5
Capacitat/Necessitat de Finançament (SEC)	-9.100,7	-5.406,1	-5.879,0	-1.968,0	3.911,0	-66,5

Unitats: milions d'€ i percentatges.

(1) El perímetre institucional de la Generalitat sense el sector públic empresarial compren les dades consolidades de l'Administració general de la Generalitat, els organismes autònoms, l'Institut Català de la Salut, el Servei Català de la Salut i l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials.

(2) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC), per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'han sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat, i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

(3) La despesa no financera meritada s'obté a partir de la despesa no financera en termes d'obligacions reconegudes ajustada del comptes 413/409 o altres similars (despesa desplaçada) i de l'ajut d'interessos meritats.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinanciers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, i de l'informe *El procés de consolidació fiscal (III): Evolució del dèficit i del deute de la Generalitat de Catalunya*. Monografia, Número 21. 2016 del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

4.2.4. ENDEUTAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El deute de la Generalitat augmenta si bé redueix el seu pes fins al 35,4% del PIB, complint l'objectiu de deute per al 2016.

El Govern de la Generalitat té autoritzat un increment de deute de 3.000 milions d'€ per a l'any 2016 que, sumat al deute a 31 de desembre del 2015, fixa un sostre de 75.659 milions d'€ per a aquest any, el 35,7% del PIB. Aquest increment ve determinat pels acords de Consell de Ministres que van aprovar els objectius individuals de deute de les CA el 23 de desembre del 2016 i té també en compte els acords de la Comissió Delegada del Govern per a Assumptes Econòmics. L'increment autoritzat del deute es compon de 125 milions d'€ corresponents a les liquidacions negatives dels anys 2008 i 2009 del sistema de finançament autonòmic, de 1.483 milions d'€ corresponents a l'objectiu de dèficit del 0,7% del PIB fixat per a les CA el 2016, i de 1.391 milions d'€ a través de mecanismes addicionals de finançament fixats en la Comissió Delegada, per finançar deutes amb proveïdors per dèficits d'exercicis anteriors al 2016.

L'endeutament de la Generalitat en termes SEC s'ha incrementat el 2016 de 2.439 milions d'€, el 3,4% respecte del 2015, fins als 75.098 milions d'€. Aquest increment és clarament inferior als dels anys precedents i permet reduir el pes del deute sobre el PIB fins al 35,4%. Per tant, es compleix així amb els límits d'endeutament fixats en el marc dels objectius d'estabilitat pressupostària.

TAULA I.4.T7 Evolució de l'endeutament viu i altres instruments financers de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2007-2016 (segons SEC)

	Dades dels comptes generals de la Generalitat										Dades deute (PDE) Banc d'Espanya	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015	2016	
Total endeutament SEC 95	14.819	18.070	22.514	31.741	41.912	50.045	57.378	64.458	72.195	72.659	75.098	
Endeutament empreses no SEC 95	4.833	6.409	7.854	7.931	6.027	5.606	3.134	3.581	2.849	-	-	
Total endeutament financer	19.652	24.479	30.368	39.672	47.939	55.651	60.868	68.039	75.044	-	-	
Altres instruments financers (1)	2.476	3.424	3.712	3.391	2.673	-	-	-	-	-	-	
Endeutament TOTAL	22.128	27.903	34.080	43.063	50.612	-	-	-	-	-	-	
Endeutament financer sobre PIB (2)	9,3%	11,3%	14,6%	18,9%	22,9%	27,3%	30,0%	32,7%	34,8%	35,6%	35,4%	
Endeutament TOTAL sobre PIB (2)	10,4%	12,9%	16,4%	20,5%	24,1%	-	-	-	-	-	-	

Unitats: milions d'€ i percentatges.

Nota: l'augment de l'endeutament de cada any incorpora el dèficit generat en l'exercici, l'efecte del refinançament del deute que venia i la incorporació de noves entitats dins el perímetre de consolidació SEC.

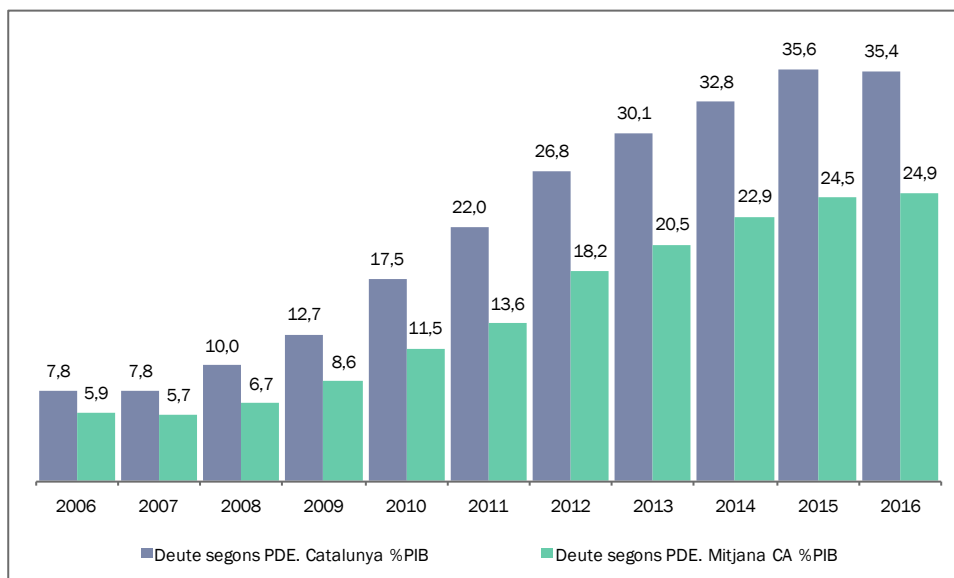
(1) Censos, *confirming*, pagaments a tercers, titulització i préstecs rebuts d'altres administracions públiques. Des de l'any 2013 els censos emfiteútics estan inclosos en el deute financer, de la mateixa manera que el *confirming* o confirmació de pagament que està inclòs en l'endeutament financer des del 2012. Per altra banda, el pagament a compte de tercers tanca a zero el 2014.

(2) PIB nominal de Catalunya SEC-2010 segons Idescat. Per als anys 2015-2016: deute financer segons programa de dèficit excessiu (PDE) amb relació al PIB català SEC-2010 de la Comptabilitat regional, INE.

Font: Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, Idescat, Banc d'Espanya i INE.

Catalunya manté un pes del deute sobre el PIB clarament per sobre del de la mitjana de les CA d'Espanya. Des de l'inici de la crisi econòmica aquest pes ha augmentat amb més intensitat que el de la mitjana de totes les CA d'Espanya.

GRÀFIC I.4.G5 Deute sobre PIB del sector Administració pública de la Generalitat (SEC) i del conjunt de comunitats autònomes. 2006-2016

Unitats: percentatges.

Nota: El sector Administració pública inclou l'Administració general, organismes autònoms, administratius, universitats i empreses públiques dependents sectoritzades com a administracions públiques. Deute segons Protocol de dèficit excessiu (PDE).

Font: Banc d'Espanya.

Els mecanismes de liquiditat de l'Estat financen, pràcticament, el 67% del deute de la Generalitat.

Finalment, cal assenyalar que l'estructura de la cartera del deute de la Generalitat de Catalunya s'ha vist àmpliament modificada com a conseqüència de la situació dels mercats financers. A partir de l'any 2012 la Generalitat s'ha adherit als mecanismes de liquiditat creats pel Govern central per tal de facilitar el refinançament dels venciments del deute i cobrir les noves necessitats d'endeutament.

Aquests recursos estan condicionats al compliment de la normativa d'estabilitat pressupostària, i s'estructuren a través de la línia ICO-venciments, vigent únicament l'any 2012 -a través de la qual es van concedir préstecs a les CA per al pagament dels venciments de deute financer autonòmic-, el Fons de Pagament a Proveïdors (FPP) -operacions de préstec destinades a finançar el deute comercial-, i la més important en termes quantitius, el Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA) -per atendre les necessitats derivades del dèficit de cada exercici i de venciments de deute-.

A 31 de desembre del 2016 el saldo viu del deute a finançar amb els mecanismes de liquiditat és de 50.037 milions d'€, que significa el 66,6% del deute de la Generalitat en termes del PDE.¹²²

¹²² Vegeu l'informe *El procés de consolidació fiscal (III): Evolució del dèficit i del deute de la Generalitat de Catalunya*. Monografia, Número 21. 2016 del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, i l'Informe *Investor Presentation* Maig del 2017 del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

5. ECONOMIA SOCIAL

Què s'entén per economia social no és un debat tancat i pacífic, tal com es va analitzar en l'anterior edició d'aquesta Memòria.¹²³ Entre les diferents aportacions institucionals i teòriques al debat publicades al llarg de l'any, destaca el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) sobre l'economia del bé comú (EBC),¹²⁴ en el qual defensa aquest model econòmic i en conceptualitza les bases teòriques.

Segons el CESE, l'EBC és un enfocament global basat en els valors fonamentals de l'economia social, l'economia circular, l'economia participativa, l'economia de la funcionalitat, l'economia basada en els recursos i l'economia blava. El CESE considera que l'EBC (i, per tant, també l'economia social) és un model econòmic que pot contribuir amb èxit a l'assoliment dels objectius de l'Estratègia Europa 2020, consideració que comparteixen el Parlament Europeu¹²⁵ i el Comitè de les Regions.¹²⁶ Aquestes institucions s'han pronunciat durant el 2016 a favor d'una política europea i dels estats membres de reconeixement de l'economia social i de suport tant institucional com financer a les empreses que la conformen.

Així mateix, el Comitè de les Regions ha instat la Comissió Europea a presentar un marc jurídic que inclogui el conjunt de definicions aplicables a les diverses formes de l'economia social que existeixen a Europa, citant expressament les cooperatives, les fundacions, les mútues i les associacions.

5.1. DEMOGRAFIA EMPRESARIAL

Creix el nombre d'entitats que conformen l'economia social.

Malgrat el debat obert i viu, el nostre ordenament jurídic compta amb la definició legal establerta a la Llei d'economia social,¹²⁷ a partir de la qual es pot fer una primera aproximació quantitativa de les entitats que la integren a partir de la seva forma jurídica. Així, a Catalunya hi hauria 77.505 entitats de l'economia social l'any 2016, el 2,2% més que el 2015 (vegeu el gràfic I.5.G1).

Ara bé, cal tenir en compte que el principal grup, les associacions, està sobrerepresentat i que caldria excloure'n les que no realitzen una activitat econòmica segons la definició legal, dada que no és possible d'obtenir de la Guia d'entitats del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. D'altra banda, cal destacar que malgrat la diversitat de formes jurídiques que integren el concepte legal, només es disposa de dades estadístiques oficials sobre cooperatives i societats laborals. En determinats aspectes es disposa també de la informació sobre empreses d'inserció que ens facilita el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Així doncs, hi ha una important disparitat entre el conjunt d'entitats que integren l'economia social i la informació pública i oficial sobre aquestes entitats, fet que en dificulta una anàlisi completa.

Així mateix, cal tenir en compte que la definició legal vigent d'economia social no condiona la forma jurídica de l'entitat, per la qual cosa algunes de les incloses en el gràfic I.5.G1 adopten la forma societària d'altres entitats que ja hi són comptabilitzades. Per exemple, de les 58 empreses d'inserció inscrites l'any 2016, el 84% són societats limitades, el 12% són cooperatives i el 4% societats laborals. La majoria

¹²³ Vegeu l'apartat I.5 de la Memòria socioeconòmica i laboral de Catalunya 2016. http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_23721220_1.pdf.

¹²⁴ Dictamen del CESE sobre el tema "L'economia del bé comú: un model econòmic sostenible orientat a la cohesió social". DOUE C 13, de 15.01.2016.

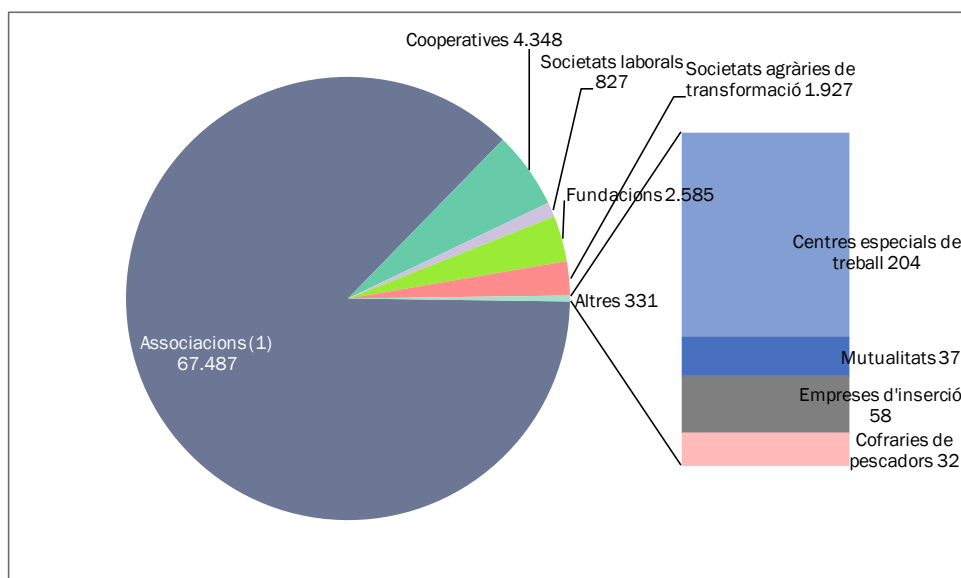
¹²⁵ Parlament Europeu (2016). "Informe sobre el semestre europeu per a la coordinació de les polítiques econòmiques: aspectes socials i relatius a l'ocupació de l'Estudi prospectiu anual sobre el creixement 2016". 22 de febrer de 2016.

¹²⁶ Dictamen del Comitè de les Regions Europeu - El paper de l'economia social en la reactivació del creixement econòmic i la lluita contra l'atur. DOUE C 51, de 10.02.2016.

¹²⁷ Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social. BOE núm. 76, de 30.03.2011.

d'aquestes empreses pertanyen al sector serveis, si bé el sector industrial i el primari també tenen un pes significatiu (vegeu el gràfic I.5.A.G1 de l'annex).

GRÀFIC I.5.G1 Entitats que conformen l'economia social a Catalunya, 2016

Unitats: nombres absoluts.

(1) No totes les associacions duen a terme una activitat econòmica i, per tant, no totes poden ser classificades com a economia social.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social i dels departaments de Justícia, d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, de Treball, Afers Socials i Famílies i de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Amb tot, de les entitats que integren l'economia social de les quals es disposa de més informació són les cooperatives i les societats laborals. Segons les dades del IV trimestre de l'any 2016 del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Socials, a Catalunya hi ha 4.348 societats cooperatives i 827 societats laborals en situació d'alta a la Seguretat Social (SS) (vegeu la taula I.5.A.T1 de l'Annex). Aquestes 5.175 societats representen el 0,9% del total d'empreses a Catalunya.¹²⁸

L'evolució de les societats laborals segueix la tendència decreixent registrada els darrers anys, mentre que les cooperatives consoliden l'increment ja registrat l'any 2015 i fins i tot l'intensifiquen: el 2015 van ser de l'1,9% i el 2016, del 5,2%.

L'any 2016 Catalunya lidera l'increment de cooperatives en alta a la Seguretat Social.

Si bé el nombre de cooperatives en alta a la SS també creix en altres comunitats autònomes, com ara Navarra, Aragó o el País Basc (el 15,4%, el 5,5% i el 2,8%, respectivament), l'increment a Catalunya és clarament superior en termes absoluts, atès que hi ha 216 noves cooperatives d'alta, enfront de les 56 de Navarra, les 44 del País Basc i les 36 d'Aragó (vegeu la taula I.5.A.T2 de l'annex). Aquest creixement més intens pot venir motivat per la millora de la situació econòmica general, així com per l'aplicació del procediment exprés de constitució de noves cooperatives i la possibilitat de crear cooperatives de dos socis. Aquestes dues darreres mesures van ser introduïdes per la Llei catalana de cooperatives, aprovada l'any 2015,¹²⁹ amb la finalitat de facilitar la creació d'aquestes societats. D'igual manera, cal tenir en

¹²⁸ Segons el Directori Central d'Empreses (DIRCE) l'1 de gener de 2016 hi ha 596.196 empreses a Catalunya.

¹²⁹ Llei 12/2015, de 9 de juliol, de cooperatives. DOGC núm. 6914, de 16.07.2015. Aquesta Llei va ser dictaminada pel CTEC (Dictamen 8/2014). L'article 12 permet que les cooperatives es constitueixin amb "un mínim de dos socis que duguin a terme l'activitat cooperativitzada, excepte les cooperatives de consumidors i usuaris, que han d'ésser integrades per un mínim de deu persones físiques sòcies". D'igual manera, l'article 20 de la Llei regula el procediment exprés per inscriure noves cooperatives al Registre de Cooperatives.

compte els programes que impulsen les administracions públiques per fomentar la creació de noves entitats de l'economia social, com ara el Programa Aracoop.¹³⁰

Una de cada tres noves cooperatives té dos socis inicials.

Les dades facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies confirmen la influència de la modificació del nombre mínim de socis per constituir una cooperativa. Tal com mostra el gràfic I.5.G2, el 35% de les cooperatives creades l'any 2016 a Catalunya té només dos socis en aquesta fase inicial.¹³¹ L'any 2015, des de la data d'aprovació de la nova Llei de cooperatives (juliol) fins a finals d'any, se'n van crear 10 amb dos socis inicials (el 8,7% del total).

Cal tenir en compte, però, que la Llei preveu que en el termini de cinc anys a comptar des de la data de la constitució, les cooperatives inicialment creades amb dos socis n'han d'incorporar un tercer. Per la qual cosa, en els pròxims anys es podrà determinar si aquestes noves cooperatives es consoliden.

GRÀFIC I.5.G2 Cooperatives constituïdes, per nombre de socis inicials. Catalunya, 2015 i 2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Les cooperatives de treball associat són majoritàries.

D'altra banda, la majoria de cooperatives es concentra en la demarcació de Barcelona. Al mateix temps, tres de cada quatre cooperatives existents són de treball associat, distribuint-se el 25% restant entre la resta de tipus (vegeu el gràfic I.5.G3 i les taules I.5.A.T3 i I.5.A.T4 de l'annex).¹³² La distribució territorial

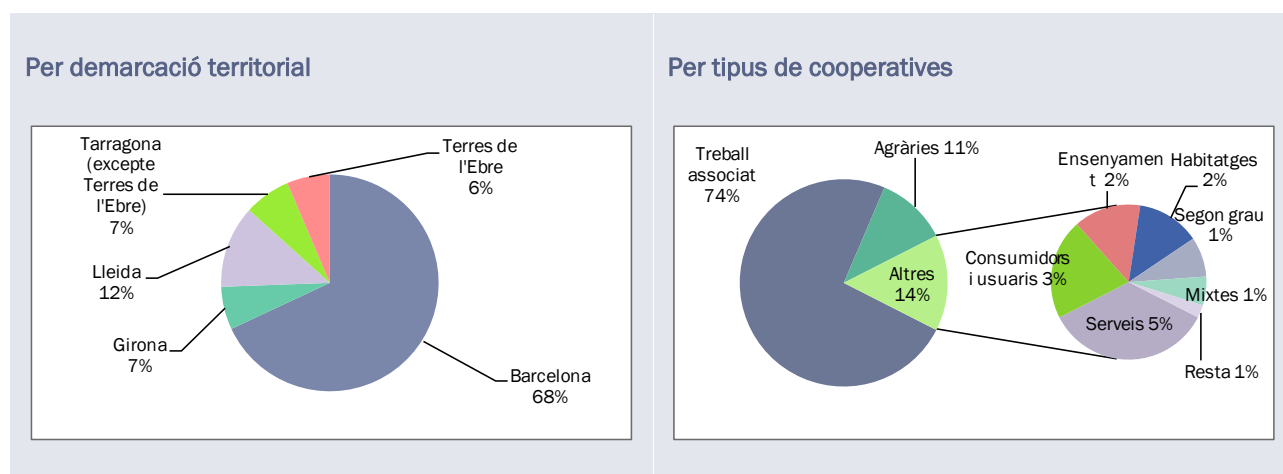
¹³⁰ Enguany s'ha impulsat la Xarxa d'Ateneus Cooperatius, de Projectes Singulats i de Projectes de Coordinació i que ha suposat destinar 4.386.746,52 euros a 27 entitats destinatàries (Ordre TSF/315/2016, de 22 de novembre, per la qual s'aproven les bases que han de regir la convocatòria de subvencions per a projectes generadors d'ocupació i de creació de cooperatives i societats laborals, a través de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius, de Projectes Singulats i de Projectes de Coordinació dins el marc del Programa Aracoop. DOGC núm. 7255, de 25.11.2016). Per a més informació, vegeu l'Informe sobre el treball autònom 2016, que elabora anualment el CTEESC.

¹³¹ La diferència entre el nombre de noves cooperatives en alta a la SS respecte al 2015 (216) i el nombre de cooperatives creades (177) pot explicar-se per l'origen diferent de les dades i respondre als moviments naturals d'altres, baixes i transformacions d'aquestes societats.

¹³² El segon tipus de cooperativa que concentra un nombre més elevat de cooperatives són les agràries, sector que enguany ha rebut un important impuls atesa l'aprovació del Pla marc del cooperativisme agrari 2016-2020, que té per objectiu reforçar el model cooperatiu agrari i contribuir al desenvolupament del sector agroalimentari català (Acord GOV/62/2016, de 10 de maig, pel qual s'aprova el Pla marc del cooperativisme agrari català 2016-2020. DOGC núm. 7119, de 12.05.2016).

de les societats laborals en alta a la SS és similar a la de les cooperatives (vegeu la taula I.5.A.T5 de l'annex).

GRÀFIC I.5.G3 Cooperatives existents.¹ Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

(1) La diferència del nombre absolut de cooperatives existents segons el Registre de Cooperatives i segons les dades del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social (4.000 vs. 4.348) pot venir explicada pels moviments naturals d'altres, baixes i transformacions que experimenten aquestes societats.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Com ja s'ha dit, en determinats casos es disposa d'informació sobre altres tipus d'entitats de l'economia social, a banda de les cooperatives i les societats laborals. Cal tenir en compte, doncs, que al llarg de l'any 2016 s'ha creat una nova empresa d'inserció i se n'ha donat d'alta una que va ser donada de baixa l'any 2013 per manca d'activitat. Ambdues empreses d'inserció són societats limitades.

El saldo net de creació de cooperatives és positiu mentre que el de societats laborals és negatiu.

D'altra banda, enguany s'han creat 177 cooperatives i s'han registrat 21 societats laborals. Una de les cooperatives s'ha inscrit per transformació des d'un altre tipus de societat, dues han estat cancel·lades perquè s'han transformat en altres formes societàries, tres més per absorció i 64 s'han dissolt. De les 21 societats laborals constituïdes l'any 2016, una d'elles s'ha inscrit per l'adquisició de la condició "laboral".¹³³ Amb tot, se n'han cancel·lat 57 per la pèrdua d'aquesta condició i 8 s'han dissolt.

El 87,6% de les cooperatives constituïdes l'any 2016 és de treball associat (vegeu la taula I.5.A.T6 de l'annex). Aquest tipus de societat també concentra el nombre més elevat de noves cooperatives constituïdes els anys anteriors, si bé l'any 2016 s'intensifica el seu pes sobre el total. En conseqüència, les cooperatives de treball associat es configuren com la principal forma jurídica per canalitzar l'activitat cooperativa.¹³⁴

S'incrementa el pes dels serveis en les entitats creades l'any 2016.

Igual que els anys anteriors, els serveis concentren la major part de les societats creades l'any 2016: el 78% de les noves cooperatives i el 76,2% de les societats laborals registrades (vegeu els gràfics I.5.A.G2

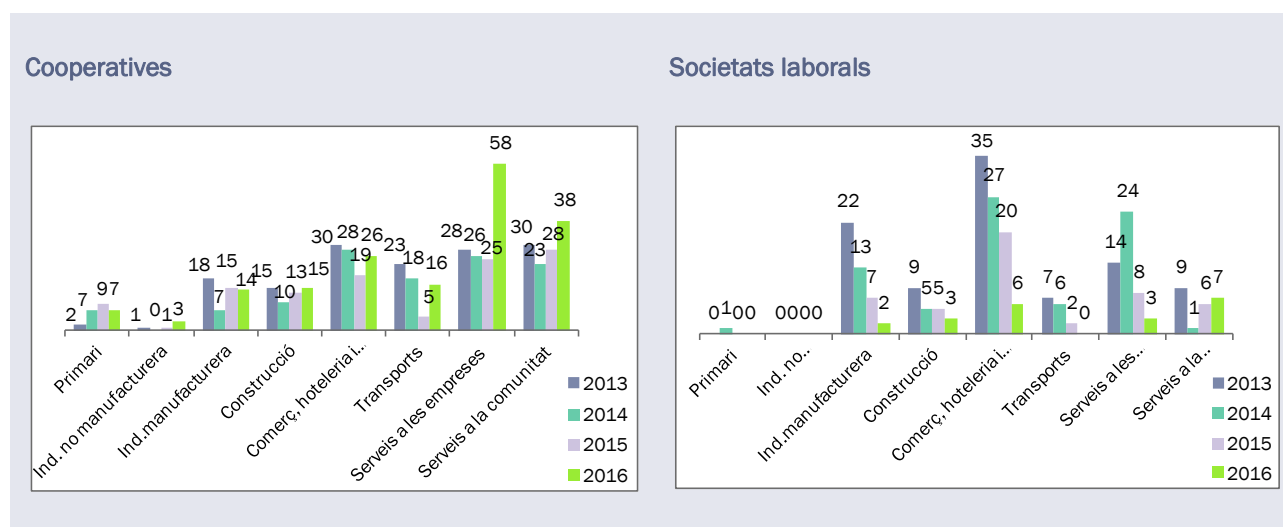
¹³³ Per a més informació sobre l'adquisició d'aquesta qualificació, vegeu http://ctesc.gencat.cat/scripts/recull_cont.asp?id=5567

¹³⁴ Cal tenir en compte la modificació del règim jurídic aplicable a aquestes cooperatives per la Llei 12/2015 de cooperatives per part de la Llei 5/2017, del 28 de març, de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic i de creació i regulació dels impostos sobre grans establiments comercials, sobre estades en establiments turístics, sobre elements radiotòxics, sobre begudes ensucrades envasades i sobre emissions de diòxid de carboni. DOGC núm. 7340, de 30.03.2017. Aquesta norma va ser dictaminada pel CTESC (dictamen 11/2016), però sobre una versió que no incloïa la modificació de la Llei de cooperatives.

i I.5.A.G3 de l'annex). Respecte del 2015, el pes dels serveis s'incrementa en detriment dels altres tres sectors.

Dins del sector serveis, les noves cooperatives es concentren principalment en els serveis a les empreses, els serveis a la comunitat i el comerç, l'hoteleria i la restauració. Aquestes dues darreres branques d'activitat concentren el nombre més gran de societats laborals creades el 2016, tal com reflecteix el gràfic I.5.G4. Així mateix, en el gràfic es pot constatar com el nombre de noves cooperatives dedicades als serveis a les empreses s'ha més que duplicat i les que es dediquen als transports, s'han triplicat.

GRÀFIC I.5.G4 Societats constituïdes o registrades per any. Catalunya, 2013-2016

Unitats: nombres absoluts.

Nota:

Primari: Agricultura, ramaderia i caça; Silvicultura i explotació forestal; Pesca i aqüicultura.

Indústria no manufacturera: Antracita, hulla i lignit; Petrol i gas natural; Minerals metàl·lics; Minerals no metàl·lics ni energètics; Suport a les indústries extractives; Coqueries i refinació del petroli; Energia elèctrica i gas; Aigua; Tractament d'aigües residuals; Tractament de residus; Gestió de residus.

Indústria manufacturera: Ind. de productes alimentaris; Fabricació de begudes; Ind. del tabac; Ind. tèxtils; Confecció de peces de vestir; Ind. del cuir i del calçat; Ind. de fusta i suro, excepte mobles; Ind. del paper; Arts gràfiques i suports enregistrats; Ind. químiques; Productes farmacèutics; Cautxú i plàstic; Prod. minerals no metàl·lics; Metal·lúrgia; Prod. metàl·lics, excepte maquinària; Prod. informàtics i electrònics; Materials i equips elèctrics; Maquinària i equips; Vehicles motor, remolcs i semiremolcs; Altres materials de transport; Mobles; Ind. manufactures diverses; Reparació i instal·lació de maquinària; Edició.

Construcció: Construcció d'immobles; Construcció d'obres d'enginyeria civil; Activitats especialitzades construcció.

Comerç, hoteleria i restauració: Venda i reparació de vehicles motor; Comerç engròs, excepte vehicles de motor; Comerç detall, excepte vehicles de motor; Serveis d'allotjament; Serveis de menjar i begudes; Reparació ordinadors i efectes personals.

Transports: Transport terrestre i per canonades; Transport marítim i per vies interiors; Transport aeri; Emmagatzematge i afins al transport; Agències de viatges i operadors turístics.

Serveis a les empreses i serveis personals: Act. postals i de correus; Telecomunicacions; Serveis de tecnologies de la informació; Serveis d'informació; Mediació financera; Assegurances i fons de pensions; Act. auxiliars mediació financera; Act. immobiliàries; Act. jurídiques i de comptabilitat; Seus centrals i consultoria empresarial; Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; Recerca i desenvolupament; Publicitat i estudis de mercat; Act. professionals i tècniques; Act. de lloguer; Act. relacionades amb l'ocupació; Act. de seguretat i investigació; Serveis a edificis i de jardineria; Act. administratives d'oficina.

Serveis a la comunitat: Cinema i vídeo, enregistrament de so; Ràdio i televisió; Act. veterinàries; Adm. pública, defensa i SS obligatòria; Educació; Act. sanitàries; Serveis socials amb allotjament; Serveis socials sense allotjament; Act. artístiques i d'espectacles; Biblioteques i museus; Jocs d'atzar i apostes; Act. esportives i d'entreteniment; Act. associatives; Altres act. de serveis personals.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

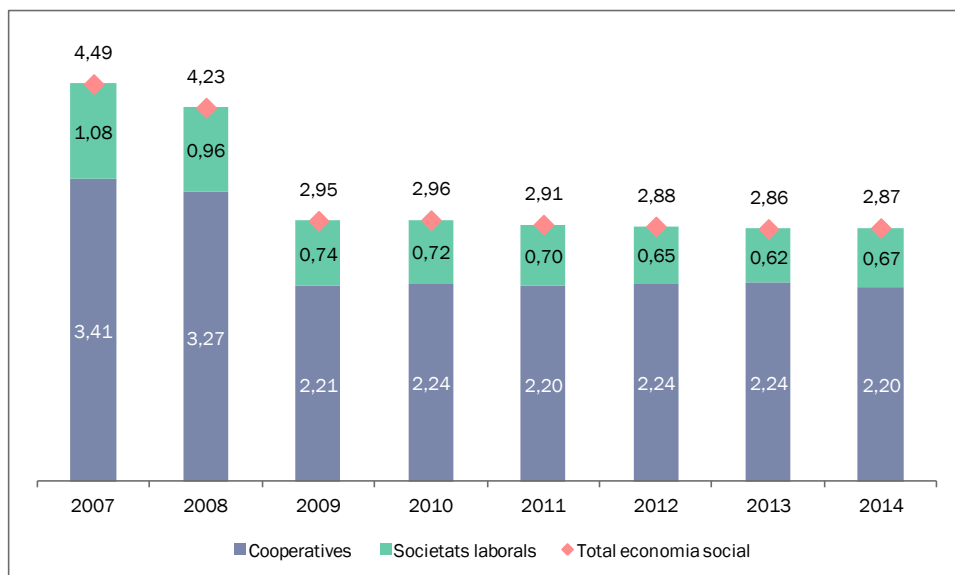
5.2. INDICADORS ECONÒMICS

Valor de producció

Les darreres dades disponibles sobre els indicadors econòmics dels resultats de les empreses de l'economia social corresponen a l'any 2014. El gràfic següent reflecteix un lleu increment (d'una dècima) del pes del valor de negoci o valor de producció de l'economia social respecte del PIB en passar de 2,86 a

2,87. A diferència d'anys anteriors, el valor de producció de les societats laborals va créixer, mentre que el de les cooperatives va davallar.

GRÀFIC I.5.G5 Percentatge del volum de producció de les cooperatives i les societats laborals sobre el PIB. Catalunya, 2007-2014

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'AEAT i Idescat.

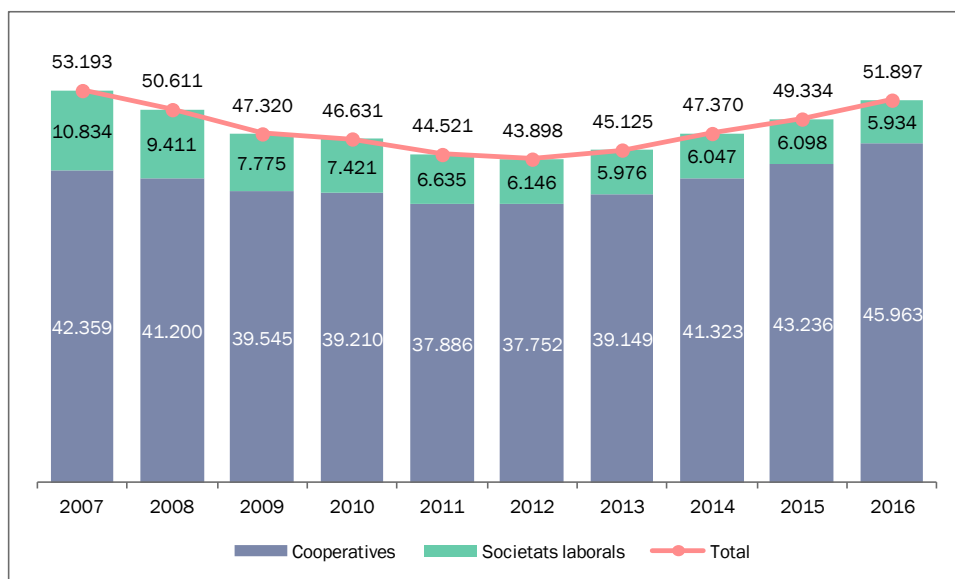
Població ocupada

Creix l'ocupació en l'economia social, amb diferències per tipus de societat.

El nombre de persones afiliades a la Seguretat Social que treballen en cooperatives i societats laborals el 2016 creix per quart any consecutiu (el 5,2%) i representa l'1,6% del total de l'ocupació a Catalunya (vegeu el gràfic I.5.G6 i la taula I.5.A.T9 de l'annex).

Ara bé, aquesta evolució és divergent en funció del tipus de societat: així, l'ocupació en les cooperatives creix el 6,3%, mentre que en les societats laborals davalla el 2,7%. Respecte al 2015, l'ocupació en les cooperatives intensifica el seu creixement (la variació interanual va ser del 4,5%), mentre que en les societats canvia de signe, atès que l'any 2015 l'ocupació va créixer, tot i que lleugerament (el 0,8%).

GRÀFIC I.5.G6 Persones afiliades a la Seguretat Social que treballen en cooperatives i societats laborals. Catalunya, 2007-2016

Unitats: nombres absoluts.

Nota: dades a IV trimestre.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

En l'àmbit estatal, l'ocupació també creix (el 3,5%), si bé les persones ocupades en cooperatives s'incrementen amb menys intensitat que a Catalunya (4,4% vs. 6,3%), mentre que les ocupades en societats laborals decreixen en menor mesura (0,9% vs. 2,7%). Malgrat això, el pes de les persones ocupades en l'economia social sobre el total és més alt que a Catalunya: 2,1% vs. 1,6%.

Per comunitats autònomes...

Per comunitats autònomes hi ha diferències: el nombre de persones que treballen en cooperatives creix en totes les comunitats, excepte Cantàbria, Castella i Lleó, Extremadura i Galícia (vegeu la taula I.5.A.T7 de l'annex). Catalunya és la segona comunitat amb un increment en termes absoluts més gran (2.727 persones més ocupades), darrere de la Comunitat Valenciana (amb 3.981 persones més) i per davant d'Andalusia i el País Basc.

En canvi, la davallada global del 0,9% del nombre de persones que treballen en societats laborals combina creixements importants (com els registrats a Madrid, Castella i Lleó i Múrcia) i decrements també significatius (com els que presenta a Castella la Manxa, Andalusia, Astúries i Catalunya). Vegeu la taula I.5.A.T8 de l'annex.

i per règim d'afiliació i branca d'activitat.

Per sectors d'activitat, l'increment generalitzat de l'afiliació en l'economia social es registra en l'agricultura, la indústria i els serveis (vegeu la taula I.5.A.T9 de l'annex), mentre que en la construcció decau. En l'àmbit estatal tots els sectors d'activitat incrementen el nombre de persones afiliades.

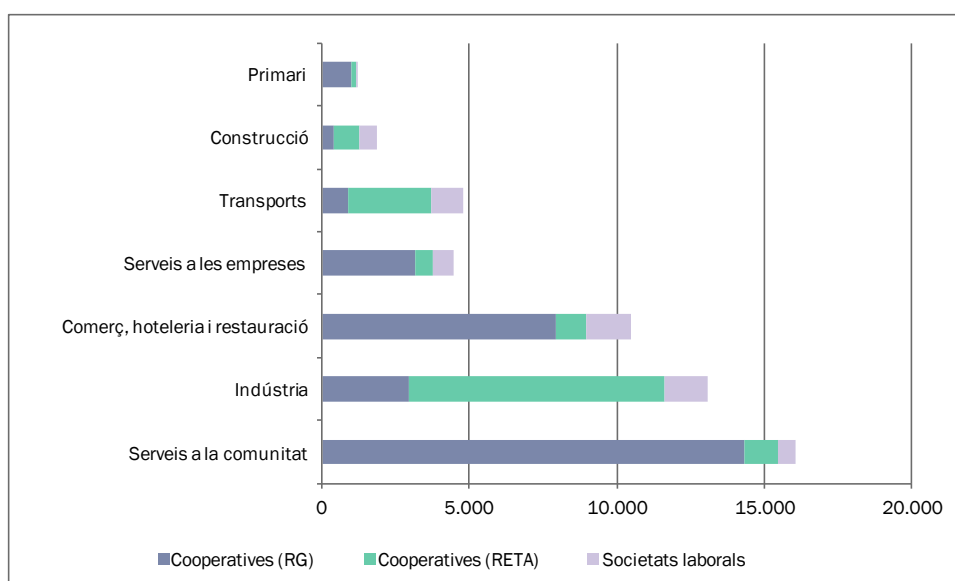
Les persones que treballen en cooperatives i cotitzen al RETA creixen més que les que cotitzen al règim general.

Ara bé, tal com es constata any rere any, el creixement de l'afiliació es concentra en diferents branques d'activitat depenent del tipus de societat i del règim de cotització. Així, els treballadors de cooperatives i

que cotitzen al règim especial dels treballadors autònoms (RETA) s'incrementen de manera més intensa que els que cotitzen al règim general (RG): 9,3% vs. 4,9%. Aquesta diferència és deguda al creixement més intens d'aquests treballadors en la indústria i el comerç, l'hoteleria i la restauració (vegeu la taula I.5.A.T10 de l'annex).

D'altra banda, es confirma de nou com la majoria de les persones que treballen en cooperatives i cotitzen al règim general pertanyen als serveis a la comunitat (46,7%) i al comerç, l'hoteleria i la restauració (25,9%), mentre que els que cotitzen al RETA es concentren en la indústria (56,5%) i els transports (18,3%). Les persones que treballen en societats laborals es concentren principalment en el comerç, l'hoteleria i la restauració (25,9%), la indústria (24,6%) i els transports (18,1%). Vegeu la taula I.5.A.T11 de l'annex.

GRÀFIC I.5.G7 Persones afiliades que treballen en cooperatives i societats laborals, per règim d'afiliació. Catalunya, 2016

Unitats: nombre de persones.

Nota: l'agrupació per branques d'activitat no coincideix exactament amb la dels anteriors gràfics, atès que el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social no publica les dades amb el mateix desglossament.

Primari: Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca (Epígraf A, CNAE 2009)

Indústria: Indústries extractives, manufactureres, producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua (Epígrafs B, C, D i E, CNAE 2009). Sota aquest concepte s'inclou la indústria manufacturera i la no manufacturera, atès que les dades del Ministeri de Treball i Immigració no en permeten el tractament per separat. Per tant, no és directament comparable amb la classificació dels gràfics de l'apartat anterior.

Construcció: Epígraf F, CNAE 2009.

Comerç, hosteleria i restauració: Epígrafs G i I, CNAE 2009.

Transport: Transport, emmagatzematge i comunicacions (Epígrafs H i J, CNAE 2009).

Serveis a les empreses i personals: Intermediació financera, activitats immobiliàries, activitats professionals i serveis auxiliars (epígrafs K, L, M, N i O, CNAE 2009).

Serveis a la comunitat: Educació i activitats sanitàries, socials, activitats culturals i altres serveis (Epígrafs P, Q, R i S, CNAE 2009).

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

S'incrementa la dimensió mitjana de les cooperatives en termes d'ocupació.

El gràfic següent combina la informació relativa a l'evolució del nombre de societats actives i l'ocupació, prenent com a base l'any 2007. Pel que fa a les cooperatives catalanes, es constata com l'any 2016 l'ocupació és superior a la del 2007 (el 8,5%), si bé el nombre de cooperatives és inferior a les que existien a l'inici del període (malgrat el repunt en el nombre de cooperatives d'alta a la SS ja comentat). És possible concloure que, per segon any consecutiu, s'incrementa la dimensió mitjana de les cooperatives en termes d'ocupació.

A escala estatal, al llarg del període analitzat, el nombre de treballadors sempre és superior al de les cooperatives en situació d'alta a la Seguretat Social, si bé els nivells d'ocupació són inferiors als registrats

el 2007. Cal destacar, però, que l'any 2016 el nombre de treballadors és pràcticament el mateix que el 2007. Pel que fa a les societats laborals, els gràfics reflecteixen com tant el nombre de societats com de treballadors pràcticament s'ha reduït a la meitat respecte al 2007.

GRÀFIC I.5.G8 Evolució del nombre de societats i de les persones ocupades en elles, per tipus de societat. Espanya i Catalunya, 2007-2016

Unitats: percentatges.

Nota: la variació del nombre de societats i de persones ocupades està calculada prenent com a base l'any 2007.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

D'altra banda, cal tenir en compte l'evolució de l'ocupació en altres tipus d'empreses integrants de l'economia social, com ara les empreses d'inserció. Les darreres dades disponibles (2015) reflecteixen com per tercer any consecutiu s'incrementa el nombre de persones subjectes a un conveni d'inserció (vegeu la taula I.5.A.T12 de l'annex).

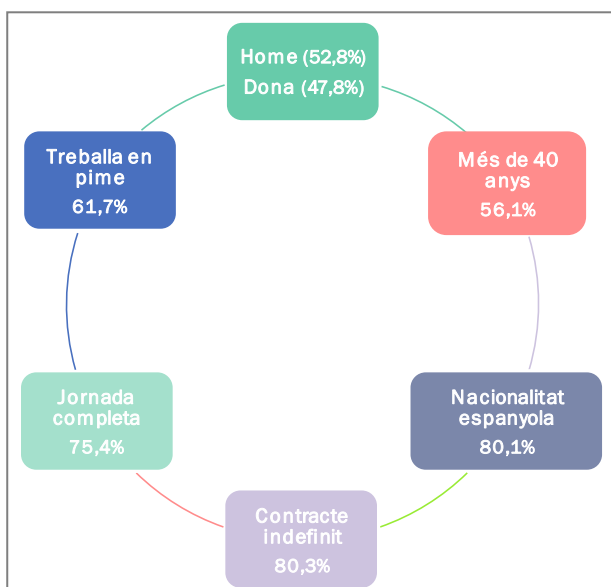
Segons la informació facilitada pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, les activitats que concentren un major nombre de persones ocupades en empreses d'inserció són la gestió dels residus i el comerç de segona mà, així com l'alimentació, la restauració i el càtering i els serveis de neteja i de manteniment.

Les característiques de les persones ocupades en societats cooperatives i laborals presenten poques variacions.

El perfil de les persones ocupades en societats cooperatives i laborals es manté estable al llarg dels darrers anys: hi ha una presència equilibrada d'homes i dones, tenint la majoria més de 40 anys, de nacionalitat espanyola, amb un contracte indefinit, a jornada completa i ocupats en una empresa de menys de 250 treballadors.

Ara bé, les dades apunten a lleugers canvis que es confirmen any rere any, entre els que destaca l'increment de les persones que treballen en societats de més de 250 treballadors, que passa del 30,1% l'any 2012 al 38,3% l'any 2016. Aquest fet pot ser reflex de diferents processos de concentració i fusió (de cooperatives principalment) que han tingut lloc els darrers anys i que ha suposat un augment de les cooperatives de més dimensió i reafirma la conclusió apuntada anteriorment segons la qual les cooperatives catalanes han guanyat dimensió en termes d'ocupació (vegeu el primer gràfic I.5.G8).

FIGURA I.5.F1 Perfil majoritari de les persones que treballen en cooperatives i societats laborals. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

D'igual manera, l'evolució d'alguna d'aquestes característiques mostra la qualitat de l'ocupació de les cooperatives i les societats laborals, entesa com una major presència de la dona i una major estabilitat, aproximada en aquest cas per una temporalitat menor i una antiguitat més alta, en comparació amb el mercat de treball general (vegeu la taula I.5.A.T13 de l'annex).

L'aportació econòmica i d'ocupació de les cooperatives i societats laborals és superior al seu pes sobre el total d'empreses.

Aquest aspecte positiu en termes socials conviu també amb una aportació positiva de les empreses del sector en termes d'ocupació i de creació de valor, superiors al seu pes sobre el total d'empreses a Catalunya. És a dir, i a partir de les dades analitzades en aquest apartat, mentre que el pes de les cooperatives i les societats laborals representa el 0,9% del total de les empreses actives a Catalunya, l'ocupació que generen representa l'1,6% del total, al mateix temps que el seu valor de producció respecte del PIB és del 2,87%.

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb l'economia social i aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).